

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Davidův profil v biblickém textu

David's Profile in the Biblical Text

Vedoucí práce:
Mgr. Jiří Beneš, Th.D.

Autor:
Klára Verzichová

Praha 2011

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Jiřímu Benešovi, Th.D. za pečlivé vedení mé práce a řadu podnětných připomínek a za poutavé uvádění do tajů biblického textu v rámci přednáškových cyklů. Dále bych ráda vyjádřila díky svému kolegovi Bc. Štěpánu Valentovi, za velmi plodné diskuze o úloze Jóaba v Davidově příběhu.

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem ‚Davidův profil v biblickém textu‘ napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Praze dne 25.6.2011

Klára Verzichová

Anotace:

Tato práce je zaměřena na osobu krále Davida, na to jak ji představuje biblický text. Snaží se zachytit jeho charakter, vztah k Bohu a důvody jeho jednání. Věnuje se také vedlejším postavám, které se v davidovském cyklu vyskytují a snaží se rozkrýt jejich úlohu v příběhu. Práce čerpá především z knih Samuelových, knih Paralipomenon a jen okrajově z První knihy Královské. Cílem bylo představit Davidův charakter včetně jeho nedostatků a ukázat, jaký mělo jeho rozhodování vliv na vývoj politické situace v Izraeli.

Annotation:

This thesis is aimed to the person of King David and the presentation of King David in the biblical text. It tries to capture his character, relationship to God and the reasons for his actions. The thesis devotes to the secondary characters that appear in the Davidic cycle and tries to uncover their role in the story. This essay draws primarily from the Books of Samuel, the Books of Chronicles and only marginally from the First Book of Kings. The intention was to introduce David's character, including his weaknesses and try to show how his decisions have an impact on political development in Israel.

Klíčová slova:

David, král, království, charakter, pomazaný, Izrael, Jóab

Keywords:

David, king, kingdom, character, anointed, Israel, Joab

Obsah

1. Úvod	7
2. Prameny	9
2.1 Knihy Samuelovy	10
2.2 Knihy Královské	11
2.3 Knihy Paralipomenon	12
2.4 Stéla z Tel Danu	13
3. Izrael v době 10. stol. př. o. l.	15
4. Davidovo jméno	18
5. Davidův život podle biblického textu	19
(1S 16,1-2S,25; 1Kr 1,1-2,12; 1Pa 11,1-29,30)	
5.1 První kniha Samuelova 16-31	19
5.2 Druhá kniha Samuelova 1-24	31
5.3 První kniha Královská 1-2	45
6. Davidovo uvedení do úřadu krále	48
7. Armáda	52
8. Vnitrostátní politika	55
9. Zahraniční politika	58
10. Davidova selhání	60
11. Problémy následnictví	64
12. David jako vzor	67
13. Závěr	69
Summary	71
Seznam použité literatury	73
Seznam příloh	76

Seznam zkratk

Gn	Genesis
Ex	Exodus
Lv	Leviticus
Nu	Numeri
Dt	Deuteronomium
Joz	Jozue
Sd	kniha Soudců
1S	První kniha Samuelova
2S	Druhá kniha Samuelova
1Kr	První kniha Královská
2Kr	Druhá kniha Královská
1Pa	První kniha Paralipomenon
2Pa	Druhá kniha Paralipomenon

1. Úvod

V této práci, která je zaměřena na osobu Davida a na to, jak ji prezentuje biblický text, se pokusím nahlédnout pod roušku vypravěčova původního záměru a pod různé vrstvy Davidova příběhu. Pokusím se odhalit jeho charakter a pravé důvody jeho jednání.

Budu se snažit zhodnotit Davidovo působení v úřadu krále a jeho chování co nejobjektivněji, ačkoli práce je to velmi složitá.

Davidova osobnost byla, je a bude vždy jednou z nejoblíbenějších a nejznámějších postav biblického textu. Je to postava na první pohled velmi přitažlivá a působí dojmem úžasného člověka věrného Bohu a určitým morálním zásadám. V průběhu doby byla kolem Davida vytvořena aura dokonalosti a jeho království zahaleno do lesklého hávu věčné nepřekonatelnosti, která je vlastní snad všem kulturám, ve kterých se biblický text nebo alespoň jeho příběhy nějakým způsobem předávají. O to těžší je se z tohoto bludného kruhu idealizace druhého izraelského krále vymanit a dívat se na biblický text kritickými očima, ale zase ne do té míry, aby pak byly všechny popsané události nahlíženy negativně. Při pokusu o odkrytí pravé povahy Davida je situace komplikována jak postavou vypravěče, který měl vždy nějaký vlastní záměr, tak autory nebo redaktory biblických textů, jejichž vlastní záměry se často neshodovaly se záměrem vypravěče a o to více se tak oddalovali záměru a pravému smyslu jednání konkrétních postav. Jejich charakter je všemi těmito vlivy často velmi setřen a nahrazen vrstvou uměle vytvořenou, která je mnohdy tak silná, že je velmi náročné přes ní proniknout.

Při svém pokusu o odhalení Davidova charakteru a smyslu jeho jednání jsem se kromě jeho osoby zaměřila záměrně i na postavy na první pohled vedlejší, které ovšem mnohdy svým chováním nebo promluvami doplňovaly a vysvětlovaly Davidovy reakce, proto nebylo možné tyto postavy z jeho blízkosti vyčlenit. Řada z nich byla také s Davidem v příbuzenském vztahu, jak si lze všimnout v příloze – genealogii Saulovy rodiny a genealogii Davidovy rodiny a jeho příbuzných. Obě genealogie jsem vytvořila z nutnosti větší přehlednosti, neboť některé postavy se v biblickém textu vyskytují s několika variantami svého jména a posluchač má poté dojem, že jde o jiného člověka a mnohdy mu tím unikají zajímavé souvislosti.

Při své práci jsem vycházela především z Českého ekumenického překladu, ze kterého pochází většina přímých citací a dále z hebrejského textu Biblia Hebraica Stuttgartensia. Dalšími prameny pro mě byly jak monografie týkající se přímo Davida nebo práce zahrnující

jeho osobu, případně odborné články zaměřující se na určité detaily nebo zajímavosti související s Davidovou postavou.

Na místech, na kterých to bylo nutné, porovnávám text knih Samuelových s knihami Paralipomenon a snažím se tedy uvádět obě verze Davidova příběhu. Texty knih Paralipomenon pro mě ovšem představovaly pouze doplňkový materiál kvůli jejich velmi jednostrannému pohledu na Davidovu vládu a hlavně opomíjení mnoha důležitých prvků z textů knih Samuelových. Závěru Davidova života popsanému na začátku První knihy Královské se věnuji poměrně dost okrajově, neboť text sloužil především záměru králova nástupce Šalamouna, a proto není z hlediska Davidovy osoby příliš věrohodný.

2. Prameny

Někteří badatelé zastávají názor, že David a jeho nástupce Šalamoun neexistovali a zprávy o těchto dvou panovnících jsou výtvorem pozdějších kněžských kruhů z poexilního období nebo až z dob helénismu. Finkelstein uvádí, že jejich mínění je založeno na logických argumentech, neboť je fakt, že biblické zprávy jsou často nadsazené a neudávají přesné informace. Také i přes velikost obou panovníků se o nich nedozvídáme z textů okolních říší. Dalším problémem je prakticky neexistence archeologických nálezů, které by svědčily o existenci například Šalamounových staveb. Na druhou stranu ale podává jisté vysvětlení. V době panování Davida a jeho syna byla jak Mezopotámie, tak Egypt – hlavní zdroje literárních památek, v období úpadku. A Šalamounovy stavby se nedochovaly zřejmě z důvodu „recyklace“ stavebního materiálu, kdy se sutiny zbořených staveb použily opět pro novou výstavbu.¹

Tak tomu bylo například v případě Jeruzaléma, ve kterém se v 70. a 80. letech nenašly žádné důkazy o osídlení z 10. stol. př. o. l., přičemž například keramické střepy z tohoto období se hojně nacházely jinde. Nenašly se tedy žádné důkazy svědčící o bohatství říše, úrovni organizace nebo počtu obyvatel. Naopak se našla řada archeologických památek – především keramika, dosvědčující rozšiřování pelištejského vlivu.²

Je tedy sice pravda, že jediným pramenem informací ohledně Davidova života je pro nás Bible³ a že si pravdivost zpráv nemůžeme ověřit z jiných zdrojů. Na druhou stranu je ale přece jen postavě Davida věnována vůbec největší, nejrozsáhlejší a nejucelenější část celého Starého zákona, celá jedna kniha.⁴

Biblické texty vypovídající o Davidovi jsou čtyři. Jednak text od 16. kapitoly První knihy Samuelovy, dále celá Druhá kniha Samuelova, první dvě kapitoly První knihy Královské a text První knihy Paralipomenon od 11. kapitoly.

---

¹ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *Objevování Bible: Svatá Písma Izraele ve světě moderní archeologie*. Přeložila Marie Čapková. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2007. 329 s. ISBN 978-80-7021-869-3. S. 120 – 121.

² FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *Objevování Bible: Svatá Písma Izraele ve světě moderní archeologie*. S. 125 – 126.

³ McKENZIE, Steven L. *Král David*. Přeložila Markéta Ernesová. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2004. 299 s. ISBN 80-7207-473-3. S. 40.

⁴ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejská bible a dějiny*. Přeložil Jiří Hoblík. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. 375 s. ISBN 80-7021-369-8. S. 222.

2.1 Knihy Samuelovy

V knihách Samuelových se objevují současně tři velmi důležité a silné postavy: Samuel, Saul a David, přičemž společným tématem obou knih je vznik království a jeho postupný rozvoj za vlády Davida až téměř do jeho smrti.⁵ Dá se říci, že celá zpráva o Davidovi je předložena jako souhra jeho veřejné – královské, a soukromé – otcovské, manželské, role.⁶ David se zde stává vzorem, podle kterého budou posuzováni následující panovníci Izraele, a kteří ve většině případů na Davidovy kvality zdaleka nedosáhnou.⁷

Knihy Samuelovy spolu s knihami Královskými jsou součástí Deuteronomistické historie.⁸ Tyto knihy mají společnou strukturu, rysy a teologii a jsou ovlivněny Deuteronomiem.⁹ Kniha Deuteronomium předkládá zákon v plném znění, ale deuteronomistické dějiny prakticky ilustrují, jak ho lze nebo nelze a není možné naplňovat.¹⁰ Deuteronomistická historie vznikala v období exilu, tedy po roce 586 př. o. l., pak popisovaný děj končí.¹¹ Ovšem Finkelstein a Silberman zařazují první vytváření textů už do 2. pol. 8. a 1. pol. 7. stol. př. o. l.¹²

Knihy Samuelovy tvořily původně jednu knihu, která byla v Septuagintě rozdělena na dvě části, zřejmě kvůli svému rozsahu. Většina badatelů se shoduje, že knihy jsou dílem redaktorů z exilního období, ačkoli nevylučují jejich dřívější vznik. Baruch Halpern například zmiňuje, že v textu 1S 13,21 se vyskytuje váhová jednotka „pím“. V textu se říká, že v pelištejských dobách stálo nabroušení náradí „jeden pím“. Tento termín se v době exilu nevyskytuje a zřejmě jde tedy o velmi starý název.¹³ Samuelovo autorství je tudíž jen záležitost tradice. Jeho smrt je zmíněna v 1S 25,1.¹⁴

V textu knih se objevují pasáže, které se opakují a objevují se i protiklady, na jejichž základě se někteří badatelé snažili izolovat starší vyprávěcí prameny. Dillard a Longman zmiňují například Wellhausena, který rozlišuje dva prameny. Tvrdí, že starší pramen s větší historickou hodnotou byl nakloněn království, zatímco pozdější odrážel zkušenosti Izraele během exilu a po něm, kdy si konečně uvědomil a výrazně pocítil důsledky zavedení

⁵ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejská bible a dějiny*. S. 219.

⁶ DILLARD, R. B., LONGMAN III., T. *Úvod do Starého zákona*. Přeložili Vilém D. Schneeberger, Pavel Jartym, Pavel Štička. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 2003. 450 s. ISBN 80-7255-078-0. S. 132

⁷ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 44.

⁸ Patří k nim také kniha Jozue a Soudců.

⁹ DILLARD, R. B., LONGMAN III., T. *Úvod do Starého zákona*. S. 143.

¹⁰ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. Přeložila Marie Čapková. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2010. 272 s. ISBN 978-80-7429-016-9. S. 19.

¹¹ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 43, 45.

¹² FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 168.

¹³ HALPERN, Baruch. *David's Secret Demons: Messiah, Murderer, Traitor, King*. Michigan/Cambridge, U.K.: William B. Eerdmans Publishing Company, 2001. 492 s. ISBN 0-8028-2797-7. S. 57 – 58.

¹⁴ DILLARD, R. B., LONGMAN III., T. *Úvod do Starého zákona*. S. 126

královského úřadu. Řada badatelů se také domnívá, že protikrálovské nálady pocházejí skutečně z předkrálovského období a odrážejí tak aktuální diskuzi o přechodu ke království.¹⁵

Nehledě na dobu vzniku knih Samuelových je velmi pravděpodobné, že informace ohledně Davidova života a jeho činů jsou historicky věrohodné, přestože si je autor zformoval tak, aby vyhovovaly jeho vlastním záměrům a samotný text také prošel řadou úprav a redakcí.¹⁶ Knihy Samuelovy toho ze všech ostatních textů vypovídají o Davidovi nejvíce.

2.2 Knihy Královské

Knihy Královské zmiňují Davida pouze ve svých dvou prvních kapitolách a prakticky ohlašují už jen závěr jeho kralování. Ve větší míře se ovšem týkají jeho syna Šalamouna a událostem, které předcházely jeho nástupu na trůn, dále pak mapují celé období jeho panování s tím, že ústředním bodem textu je stavba Chrámu.

Knihy Královské obsahují menší množství větších výpravných celků. Prvním velkým celkem je pak právě Šalamounův příběh, ve kterém se nalézá různorodý materiál od úředních dokumentů po historické poznámky. Předělem knihy je smrt krále Achaba (podobně jako smrt Saula v 2S 1,1 nebo Mojžíšova smrt v Joz 1,1).¹⁷

Pestrost materiálů je ovšem v obou knihách Královských. Autoři nebo kompilátoři používali i pro nás dosud neznámé prameny, jako Knihy letopisů králů judských, Knihy letopisů králů izraelských nebo Knihu příběhů Šalamounových.¹⁸

K první redakci knihy došlo zřejmě v době vlády krále Jóšijáše (7. stol. př. o. l.), kdy autor započal své dějiny proroctvím předpovídajícím jeho příchod a informuje čtenáře o provedené náboženské reformě. Pozdější redaktor žijící v době exilu (586 – 539 př. o. l.) pak doplnil text o události následující po Jóšijášově reformě až po Jójakinovo omilostnění. Ovšem někteří badatelé opět nepopírají možnost dřívějšího vzniku. Dokladem může být například používání kenaanských názvů měsíců ve starých částech Pentateuchu a v 1Kr 6-8, které se v literatuře 7. stol. př. o. l. už nevyskytují. V poexilní době je pak nahradily názvy babylonské.¹⁹ Redaktor také přidal do textu své vlastní zhodnocení a snažil se nějak teologicky zdůvodnit, proč došlo k exilu a zničení Jeruzaléma. Snaží se ukázat, že zajetí

---

¹⁵ DILLARD, R. B., LONGMAN III., T. *Úvod do Starého zákona*. S. 127

¹⁶ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 54 – 55.

¹⁷ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejská bible a dějiny*. S. 224.

¹⁸ DILLARD, R. B., LONGMAN III., T. *Úvod do Starého zákona*. S. 142, 145.

¹⁹ HALPERN, Baruch. *David's Secret Demons: Messiah, Murderer, Traitor, King*. S.58.

nebylo způsobeno „selháním“ Boha, ale že šlo o trest za přestupky proti Bohu a že babylonská vojska byla pouhým prostředníkem k vykonání Božího trestu.²⁰

2.3 Knihy Paralipomenon

První a Druhá kniha Paralipomenon popisuje dějiny lidstva od stvoření světa a člověka až po současnost autora. Knihy začínají rozsáhlými rodopisy, které vedou až k postavě Davida, jehož příběh začíná až jeho druhým pomazáním za krále v Chebrónu. Autor vynechává pasáž o vyvolení Davida a pomazání Samuelem. Text často kopíruje pasáže z knih Samuelových a Královských²¹, ale zmiňuje jen nejdůležitější momenty, přičemž naprosto vynechává ty informace, které by mohly na Davida vrhat špatné světlo. Autor se také velmi zabýval jmennými seznamy Davidových bohatýrů a účastníků různých významných událostí a velkou pozornost věnuje bohoslužebnému řádu a budoucímu chrámovému personálu. Ačkoli tedy David podle knih Samuelových o stavbě Chrámu sice uvažoval, ale nebyla mu povolena, v Paralipomenon je Chrám ústředním motivem celé zprávy o Davidovi.

Předělem knih je pak Davidova smrt a počátek vlády Šalamouna, kde se ale Chrámu věnuje o něco menší pozornost, než je tomu v knihách Královských. Nicméně i tak se snažil pisatel vyzdvihnout oba panovníky jako vzory, které by měly být při obnovení dynastie opět následovány.²²

Podle velké pozornosti, kterou autor věnuje Chrámu a jeho personálu, lze usuzovat, že pocházel zřejmě z kněžského prostředí a žil v poexilní době²³, poněvadž zmiňuje i Kýrův edikt (2Pa 36,22 – 23). Autor psal zřejmě ve 4. stol. př. o. l. Knihy Paralipomenon patří tedy k nejmladším knihám ve Starém zákoně a jelikož autor žil ve značném časovém odstupu od událostí, kterým se v textu věnuje, jsou považovány za historicky méně věrohodné.²⁴

Knihy se dělí na tři větší celky: na rodokmeny, spojené království Davida a Šalamouna a dobu po rozpadu království. Často přehlížené a neoblíbené rodokmeny mají v případě

---

²⁰ DILLARD, R. B., LONGMAN III., T. *Úvod do Starého zákona*. S. 143, 151.

²¹ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 55.

²² McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 55.

²³ Pro což svědčí i důraz na dodržování Tóry, který je typický právě pro poexilní období. Jako příklad může posloužit pasáž v 2Pa 6,16, ve které se Šalamoun modlí k Hospodinu a opakuje před ním slib, který dal Hospodin Davidovi: „...budou-li ovšem tvoji synové dbát na svou cestu a řídit se mým zákonem, jako ses jím řídil přede mnou ty.“ Tato pasáž se objevuje také v 1Kr 8,25, ale Tóra se zde neobjevuje.

Theological Dictionary of the Old Testament. Vol 3, gill ulím – hâras. Ed. by G. Johannes Botterweck and Helmer Ringgren. 2nd edition. Michigan: William B. Eerdmans, 1978. 463 s. ISBN 0-8028-2327-0. S. 168.

²⁴ DILLARD, R. B., LONGMAN III., T. *Úvod do Starého zákona*. S. 159 – 160.

tohoto textu praktickou funkci, neboť jednak zprostředkovávají návaznost na minulost a také se týkají otázky oprávněnosti a legitimity v přítomnosti. Přispívají tak k obnově obce.²⁵

V případě oddílu věnované Davidovi a jeho nástupci jsou největší rozdíly v tom, co text Paralipomenon vynechává v porovnání s texty knih Samuelových a Královských. Jak už bylo řečeno výše, autor vyškrtl veškeré známé vzpoury, které proběhly za Davida - jeho hřích s Bat-šebou a vraždu Urijáše, vynechává boje o trůn, smrt Abšalóma a Adónijáše, nezmiňuje ani Šalamounovo upevnění království vraždami nepřátel jeho otce a vynechává veškeré Šalamounovy prohřešky, které pak vedly k rozkladu království. Naopak vinu přesunuje na Jarobeáma. Je možné, že pisatel spatřoval v Davidovi a Šalamounovi eschatologické naděje v době perské nadvlády, a proto se jejich idealizací snažil udržovat naději na obnovení království.²⁶

Přestože První kniha Paralipomenon nepředstavuje pro informace o Davidovi příliš spolehlivý pramen, protože text byl vytvořen tak, aby posloužil vlastním zájmům pisatele, přesto může posloužit pro doplnění některých podrobností o Davidově osobě.²⁷

2.4 Stéla z Tel Danu

Přestože nejdůležitějším pramenem pro Davidův život je pro nás Bible, nelze opomenout jeden důležitý nález, který je v podstatě jediným mimobiblickým důkazem o Davidově existenci.²⁸ Jsou jím fragmenty stély z města Dan, nejsevernějšího izraelského města, které byly objeveny v letech 1993 – 1994. Z původní stély se zachovalo třináct řádků aramejského textu vytesaného do černého čediče.²⁹

Stéla, vytesaná asi kolem roku 835 př. o. l. byla zřejmě umístěna na veřejném místě, patrně na náměstí a z největší pravděpodobností připomíná krále Chazaela, který vládl v Damašku v 2. pol. 9. stol. př. o. l. V textu stély se objevuje informace, že Chazael zabil izraelského krále a jeho spojence (zřejmě šlo o Jórama a Achazjáše), kteří byli z „domu Davidova“. Tato informace dosvědčuje existenci rodové linie vedoucí od Davida už v době 9. stol. př. o. l.³⁰

²⁵ DILLARD, R. B., LONGMAN III., T. *Úvod do Starého zákona*. S. 163.

²⁶ DILLARD, R. B., LONGMAN III., T. *Úvod do Starého zákona*. S. 164.

²⁷ MCKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 57.

²⁸ André Lemair a někteří další badatelé zastávají názor, že odkaz na krále Davida se objevuje také na stéle moábského krále Měšy z 9. stol. př. o. l. FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *Objevování Bible: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 122.

²⁹ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 213.

³⁰ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 214.

I když zpráva ze stély vykazuje určité odlišnosti od zpráv z biblického textu³¹ a o samotném Davidovi se zde vlastně nic nedozvídáme, stala se přesto významným objevem podporující teorii o skutečné Davidově existenci.

---

³¹ Podle textu 2Kr 9,14-27 zemřel Joram a Achazjáš při politickém převratu, který provedl izraelský generál Jéhú. FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 214.

3. Izrael v době 10. stol. př. o. l.

Pro získání představy, v jakém prostředí a v jakých přírodních podmínkách se pohyboval král David a postavy spojené s jeho osobou, je důležité také přihlížet k archeologickým výzkumům a geografii.

Pro datování biblických příběhů jsou mnohdy velmi užitečné právě popisy vnějšího prostředí a seznamy míst a měst, které dosvědčují, že autoři prostředí velmi dobře znali. Z Davidovy doby sice nemáme žádné důkazy o tom, že by jeho příběh začal být sepisován, nicméně je možné, že první texty o něm mohly vznikat ještě před koncem 9. stol. př. o. l., ačkoli panuje ustálený názor, že text byl vytvořen až v 8. sto. př. o. l. Někteří badatelé se také domnívají, že Davidův příběh je pouhou legendou, která nemá historický základ a proto se do příběhů mohlo promítnout prostředí, ve kterém žil pisatel v 8. stol. př. o. l.³²

Geografické pozadí Davidova příběhu ale neodpovídá této době, kdy už byl Izrael na vyspělejší úrovni se zaběhnutou královskou vládou a kdy se začala objevovat potřeba písemných záznamů. Finkelstein uvádí, že hlavním důvodem k tvrzení o dřívějším vzniku textu je situace na jihu Judy. David se na tomto místě pohyboval v dobách svých útěků před Saulem a často se skrýval na nehostinných a nebezpečných místech pouště. Z biblického textu není vůbec patrné, že by v tak nepříjemné pustině byla nějaká větší města nebo že by se tam kromě Davidových mužů pohybovalo větší množství lidí. Kdežto v 8. a 7. stol. př.n.l. byla už i tato oblast poměrně hustě osídlena, což vylučuje, aby byl příběh smyšlený. Autor by nezasadil Davidův útěk do místa plného lidí, kde by se jen těžko mohl po tak dlouhou dobu ukrývat. Dokonce až úplně na jihu, v oblasti Negevu a města Beer-šeba, byla opevněná města a vesnice zajišťující bezpečnost karavan.³³

Stejně tak i město Gat bylo v 8. stol. př. o. l. už velmi malé a nevýznamné. Jeho název je vynecháván ze soupisů pelištejských měst v pozdních textech královských a v exilní literatuře. Stejně tak ho opomíjejí i asyrské záznamy ze 7. stol. př. o. l. V 9. stol. př. o. l. ho totiž damašský král Chazael dobyl a zničil a Gat pak postupně ztrácel na významu. Ale v dobách Davidových měl Gat naopak velmi silné postavení v koalici pěti pelištejských měst jako sídelní město krále Akíše. Pisatel by tedy jistě nepoužil ve své době tak bezvýznamné město a nespojil ho s Davidem.³⁴

---

³² FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 34, 39 – 40.

³³ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 39

³⁴ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 40 – 41.

Topograficky se dá Izrael rozdělit na několik paralelních linií velmi rozdílného terénu rozléhajícího se od severu k jihu. Se Středozemním mořem jde paralelně pobřežní nížina. Na tu navazuje pás Judské vysočiny a za ní Judská poušť pokračující severně Jordánským údolím. Poslední paralelní linii pak tvoří pás Transjordánské vysočiny.³⁵

Co se týče přírodních podmínek v době starověkého Izraele, oblast jihu se od severní části velmi odlišovala.

V oblasti Judska byly přírodní podmínky velmi specifické. Judsko se nachází na jihu Izraele mezi Jeruzalémem a severem Negevu a je pro něj typický nehostinný a neúrodný kamenitý terén a slabé nepravidelné srážky.³⁶ Judská vysočina tvoří horský masív, který je odříznutý od zbytku země. Spojnicí severu s jihem je zde pak severojižní planina, která propojuje tři největší města: Jeruzalém, Betlém a Chebrón. Na západě tvoří prudce se svažující hřebeny vysočiny hluboké rokle navazující na podhůří Šefely, což byla oblast daleko úrodnější a příznivější pro život se zvlněnou krajinou a hustším osídlením. Cesty vedoucí z vysočiny do Šefely byly ale velmi prudké, svažující se v některých místech až o 400 metrů na několika málo kilometrech. Na východě se vysočina prudce svažuje do Judské pouště směrem k Mrtvému moři, a kde tvoří klikaté strže a na několika místech, jako například v Ěn-gedí vytváří hluboké kaňony s řadou jeskyň. Na jihu se pak vysočina pozvolna svažuje do Beeršebského údolí. Dá se říci, že zeměpisná charakteristika obsažená v textech o Davidovi odpovídá tomu, jak Judsko skutečně vypadalo v době 10. stol. př. o. l. A právě jistá izolace Judska způsobená specifickými přírodními podmínkami ovlivnila i dějiny tohoto území.³⁷

Naopak severní vysočina, ve které došlo k velkému demografickému nárůstu, byla velmi odlišná. Počet obyvatel se odhaduje na zhruba 40 000, zatímco na jihu se podle počtu vesnic a sídlišť hovoří o asi 5 000 obyvatel. Tyto výrazné rozdíly byly zapříčiněné příznivými přírodními podmínkami, které na severu umožňovaly pěstování obilí, zakládání vinic a olivových hájů jako například v Jizreelském údolí nebo v malých údolích u Šekemu. Podobný nárůst obyvatel byl také na druhé straně Jordánu na Zajordánské vysočině, kde největší množství sídlišť bylo v oblasti Gileádu, kde byly velmi příznivé podmínky pro zemědělství.³⁸

---

³⁵ KARMON, Y. The Geography of Israel: Ancient and Modern. *Journal of Educational Sociology* 36, 1963, pp. 363 – 370. S. 364

³⁶ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *Objevování Bible: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 123.

³⁷ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 37 – 38.

³⁸ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 62-63.

Na jihu byl rozvoj zemědělství prakticky nemožný kvůli skalnatému a lesnatému povrchu a nedostatku vláhy, kromě okrajových částí Judské pouště a Beeršebského údolí, kde se terén svažuje pozvolněji a půda je pro pěstování o něco vhodnější. Šlo však jen o sezónní zemědělství. Jinak se zde dařilo především pěstování.³⁹

---

³⁹ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 41 – 42.

4. Davidovo jméno

Ohledně významu a původu Davidova jména se vede řada diskusí. Nejběžnějším překladem jména דָּוִד je „miláček“, „milý“ nebo „něžný“. Podobný základ má v sobě i jméno Davidova syna Jedidjáše (ovšem přejmenovaného na Šalamouna) - דָּוִדְיָאשׁ – s významem „Hospodinův miláček“⁴⁰. Starší badatelé také často ztotožňovali Davidovo jméno s akkadským slovem, které interpretovali jako „vůdce; náčelník“.⁴¹ Dalším významem může být ale i „strýc (z otcovy strany)“. Nejpravděpodobnější se ovšem zdá první varianta – „milý; miláček“.⁴²

Někteří badatelé se ovšem snaží Davida spojovat s Elchánanem⁴³ z Betléma, který se objevuje v 2S 21,19 jako vrah Goliáše Gatského a v 2S 23,24; 1Pa 11,26 v soupisu Davidových služebníků.⁴⁴ Buď šlo o jiného muže a pisatel textu záměrně zaměnil jméno Pelištejce s Goliášem⁴⁵ nebo šlo o původní Davidovo jméno, které při vytváření textů mohlo ustoupit do pozadí a být částečně zapomenuto. Jméno „David“ by pak bylo jakousi přezdívkou vystihující charakter postavy a zároveň její vztah k Hospodinu – milý lidem i milý Bohu. Davidovo jméno by pak bylo stejně dvojité jako v případě Šalamouna-Jedidjáše.

---

⁴⁰ Vystává zde otázka, zda informace o tom, že sám Hospodin určil Davidovu potomku jméno (2S 12,25), není výsledkem pozdější redakce. Ta se mohla snažit Šalamouna více svázat s jeho otcem podobným jménem a zaručit tak, že Šalamoun bude mít stejné kvality jako jeho otec a že on je tudíž vhodným nástupcem. Teorii navíc podporuje přítomnost Nátana, skrze kterého je nové jméno ohlášeno a který hraje později při prosazování Šalamouna jako nového krále významnou roli.

⁴¹ HALPERN, Baruch. *David's Secret Demons: Messiah, Murderer, Traitor, King*. S.266.

⁴² *Theological Dictionary of the Old Testament. Vol 3, gill ulím – hâras*. 158.

⁴³ Překlad „Bůh se smiloval“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 62.

⁴⁴ *Theological Dictionary of the Old Testament. Vol 3, gill ulím – hâras*. S. 159.

⁴⁵ Možná aby dodal informaci o jeho skolení patřičnou váhu a nebo použitím jména, mohl nahradit sáhodlouhý popis protivníka.

5. Davidův život podle biblického textu (1S 16,1-2S,25; 1Kr 1,1-2,12; 1Pa 11,1-29,30)

5.1 První kniha Samuelova 16-31

Král David byl synem Jišaje z Betléma a náležel k pokolení Juda. O jeho matce nevíme nic, ale jeho prababičkou byla Rút z Moábu (Rt 4,22). Víme, že měl několik bratrů. 1S 16,6 - 10 a 1S 17,12 – 15 uvádí jména pouze prvních tří, ačkoli vypravěč sděluje, že Jišaj měl sedm synů a David byl tedy osmý. Oproti tomu 1Pa 2,13 – 15 uvádí jména šesti synů a Davida jako sedmého syna. Vzhledem k tomu, že knihy Paralipomenon vznikly ještě později než knihy Samuelovy, je vlastně informace o jménech a přesném počtu Davidových bratrů nejistá. Zároveň to ovšem nemusí být příliš důležité. Vypravěč tím možná chtěl jen zdůraznit, že David byl ze všech sourozenců nejvíce znevýhodněn, byl יָדָוּן nejmladší, nejmenší. A právě takové měl Hospodin v oblibě (jako Jákob, Ráchel, Josef)⁴⁶. V 1Pa 2,16 a 2S 17,25⁴⁷ se také objevují jména dvou Davidových sester, Serúji a Abígajil.

Potom co Hospodin prvního krále Saula⁴⁸ zavrhl, rozhodl se najít za něj náhradu. Jako v případě Saula je i David pomazán prorokem Samuelem. Na příkaz proroka předvolá Jišaj všechny své syny, až na posledního Davida. Nikdo z bratrů nevyhovuje, dokud nepřijde David. Toho Samuel pomaže za krále nad lidem, přestože ještě stále v zemi oficiálně vládne Saul a Izrael je stále pod nadvládou Pelištejců. Zřejmě proto, že hrozba v podobě Pelištejců byla příliš velká na to, aby se čekalo na přirozenou výměnu trůnu.⁴⁹

Celá tato pasáž o vyvolení a pomazání Davida Samuelem je v knihách Paralipomenon zcela vynechána. Vypravěč se omezil pouze na události po obsazení Chebrónu, kde se shromáždili všichni izraelští starší, Davida pomazali za krále a uzavřeli s ním smlouvu. Dále se jen sděluje, že se tak stalo podle Hospodinova slova prostřednictvím Samuela. Je proto

---

⁴⁶ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 77.

Což je patrné i v případě pomazání Saula. Když mu Samuel sdělí, že ho Hospodin vyvolil za krále, Saul namítá, jak by mohl on být králem, když je z kmene Benjamín, z toho nejmenšího Izraelského kmene a jeho klan je z celého kmene opět nejmenší – 1S 9,21

⁴⁷ Zde se ovšem objevuje jako otec Abígajil jistý Nácháš místo Jišaje. Patrně jde o chybu v textu. Nebo se mohla po Jišajově smrti Davidova matka znovu provdat za Nácháše. Abígajil by pak byla nevlastní sestra Davida.

McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 79.

⁴⁸ Překlad „Vyžádaný“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 436.

⁴⁹ Okolnostem Davidova pomazání za krále se budu věnovat podrobněji v kapitole Davidovo uvedení do úřadu krále.

možné, že pasáž o Davidově pomazání v První knize Samuelově je pozdějším dodatkem, možná dokonce legendou.⁵⁰

Spolu s pomazáním vstupuje na Davida „duch Hospodinův“, který tak opouští Saula. Na něj je pak uveden „zlý duch“ nebo možná démon. Saul se tak stává pomateným vládcem čekajícím na oficiální svržení z trůnu. Saul ovšem ještě neví, že byl nahrazen a poprvé se tak s Davidem setkává v souvislosti se svým špatným duševním stavem, na který má léčebný až magický vliv hudba. David jako velmi dobrý hráč na harfu je tak uveden na královský dvůr a stává se Saulovým zbrojnošem. Dál také plní svou původní funkci hráče na harfu a působí u Saula jako jeho „terapeut“. David je tu představen jako někdo, kdo má moc i nad temnými silami, které sužují krále i jeho království, je tu představen jako vysvoboditel.⁵¹

Na této krátké kapitolce je vidět, že Saul smýšlel jinak, než by se od Hospodinova pomazaného očekávalo. Saul sice oficiálně ztratil spojení s Bohem, je ale otázka, zda ho kdy měl v takovém rozsahu, aby byl schopen plnit své povinnosti vůči lidem, pro které byl králem. Saul zřejmě už ze své podstaty byl poněkud mimo obraz.⁵² Místo toho, aby se snažil spojení s Hospodinem nějakým způsobem obnovit, i když by se mu to patrně stejně nepodařilo, povolává k sobě hudebníka – léčitele, jehož působení má na něj ale dvojí účinek. Na jednu stranu se jeho stav vždy zlepšil, na druhou stranu muž, kterého si za svého terapeuta vybral, v něm probouzí agresivní chování. Saul možná nemohl jinak. Hudba měla léčivý efekt patrně právě díky Davidovu spojení s Hospodinem. Na Saula měla ale jen dočasný vliv, po kterém se jeho stavy většinou ještě zhoršily. Saul se nesnažil svůj duševní stav zlepšit pokusem o opětovné navázání komunikace s Hospodinem. Jeho reputace se pak zhoršuje tím, že se snaží zabít druhého Hospodinova pomazaného, nechá vyvraždit kněží a jejich rodiny v Nóbu a ohrozí tak kult Hospodina v Izraeli. V zoufalé situaci se uchyluje k zakázaným praktikám věštění, ale o tom bude řeč později.

David a Goliáš

Kapitola vyprávějící o bitvě Davida s Goliášem se naprosto vymyká dosavadnímu běhu událostí a dá se říci, že jde o samostatný oddíl, který by velice dobře fungoval i mimo davidovský cyklus. Je tak výjimečný, až se stává určitým paradigmatem, a proto by příběh stál za důkladný a samostatný rozbor. Obsah tedy jen stručně zmíním.

---

⁵⁰ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 72.

⁵¹ *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 200 – 201.

⁵² Více v kapitole o Davidově uvedení do královského úřadu. Str. xxx

V dolině Posvátného stromu na území Judy byli shromážděni Pelištejci a Izraelci k bitvě. Z Pelištejců vyšel Goliáš z Gatu⁵³, nejobávanější pelištejský bojovník hrozivého vzezření a těžce ozbrojen⁵⁴, a vyzval Izrael, aby vybral jednoho bojovníka, který se s ním utká a podle výsledku bitvy se rozhodne o postavení obou národů.

Z Davidovy rodiny tehdy dle textu šli bojovat tři nejstarší Jišajovi synové⁵⁵. David sám se neúčastnil kvůli svému nízkému věku⁵⁶, ale je vyslán otcem, aby přinesl bratrům jídlo. V táboře zaslechne králův slib, že toho, kdo Goliáše zabije „zahrne král velikým bohatstvím, dá mu svou dceru a jeho rod učiní v Izraeli svobodným⁵⁷“. David se nabídne, že Goliáše porazí. Je vyslán k Saulovi, který nakonec souhlasí a nabídne mu vlastní zbroj. Tu ale David nepoužije, protože spoléhá na Hospodina, kdežto Saul dává přednost síle brnění.⁵⁸ David obávaného Goliáše porazí a Izraelci tak dostanou možnost utíkající Pelištejce pobít a vyplenit jejich tábory.

Saulovy nástrahy

Po tomto prvním Davidově velkém úspěchu Saul u lidu ustupuje do pozadí a začne se u něho projevovat nalomený duševní stav jako důsledek Hospodinova zavržení. Lid Davida miluje, kdežto Saul na něho začne žárlit pro jeho oblíbenost u lidí i u Hospodina a až do své smrti mu nepřestane usilovat o život. Popěvek, který lid po vítězství prozpěvuje: *"Saul pobil své tisíce, ale David své desetitisíce"* (1S 18,7) Saula nepotěší a reaguje na to: *"Davidovi přirklí desetitisíce, a mně jen tisíce. Už mu chybí jen to království"* (1S 18,8). Zde si Saul zřejmě plně začíná uvědomovat ohrožení svého postavení ze strany Davida. Nejprve se ho pokusí sám zabít, a když se mu to nepodaří, nabídne mu ruku své druhé dcery Míkal.⁵⁹ David by tak mohl být v armádě povýšen, dostat se do čela vojska jako velitel a rychle zahynout při některém z častých střetů s Pelištejci. Z textu se dozvídáme, že Míkal si Davida zamilovala,

---

⁵³ Zřejmě byl Anákovec. Příslušník jednoho z kmenů původních obyvatel Kenaanu, jejichž zbytky údajně sídlily právě v Gatu. *Výklady ke Starému zákonu II.* S. 202.

⁵⁴ Finkelstein a Silberman se domnívají, že pasáž o bitvě Davida s Goliášem je až pozdější dodatek pocházející původně ze 7. stol. př. o. l. Zbroj, kterou vlastnil Goliáš, neodpovídá typu výzbroje používané v době 10. stol. př. o. l., ale velmi se podobá výzbroji řeckých těžkooděnců hoplitů ze 7. – 5. stol. př. n. l. Autor musel řecké hoplity velmi dobře znát. V té době se na Předním východě začínali objevovat řečtí nájemní vojáci z pobřeží Malé Asie. FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie.* S. 162.

⁵⁵ Eliáb, Abinábád, Šama – 1S 17,13

⁵⁶ Podle textu v Nu 1,3, popisující sčítání bojeschopného lidu, se sčítali všichni muži starší dvaceti let. Davidovi proto muselo být méně než dvacet let.

⁵⁷ Výraz *וְצִדְקָתוֹ* znamená svobodný od dávek. Podle Královského práva v 1S 8,11-18 bylo právem vládců vybírat od lidu dávky z úrody nebo dobytka. PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu.* 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8. S. 56.

⁵⁸ *Výklady ke Starému zákonu II.* S. 205.

⁵⁹ Saul nejprve uvažoval o své starší dceři Méráb. Tu ale provdal za Adriela Mechólatského – 1S 18,19. Viz. příloha č. 1.

ten ale na nabídku reaguje: „*Myslíte si, že je lehké být zetěm⁶⁰ krále? Já jsem člověk chudý a nepatrný*“ (1S 18,23). Stejně jako David i Saul používá pokaždé spojení „zeť krále“, nikoli „manžel Míkal“. Vypravěč tu dosti ostře zdůrazňuje, jaký bude mít sňatek s královou dcerou pro Davida a jeho původ důsledek. Stane se královým zetěm, stane se členem královské rodiny a tím bude mít jako druhý v pořadí, tedy po Jónatanovi⁶¹, nárok na trůn. Vypravěč si zde evidentně velmi dobře uvědomuje, co pro Davida sňatek s Míkal znamenal do budoucna, na rozdíl od Saula, který v těchto rovinách není schopen přemýšlet. Vidí ve sňatku jen způsob, jak se Davida zbavit a nepřipouští si jinou variantu svých plánů. Zdá se, že racionální uvažování se Saulovi začíná pomalu a jistě vyhýbat.

Víme, že Míkal Davida milovala, o opačném vztahu se nedozvídáme nic. V textu se 6x objevuje spojení „být/stát se královým zetěm“ a 2x že Míkal si Davida zamilovala. Saul tak krutě využívá citů své dcery k tomu, aby Davida odstranil. Na druhou stranu se tento sňatek stal pro Davida naprosto zásadním činem i s vyhlídkou do budoucna. Míkal totiž jeho nároky na trůn legitimizuje.⁶²

Davidův útěk k Samuelovi

Ačkoli ve chvílce relativně normálního duševního stavu Saul slíbí, že Davida nezabije, následuje další pokus o vraždu. David utíká do svého domu. Následuje popis Davidova útěku z domu, který dá Saul střežit s nařízením, aby byl ráno David usmrcen. Míkal, informovaná o Saulových záměrech, spouští manžela oknem a místo Davida ukládá na lože sochu domácího bůžka, což podporuje McKenzieho teorii⁶³, že David byl zřejmě poměrně malého vzrůstu. Bůžek musel být relativně malý a lehký, aby s ním mohla Míkal manipulovat, ale zároveň velikostí připomínat Davidovu postavu.

V této pasáži je zarážející, že má být David usmrcen až ráno, když by se tak mohlo stát kdykoli. Odpovědí může být řada slov svědčících o náboženských praktikách. V textu Jonatán Davidovi sděluje, že bude ráno stát (רָמַץ) na poli při Saulově ruce (ku pomoci při obřadu). Ráno (בֶּקֶר) se konaly náboženské obřady, především se věštilo, a to právě na poli. Dále je v textu zmíněn Míkalin bůžek a v textu Septuaginty je kozí srst interpretována jako játra, která se k věštění používala.⁶⁴

---

⁶⁰ קַתָּן znamená sňatkem spřízněný, zeť, ženich. PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. S. 60.

⁶¹ Překlad „Hospodin daroval“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 216.

⁶² McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 113

⁶³ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 90

⁶⁴ *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 212.

Z těchto informací se dá tedy soudit, že David měl být držen na živu až do rána, kdy se Saul chtěl pomocí obřadů ujistit o tom, že jeho rozhodnutí zabít Davida je správné. Z textu je patrné, že Saul nevidí pro Davidův osud jiné východisko, než že přijde o život. Je přesvědčen, že věštba vyjde pro Davida zle, nebere v úvahu opačnou možnost. Poněvadž Hospodin s ním přestal komunikovat, uchýloval se Saul k těmto praktikám, které v Izraeli stále živě přežívaly.

David pak utíká do Rámy za Samuelem, ale informovaný Saul za ním pošle muže, aby ho zajali. V prorockém domě, kde se oba zdržují, upadnou služebníci Saula do prorockého vytržení. Nakonec je paralyzován i Saul, který se do Rámy vydá osobně. Samuel tu působí jako představený duchovního kolegia nad extatiky a dává tak čas Davidovi na další útěk, tentokrát za Jonatánem.⁶⁵

Davidovo loučení s Jónatanem

Co se týče vztahu Davida s Jónatanem, právoplatným dědicem trůnu po Saulovi, je poměrně netradiční. V 1S 18,1 se dozvídáme, že „*Jónatan přilnul celou duší k Davidovi, zamiloval si ho jako sebe sama.*“ Dále pak, v 1S 18,3-4: „*A Jónatan uzavřel s Davidem smlouvu, neboť ho miloval jako sám sebe. Jónatan svlékl plášť, který měl na sobě, a dal jej Davidovi, též své odění i s mečem, lukem a opaskem.*“ Láskou se zde rozumí politická loajalita a možná duševní náklonnost Jonatána k Davidovi, neboť stejně jako David je i Jonatán popisován velmi kladně - je věrný, oddaný a ctí Hospodina, je tedy podobný Davidovi⁶⁶ – „*neboť ho miloval jako sám sebe*“ (1S 18,3). Předání pláště, zbraní a opasku Davidovi je akt přenesení moci.⁶⁷ Jonatán se tak oficiálně vzdává trůnu ve prospěch nepřítele svého otce. V 1S 23,17 ho dokonce ujišťuje, že je to on, kdo bude vládnout, zatímco Jónatan zůstane druhým v pořadí. Pro tento ústupek se možná rozhodl z toho důvodu, že si plně uvědomoval a dokázal ocenit Davidovy kvality, nebo si byl vědom důležitosti Davidova vyvolení Hospodinem a naprosto ho respektoval na rozdíl od svého otce. To, že si Bůh vyvolil člověka cizího, nijak nespřízněného se starým králem, jen dokazovalo nesmyslnost zavádění dědičného království. Jónatan jako člověk vnímavý k náboženským záležitostem si toho byl očividně vědom.

Jonatán také s Davidem uzavírá smlouvu, o které se píše v 1S 18,3 a v 1S 20,11-17. Jonatán má pro Davida vyzvědět, zda ho na slavnosti novoluní hodlá Saul zabít a skrytého Davida včas varovat před nebezpečím. Na oplátku má David zachovat při životě členy jeho

---

⁶⁵ *Výklady ke Starému zákonu II.* S. 211.

⁶⁶ McKENZIE, Steven L. *Král David.* S.114

⁶⁷ LURKER, Manfred. *Slovník biblických obrazů a symbolů.* Přeložila Růžena Dostálová. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1999. 365 s. ISBN 80-7021-254-3. s. 27

rodiny po tom, co budou ostatní nepřátelé budoucího krále vyhlazeni. David tento slib později opravdu splní, ale o tom bude řeč později⁶⁸.

David v Nóbu

V první polovině 21. kapitoly 1S se dozvídáme o návštěvě Davida u kněze Achímeleka v Nóbu⁶⁹, kam si jde zřejmě pro znamení od Hospodina, která mu mají potvrdit, že jeho následující plán bude zdárný.⁷⁰ Aby Boží znamení byla skutečně „plnohodnotná“, ponechává Achímeleka v nevědomosti. Sdělí jen minimum informací o tom, co u něj pohledává. Dokonce zalže, že má tajný příkaz od krále. Žádá od kněze něco k jídlu a kněz mu dá pět svatých chlebů, neboť jiné nemá. Dále David žádá jakékoli kopí nebo meč, protože si při útěku nestihl vzít žádnou zbraň. Knězi opět zalže, že důvod jeho neozbrojenosti byl v neodkladnosti králova příkazu. Achímelek nemá nic jiného, než meč Goliáše, který byl ve svatyni jako doklad o vítězství Boha.⁷¹ Znamení od Hospodina vyšla pro Davida naprosto příznivě. David tedy pěti svatými chleby „posvěcuje“ svou cestu za Pelištejci a s mečem pokořeného nepřítele se odebrává do Goliášova rodného města Gatu.

V té době byl ovšem ve svatyni přítomen i Dóeg Edómský, služebník Saula, který pak Davidovo jednání svému pánu vyradil. David o tom předem věděl, a přesto se riziko vyzaření plánů nepokusil nijak eliminovat. Pozdější vyvraždění kněžích a jejich rodin si bral za vinu a také proto k sobě přijal jediného přeživšího Ebjátara.

David u Akíše

Následuje zvláštní pasáž vyprávějící o návštěvě Davida u Akíše, krále Gatu. David se údajně Akíše velmi bál, a proto se začal chovat jako potřeštěný⁷². Akíš se nehodlá Davidovou přítomností zabývat a David pak odchází pryč. Není jasné, proč vůbec David utíká do Gatu k Pelištejcům, kteří by ho měli nenávidět kvůli potupné porážce Goliáše.⁷³ Ještě podivnější je pak Davidovo chování.⁷⁴

---

⁶⁸ Viz. s. 37.

⁶⁹ David má evidentně kladný vztah ke kněžím stejně jako k prorokům na rozdíl od Saula, jehož vztah k těmto skupinám je velmi napjatý *Výklady ke Starému zákonu II. :Jozue – Ester*. 2. vyd. Připravila Starozákonní překladatelská komise. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. 735 s. ISBN 80-7192-150-5. S. 215

⁷⁰ *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 216.

⁷¹ *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 217.

⁷² לללל znamená třestit, bláznit, šilet. PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. S. 42.

⁷³ Gat byl možná pro Davida nejvýhodněji položené pelištejské město. Ležel nejbliže u Judského území, kde mohl být David před Saulem relativně v bezpečí. Možná už tehdy pomýšlel na pozdější usazení se v Gatu jako v poměrně bezpečném městě, na které by si Saul rozhodně netroufl.

⁷⁴ Ač je to možná nepravděpodobné, domnívám se, že tím chtěl David vyzkoušet, zda se Akíš na něj hněvá kvůli Goliášovi. Předstíral blázna, aby krále vyprovokoval, ale Akíš nad ním mávl rukou. Tím se mohl David přesvědčit, že je králi lhostejný a nebude mu tudíž usilovat o život teď, ani později.

V Adulámu a Mispě

Z obavy před Saulem a kmenem Benjamín se David rozhodne přesídlit svou rodinu do Misy k Moábskému králi do doby, než bude v Judsku pro ně bezpečno. Kolem Davida se pak shromažďují lidé utlačovaní a také dlužníci a jiní „vyvrhelové“ společnosti. David tak získává údajně na 400 mužů, kteří jsou mu věrní.⁷⁵

Saulova pomsta

Davidova návštěva u kněze Achímeleka má ještě dohru. Saul sídlící v Gibeji se dozví od Dóega Edómského, že kněz vybavil Davida na cestu mečem Goliáše, potravou a doptával se kvůli němu Hospodina. Saul obviňuje kněze ze spiknutí a také vytýká svým služebníkům, že mu neohlásili uzavření smlouvy jeho syna s Davidem. Ovládán paranoidními představami o spiknutí kněze proti své osobě, poručí Achímeleka a všechny ostatní kněze i obyvatele Nóbu povraždit. Rozkaz musí vykonat Dóeg, neboť ostatní služebníci Saula se bojí zabít Hospodinovy kněze. Saul tímto rozkazem prakticky ohrozí kult jediného Boha v Izraeli. Zachrání se jen Achímelekův syn Ebjátar, který unikne k Davidovi, a který tím, že ho k sobě přijímá víru, zachraňuje. Navíc Ebjátar sebou přinesl efód, díky němuž se David od té doby mohl doptávat Hospodina a být tak vždy napřed před Saulem.⁷⁶

David v Keíle – David v jeskyni Ěn-gedí

Po porážce Pelištejců ve městě Keíla se David uchyluje na nepřístupná místa v poušti Zífu. V Choreši se naposledy setkává s Jonatánem a znovu si připomínají smlouvu, kterou spolu uzavřeli před Hospodinem. Ačkoli se Saul od Zífejců dozví o přítomnosti Davida v místních horách a vydá se za ním, nepodaří se mu ho zabít, neboť do země vtrhnou Pelištejci a Saul se tedy musí věnovat státním záležitostem. David se pak znovu se Saulem setkává v jeskyni u Ěn-gedí. Přestože má nejlepší možnost Saula zabít, neudělá to. Na návrh svých mužů reaguje: „*Chraň mě Hospodin, abych se dopustil něčeho takového na svém pánu, na Hospodinově pomazaném, a vztáhl na něho ruku. Je to přece Hospodinův pomazaný!*“ (1S 24,7). David si zde velmi dobře uvědomuje, že pokud má jednou nastoupit na trůn jako král vybraný Bohem, nesmí to být s poznamenáním, že je vrah starého krále, taktéž vybraného Hospodinem. David se tedy musí snažit přežít a čekat na pokud možno přirozenou smrt starého krále, aby jeho postavení v budoucím království nebylo poskvrněno. Vraždou

---

Nebo šlo o jiný test. Vyzkoušet, zda Hospodin stále pevně stojí při Davidovi a zda se může spoléhat jednak na jeho znamení a také na jeho ochranu na nepřátelském území. David možná testoval „fungování“ Boha u Pelištejců, kteří pro něj později představovali jediný možný azyl.

⁷⁵ O složení a organizaci této prvotní armády bude ale řeč později.

⁷⁶ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S.123.

prvního krále by se také jeho vláda přesunula k typické formě panování v tehdejší starověkém světě. David ale nechává rozhodnutí o Saulově smrti na Hospodinu. Důvod, proč Bůh Davidovi neodstraní Saula z cesty co nejdříve, aby se mohl svému úřadu věnovat naplno, není určen ani znám. Saul možná slouží v Božích záměrech k tomu, aby David svému okolí zjevil své úmysly - aby byl čitelný a tím důvěryhodný. Saul se v té době pokusil o určité obrácení, když později po smrti Samuela nechá zlikvidovat jasnovidce a vyvolávače mrtvých. Je ale těžké soudit, jaké pohnutky ho k tomu skutečně vedly.

David a Abígajil

Ve 25. kapitole 1S se nachází poměrně důležitý příběh o Abígajil. Její muž Nabal⁷⁷ měl hospodářství na Karmelu u Maónu⁷⁸ a byl z rodu Káleba.⁷⁹ Byl velmi bohatý a je dost možné, že vůbec jeden z nejbohatších a nejvlivnějších lidí v Judsku.⁸⁰ Jeho klan patrně ovládal širší okolí města Chebrón. Nabal měl ženu jménem Abígajil⁸¹. Byla to žena zřejmě velmi inteligentní a prozíravá,⁸² což byly vlastnosti protikladné k Nabalovi, ale velmi blízké vlastnostem Davidovým. Jelikož se David se skupinou svých stoupenců pohyboval po Judském území a jak z textu vyplývá,⁸³ staral se o bezpečnost oblasti, nárokoval si proto něco z toho, co Nabalovi patřilo. Nabal mu však odmítl cokoli dát, pohrdal jím. Za to hodlal David vyvraždit všechny muže z jeho domu. Situaci nakonec zachraňuje právě Abígajil, když dá Davidovi a jeho mužům vše, co si žádají a odvrací tak pohromu od rodiny. Další den sděluje manželovi, co udělala a ten na následky šoku umírá. Po oznámení Nabalovy smrti David posílá pro Abígajil, aby se s ní oženil a ona ochotně jde. V textu není zmíněno dodržení smuteční doby, ani to, že by Abígajil pro Nábala truchlila (jako tomu bylo v případě Bat-šeby, když byl Urijáš zavražděn), proto je skoro možné se domnívat, že Nabalova smrt nebyla úplně náhodná, ale že mohlo jít o vraždu vykonanou samotnou Abígajil. Ta označuje svého manžela za špatného a několikrát zdůrazňuje význam jeho jména. Klidně si mohla přát jeho smrt a zbavit se tak nemilovaného muže a naopak se stát manželkou budoucího krále. Ačkoli se z textu dozvídáme, že Davidova první oficiální a nejdůležitější manželka Míkal, byla

⁷⁷ נָבָל znamená bloud, bezbožník, omezenec, tupec (intelektuálně i morálně). PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 97.

⁷⁸ Maón ležel přibližně 15 km jihozápadně od Chebrónu. *Biblické mapy*. 1. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1998. 17 s. ISBN 80-85810-20-4. S. 16.

⁷⁹ Kaleb a Jozue jako jediní z generace, která putovala pouští, vstoupili do země zaslíbené, neboť se oddali Hospodinu. Kaleb navíc dostal po obsazení Kenaanu Judské město Chebrón jako dědičný podíl – Joz 14,13

⁸⁰ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S.130.

⁸¹ Překlad „Otec se zaradoval“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 24.

⁸² חָכָמָה znamená být úspěšný, obezřetný. שָׂמֵר - opatrnost, obezřetnost, vševědoucnost. PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 160

⁸³ 1S 25,21 David si řekl: "Věru, nadarmo jsem střežil ve stepi všechno, co mu patřilo. Ze všeho, co má, nic nepohřešil. A přece se mi odplatil za dobro zlem."

provdána Saulem za jiného muže, tento sňatek byl pro Davida v té době také velmi důležitý. Přešel na něj totiž zřejmě veškerý majetek, ale i vliv po Nábalovi a stal se tudíž významným mužem v okolí Chebrónu, kde je později také pomazán za krále obyvateli Judska.

V této kapitole se také David poprvé objevuje v trochu jiném světle, než jsme byli dosud zvyklí. Do této chvíle nám ho vypravěč představuje jako naprosto kladnou postavu, která nejeví žádné známky nepřátelství nebo agresivity vůči žádné osobě, ani vůči tomu, kdo se ho snaží zlikvidovat. Projevuje naprostou poslušnost Hospodinu a kromě Pelištejců na nikoho nikdy neútočil. Zde se kladná strana mince obrací a ukazuje se druhá tvář Davidovy povahy, která se nám postupně bude v textu více formovat. David přichází za Nábalem v míru a jeho řeč tlumočená služebníky je uctivá a velmi slušná, nicméně Nabal pro něj nemá pochopení. Není to překvapivé. Nabal jako bohatý člověk vlastní poměrně velké území a značný majetek a nemá důvod se starat o Davidovu potulnou skupinu. Jemu se daří dobře a nezajímá ho situace lidí, které třeba Davidovi muži ochraňovali před nájezdníky z pouště. Podle toho, jak do této chvíle David vystupoval, by se dalo očekávat, že se s touto situací smíří a odejde pokorně pryč. David se tu ale velmi rozhněvá, a to natolik, že by byl schopen vyvraždit celou rodinu pocházející ze stejného kmene a udělat z manželky tohoto muže vdovu a tím ji prakticky odsoudit k smrti. Vypravěč nám zde představuje Davida jako člověka prchlivého, vznětlivého a lehce ovlivnitelného jeho momentálním duševním rozpoložením, jako člověka, jenž se rozhoduje ve vypjatých situacích spíše emocionálně než racionálně, což bude mít později i negativní důsledky pro jeho vládu. V tomto ohledu bude proto k sobě David potřebovat osobnost, která by byla jeho protipólem⁸⁴, aby kompenzovala právě tento jeho nedostatek. Ta se ale objeví později v osobě Davidova synovce Jóaaba.

V závěru kapitoly je zmíněno, že David si kromě Abígajil vzal také Achínoamu z Jizreelu. V Tanachu se kromě této Achínoam vyskytuje už jen jedna žena stejného jména, a to jediná oficiální Saulova manželka, kterou známe, matka Jónatana [viz. příloha č. 1]. Bere se tudíž v úvahu možnost, že šlo o jednu a tutéž osobu, a že David si tedy vzal za manželku bývalou Saulovu ženu, která mu později porodila Amnána [viz. příloha č.2]. Tím by se vysvětlil počátek Nátanova kárání v 2S 12,8 „*Dal jsem ti dům tvého pána a do tvé náruče ženy tvého pána, dal jsem ti dům Izraelův i Judův, a kdyby ti to bylo málo, přidal bych ti mnohem víc*“. To, že je Achínoam umístěná v textech vždy před Abígajil, může naznačovat,

---

⁸⁴ VALENTA, Štěpán. *Postava Jóaaba v Davidově příběhu*. Praha, 2010. 52 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta, katedra biblistiky. S.48.

že si David vzal Achánoam ještě před Abígajil, a tak si tímto sňatkem upevnil svoji politickou pozici.⁸⁵

David v Saulově táboře

Následující 26. kapitola je strukturou velmi podobná kapitole 24. David se uchyluje se svou skupinou do nepřístupných míst pouště Zifu. I zde místní Zífejci prozradí jeho přítomnost Saulovi. Ten vytáhne opět se třemi tisíci muži za Davidem. Jeho muži mu stejně jako v kapitole 24 připomínají, že Hospodin mu vydal Saula do rukou, ale David odmítá zabít Hospodinova pomazaného. Opět bere něco ze Saulova vlastnictví na důkaz, že mu neusiluje o život a z bezpečné vzdálenosti s ním mluví. Pokládá velmi podobné otázky a také Saul reaguje téměř stejně. Nazývá Davida svým synem a omlouvá se mu za to, že jednal pomateně. Kapitola se zdá být uměle vytvořená a vložená do příběhu. Nesděljuje se v ní nic nového. Vypravěč zde ještě důrazněji ukazuje pochybný Saulův charakter s určitými schizofrenními rysy a naopak do popředí staví Davidovu bezúhonnost a čisté úmysly.

David v zemi Pelištejců

David pak znovu utíká před Saulem, a to k Akíšovi, králi Gatu a přivede s sebou do Akíšových služeb na šest set bojeschopných mužů. Za svou loajálnost k Akíšovi žádá některé z venkovských měst a dostává Siklag⁸⁶. David se tak stává v podstatě „knížetem“ města ovládaného jinak Pelištejci. Je to také první město, kde se oficiálně usadí jeho dvě manželky⁸⁷ a rodiny jeho mužů. Dle textu působil David na pelištejském území přes rok, podnikal vpády na území místních obyvatel a dozvídáme se, že nejednal příliš milosrdně, neboť obyvatele zabíjel, aby nemohli vyzradit Akíšovi, že plení a vraždí. David ale zřejmě nemohl jinak. Svě město živil z toho, co vzal jiným.⁸⁸

Tato trochu podivná spolupráce mezi Davidem a Akíšem byla ovšem oběma prospěšná. Akíš nemusel zaměstnávat své lidi hlídáním jižního divokého území. Raději tam povolal Davida, který tak za ně odváděl méně zajímavou práci. David si tím ale jednak získal vliv na dalším území, získal město a kořist z plenění a navíc zřejmě postupně pronikal do tajů pelištejské vojenské strategie. Toho později neváhal využít při triumfálním vítězství své armády nad Pelištejci, kteří konečně přestali Izrael ohrožovat.

---

⁸⁵ LEVENSON, Jon D., HALPERN, Baruch. The Political Import of David's Marriages. *Journal of Biblical Literature* 99, 1980, pp. 507-518. S.

⁸⁶ Město pro Davida poměrně dobře umístěné na judském území, daleko od území kmene Benjamin.

⁸⁷ Abígajil Karmelská a Achánoama Jizreelská.

⁸⁸ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S.139.

Saul v Én-dóru

Po ohlášení války proti Izraeli ustanovuje Akíš Davida svým strážcem. V Izraeli umírá prorok Samuel⁸⁹ a Saul dává zlikvidovat všechny jasnovidce a vyvolávače mrtvých, což lze ale chápat také jako určitou pojistku, aby se nikdo jejich prostřednictvím nemohl doptávat ducha Samuela na Saulovy viny.⁹⁰ Protože je ale zděšený z velikosti pelištejského vojska a z toho, že Hospodin s ním přerušil komunikaci, jde v zoufalství přestrojen k ženě, která je schopná vyvolat ducha Samuela, jak si Saul poručí. Duch Samuela nechápe, proč se ptá na to, co už je dávno zřejmé - Hospodin jej zavrhl a dal království Davidovi a porážka izraelského vojska, smrt Saula a jeho synů je tudíž nevyhnutelná. V tomto příběhu se jen znovu ukazuje, jak je Saul slabý člověk. Až po Samuelově smrti dal potlačit nevhodné kultury v Izraeli, což měl udělat už dávno. Navíc podléhá strachu a sám porušuje svůj vlastní zákaz, když odchází k věštkyni. Saulovu komplikovanou osobu velmi výstižně charakterizoval Johnson: „nepředvídatelný orientální potentát a bandita v jedné osobě, u kterého se náhlá štědrost střídala s neovladatelnou zuřivostí. Jednalo se určitě o nadaného a statečného člověka, který ale kvůli svým maniodepresivním sklonům balancoval na hraně šílenství a občas přes ni i přepadl.“⁹¹

David zapuzen z vojska Pelištejců – David táhne proti Amálekovi

Při tažení pelištejského vojska je zmíněno, že nejprve pochodovala knížata se svými vojenskými veliteli a až nakonec šel Akíš⁹² s Davidem, velitelem své osobní stráže. To se ale velitelům evidentně nelíbilo. Z ekumenického překladu⁹³ se zdá, že chtěli poslat Davida pryč proto, aby se proti nim v bitvě neobrátil⁹⁴. Z doslovného překladu je ale patrné, že velitelé na

---

⁸⁹ Pokud ovšem nezemřel už dříve, neboť v kapitole 25, která se týká příběhu o Abígajil, je také řečeno, že v té době zemřel Samuel.

⁹⁰ *Výklady ke Starému zákonu II.* S. 235.

⁹¹ JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. Přeložili Věra a Jan Lamperovi. 1. vyd. Praha: Rozmluvy, 1996. 591 s. ISBN 80-58336-31-6. S.59.

⁹² Přestože pelištejské státní zřízení nebylo královstvím, ale spíše aliancí pěti městských států, v jejichž čele stála knížata, o Akíšovi se v biblickém textu vždy hovoří jako o králi Gatu (גַּתִּי אִישׁ־אֶשְׁכְּנַיִם). Je možné, že ve skutečnosti králem nebyl, ale že se tím autoři textů snažili vystihnout jeho výsadní postavení, které v „pětiměstí“ měl. Což je zdůrazněno i tím, že je jediným knížetem, který je označen jménem. Navíc, jak bylo řečeno před chvílí, šel Akíš v průvodu vojáků a ostatních knížat poslední (aby byl co nejméně ohrožen) a navíc měl svou osobní stráž, kterou, jak se zdá, ostatní knížata neměla. V této práci se tedy budu držet biblického značení Akíše jako krále Gatu.

⁹³ 1S 29,4 - „Pošli toho muže zpět, ať se vrátí tam na své místo, které jsi mu určil. S námi ať do boje netáhne, aby se v boji nestal naším protivníkem. Čímpak by se více svému pánu zalíbil, než hlavami těchto mužů?“

⁹⁴ Což je nepravděpodobné. David v té době neměl ve svých službách tolik mužů, aby si troufl na Pelištejce. Těžko soudit, zda by se za něj v bitvě Izrael postavil, respektive většina kmene Benjamín, který táhl se svým pánem Saulem. Izrael v té době nebyl ještě sjednocen.

Davidu jako na cizince žárlili.⁹⁵ Obávali se, že pro své vojenské úspěchy, kterých by v bitvě mohl dosáhnout, by se stal příliš oblíbeným u krále Gatu, který ho už tak obdaroval sídelním městem. David měl tedy u Akíše lepší a důvěrnější postavení, než jeho vlastní lidé.⁹⁶ Velitelé se tudíž obávali ztráty vlivu na krále Gatu, ne o to, že by na ně David zaútočil. Na přání pelištejských knížat David opouští válečné tažení a odchází do Siklagu. Ten byl mezitím vypleněn Amálekovci, kteří zajali obyvatele sestávající i z Davidovy rodiny a rodin jeho mužů. Lid byl tak zoufalý, že chtěl Davida dokonce ukamenovat. Ten se pomocí efordu doptává Hospodina, zda bude ve vysvobození rodin úspěšný. Po kladné odpovědi se jim podaří vysvobodit všechen lid a ukořistit dobytek, který je přes protesty vojáků rozdělen i mezi ty, kteří zůstali vyčerpáni u výstroje. David pak posílá část kořisti i do různých měst, především do judských, což byl velmi dobrý politický tah. Získává si tak jejich přízeň, což se později projeví právě v jeho korunování v Chebrónu judskými obyvateli.⁹⁷

Saulova smrt

Při bitvě, jejíž výsledek byl jasný hned od začátku, Pelištejci Izrael porazili a zabili Saulovy syny kromě Ís-bóšeta, který se války zřejmě neúčastnil⁹⁸. Sám Saul ze strachu, že jim padne do rukou, nejprve rozkazuje svému zbrojnoši, aby ho zabil. Ale když odmítne, nalehne Saul na svůj meč a spáchá sebevraždu, kterou Bible hodnotí jako výsledek přerušení komunikace s Bohem.⁹⁹ Jeho zbrojnoš svého pána napodobí. Pro 1S skončil Saul tímto způsobem. V 1. kapitole 2S se ale David dozvídá o Saulově smrti od jistého Amálekovce. Ten se sám přiznává, že Saulovi pomohl ke smrti, když ho v agonii na jeho žádost zabil. Z toho se často soudí, že existují dvě verze Saulovy smrti. Možná jde ale jen o pokračování předchozí výpovědi a Amálekovec se skutečně náhodou mohl ocitnout na místě Saulova konce v době, kdy se Saulovu zbrojnoši sebevražda podařila, ale Saul stále ještě žil. Prostřednictvím Amálekovce jsou nám tedy prozrazeny události, při nichž svědek z 1S už nebyl přítomen.

Podle textu opustili následkem prohry lidé města v údolí kolem Jizreelu a dokonce i na druhém břehu Jordánu. Pelištejci pak vystavili Saulovo bezhlavé tělo jako válečnou trofej na

---

⁹⁵ 1S 29,4 - „A rozlítli se na něj (na Akíše) velitelé pelištejští. A řekli mu velitelé pelištejští: navrať toho muže a usad' ho na jeho místo, které jsi mu tam ustanovil a nesestoupí s námi do války a nebude nám za soka ve válce; a v čem se zalíbí svému pánu, zda-li ne jako velitel těchto mužů.“ Výraz *יְהוֹדָה* může znamenat *hlavy*, ale také se vyskytuje ve významu *velitel, náčelník, ten kdo je v čele* (1Pa 12,18)

⁹⁶ Což nápadně připomíná příběh Josefa a jeho úspěchy v Egyptě u Potífara. I zde má příběh širší teologický rozměr. Člověk, s nímž je Hospodin, má úspěch i v místech mimo svůj domov, v místech ovládaných cizími národy a cizími bohy. Je prakticky neohrožený a jsou jím fascinováni i jeho potencionální nepřátelé.

⁹⁷ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 48.

⁹⁸ Nebo ho Abnér, velitel Saulova vojska ukryl, aby se pak jeho prostřednictvím mohl pokusit naplnit své politické ambice.

⁹⁹ *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 242.

hradbách v Bét-šeánu, který se stal jejich centrem v této oblasti.¹⁰⁰ Kromě pobřeží Středoziemního moře teď ovládali i část severní oblasti Izraele. Stali se pro Izrael tedy ještě větší hrozbou, než kdykoli předtím.

V 1S je nám David představen jako člověk velmi zbožný, do určité míry úmyslně závislý na Hospodinu – zřejmě z obavy, aby neudělal chybu a neskončil jako Saul, který si vyložil Hospodinova nařízení podle svého. Davidova osobnost je v těchto prvních příbězích, které se prakticky neustále kříží s příběhy krále Saula, vykreslena velmi idealisticky a jejím protikladem je naopak rozvrácená osobnost Saula. Přesto se zde ale začínají rýsovat základní kontury Davidova charakteru – velká zbožnost, pokora a smysl pro spravedlnost. V protikladu dvou osobností, Saula a Davida, chtěl vypravěč možná ukázat, že jediné, čeho je dobré se držet, pokud chce mít člověk v životě úspěch, je řídit se Hospodinovými nařízeními a naopak - stavět se proti jeho rozhodnutí, znevažovat jeho majestát a urážet ho se nevyplácí, což krásně ilustruje právě postupný rozpad Saulovy osobnosti.

V následujících kapitolách 2S se už Davidův charakter začíná projevovat výrazněji, včetně některých jeho ne příliš pozitivních vlastností.

5.2 Druhá kniha Samuelova 1-24

Potom, co se uvolnil královský trůn po Saulovi, se David rozhodne na základě informací od Hospodina vstoupit do Chebrónu, kde ho judští obyvatelé pomažou za krále nad Judou. David se v těchto věcech chová velice opatrně. Před všemi důležitými rozhodnutími se doptává Hospodina, zda jedná v souladu s jeho přáním. V Chebrónu má poměrně dobré postavení díky kořisti, kterou rozesílal do judských měst ještě v době služby u Pelištejců. Obyvatelé ho tam tedy dobře znali a navíc byl z jejich vlastního kmene.

David pak vzdává chválu obyvatelům Jábeše v Gileádu za to, že uctivě naložili se Saulovým tělem a pohřbili ho. Zároveň jim ale připomíná, že i on byl pomazaný Hospodinem a dává jim tak nepřímou najevo, aby ho uznali za krále, čímž by získal ke kmeni Juda i část oblasti kmene Gád. Zde se David jeví jako konkurent pro Saulovu stranu zastupovanou především Abnérem,¹⁰¹ jak uvidíme později.

Přestože volba krále byla provedena již dávno, ze Saulova domu se vynořují ještě poslední snahy o udržení vlády – možná jako reakce na Davidovy přesvědčovací snahy právě na území ovládaném Saulovou rodinou. Což prakticky svědčí o ignorování Hospodinova

---

¹⁰⁰ SEGERT, Stanislav. *Starověké dějiny Židů*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1995. 311 s. ISBN 80-205-0304-8. S. 79.

¹⁰¹ VALENTA, Štěpán. *Postava Jóaaba v Davidově příběhu*. S.13.

kultu v Saulově rodině. Hospodin si vyvolil vhodného náhradníka za zavrhnutého krále, a proto nemělo smysl se o dynastii snažit. Jediný, kdo to ze Saulovy rodiny pochopil, byl Jonatán, když se dobrovolně vzdal následnictví. Kupodivu tyto snahy vzejdou nikoli od jediného přeživšího Saulova syna Íš-bóšeta, ale od velitele Saulova vojska Abnéra¹⁰². Ten odvede Íš-bóšeta do Machanajimu¹⁰³ a ustanoví ho, nikoli pomaže, králem nad severními kmeny.¹⁰⁴ Abnér se tu chová skoro jako prorok, který uváděl krále do úřadu.

Armáda pod vedením Abnéra se pak u Gibeónu střetne s Davidovou armádou pod vedením Jóaba¹⁰⁵. V bitvě je Abnérem zabit jeden z Jóabových bratrů Aseál a Abnérova strana utrpí značné ztráty na rozdíl od Jóabových mužů.

Abnérova smrt

Jak vyplývá z textu, Abnér si svého synovce Íš-bóšeta¹⁰⁶ příliš nepovažoval. Bere si jednu ze Saulových žen¹⁰⁷ Rispu, což mu Íš-bóšet vytýká. Ten to považuje za výraz neschopnosti ocenit jeho zásluhy pro Saulův dům a zapřísahá se, že předá severní kmeny Davidovi. Abnér pak odchází za Davidem, předkládá mu návrh na uzavření smlouvy s tím, že mu předvede celý Izrael. David si pak žádá od Abnéra svou první manželku Míkal, skrze kterou si může dělat nároky na trůn po Saulovi především před kmenem Benjamín. Těžko říci, zda byly Abnérovy úmysly čisté. Ale vzhledem k tomu, že si vzal Saulovu konkubínu, dal tím poměrně jasně najevo, kdo severním kmenům vlastně vládne. Abnér měl možná v úmyslu kralovat skrze svého slabého a snadno manipulovatelného synovce. Proto byl Jóab nanejvýš opatrný a při nejbližší možné příležitosti raději sám Abnéra v Chebrónu podle zavraždí. Ovšem mohl v tom být také čistě osobní důvod spočívající v touze pomstít bratra Aseála, což zmiňuje i biblický text. Nebo tak učinil ze strachu, že by po připojení severních kmenů měl Izrael dva hlavní vojenské velitele a že David by buď musel předat hodnost vrchního vojenského velitele Abnérovi jako výraz vděčnosti za „předání“ severních kmenů¹⁰⁸ nebo by si z nich mohl vybrat právě Abnéra a Jóaba zapudit pro prudkou a nevyzpytatelnou povahu a nedodržování králových příkazů. Domnívám se však, že tato varianta je nejméně pravděpodobná.

¹⁰² Abnér, syn Nérův, byl Saulův bratranec – 1S 14,50-51. Viz. příloha č. 1.

¹⁰³ Machanajim se nachází na jihu oblasti Gileád, která pařila pod Saula. Při poslední bitvě se ale zřejmě dostali Pelištejci až sem, a proto jediné bezpečné město byl Machanajim. McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 164.

¹⁰⁴ Saul zřejmě ve skutečnosti nevládl všem Izraelským kmenům (kromě Judy), ale ovládal jen území kmene Benjamín, severní vysočinu na západ od Jordánu a oblast Gileádu. FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 62.

¹⁰⁵ Překlad „Hospodin (je) otec“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 218.

¹⁰⁶ Překlad „Muž hanby“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S.58.

¹⁰⁷ Přivlastnění harému po bývalém králi znamenalo převzetí moci, což mohlo částečně platit i v tomto případě. Íš-bóšet byl pro Izrael jen jakousi loutkou, ale ve skutečnosti vládl Abnér.

¹⁰⁸ VALENTA, Štěpán. *Postava Jóaba v Davidově příběhu*. S.17.

Jak se nám postupně vedle Davidova charakteru bude rýsovat i charakter jeho synovce Jóaba, bude více než patrné, že Jóab byl pro Davidovo království nepostradatelný. Je tou osobou, která velmi úspěšně kompenzuje nedostatky Davidovy povahy právě svou rozhodností a schopností nepodléhat momentálním emocím.

Íš-bóšetova smrt

Když se Íš-bóšet dozvěděl o Abnérově smrti, opustila ho veškerá odvaha a celý Izrael se zhrozil. Zde je vidět, že to byl právě Abnér, který měl v zemi skutečnou moc, především vojenskou, a k tomu respekt u obyvatel.

Íš-bóšet je nakonec zavražděn svými dvěma muži, kteří pocházeli z Beerótu. Zřejmě se chtěli zavděčit novému králi, když se domnívali, že je David za odstranění soka odměnit. Ale David je místo toho potrestá smrtí hned z několika důvodů. Vypravěč Davida představuje jako člověka, který odmítá násilné odstraňování svých nepřátel, protože spoléhá na ochranu Hospodina. Nemá zapotřebí jejich likvidaci. Navíc v případě Íš-bóšeta byla vražda provedena velmi zbabělým způsobem v době, kdy oběť spala a neměla možnost se bránit. K tomu oba muži patřili k Saulovu dvoru a měli do Íš-bóšetova domu volný vstup. O to bylo horší, že měl Íš-bóšet zrádce ve vlastním domě. David jako čestný bojovník, který nikdy neútočí na nepříteleva záda, nehodlá něco takého tolerovat a už vůbec ne odměnit. Navíc se tu naskýtá ještě jiná možnost, proč se tak David zachoval. Pokud by muže odměnil, mohlo by se zdát, že je sám k vraždě svého soupeře najal. I když tato interpretace není nemožná ani v případě jejich potrestání. David by se tím pak snažil zakrýt právě zmíněné podezření.

Abnérova a Íš-bóšetova smrt v podstatě znamenala praktický konec Saulovy dynastie a severním kmenům pak nezbyla jiná možnost, než se k Davidovi přiklonit. Otázkou zůstává, zda sám David neměl na vraždách svůj podíl, poněvadž likvidace jeho soků mu byla jen ku prospěchu. Abnér byl příliš ambiciózní velitel toužící po královském trůnu a Íš-bóšet jako jediný přeživší Saulův syn mohl být i později využit pro obnovu Saulova vládnoucího rodu.

V případě Íš-bóšeta si ale osobně nemyslím, že by David měl s jeho vraždou něco společného. U Abnéra jisté náznaky Davidovy účasti být mohou. V textu se totiž příliš často zdůrazňuje jeho nevina a je zde více než kdy dříve nebo i později očerňována postava Jóaba, který je dokonce Davidem proklet.¹⁰⁹

---

¹⁰⁹ VALENTA, Štěpán. *Postava Jóaba v Davidově příběhu*. S.17-18.

Dobytí Jeruzaléma

Ještě před dobytím pevnosti Jebús musel David zatlačit Pelištejce dál na jejich území¹¹⁰, aby měl volnou ruku a klid k obléhání. V textu druhé knihy Samuelovy je ovšem nejprve popsáno dobytí Jebúsu a ustanovení Jeruzaléma za sídelní město, jakožto první králův významný čin.¹¹¹ Ještě před tím s ním ale v Chebrónu uzavírají Izraelci smlouvu o kralování. David byl pak pomazán za krále nad Izraelem. Po přesídlení do Jeruzaléma si Davida hned snaží naklonit týrský král Chíram, když posílá dar v podobě cedrového dřeva a tesařů, kteří Davidovi vybudují sídlo. Davidovo království je totiž v této době už poměrně stabilní a navíc se rozrůstá a stává se silné. Málokdo by si na ně troufl a toho Chíram využívá, když o sobě dává vědět tímto štědrým darem. David si pak bere další ženy a konkubíny a zajišťuje tím podle starého zvyku prosperitu a plodnost země. Poté tedy v textu následuje střet s Pelištejci, které s pomocí Hospodina David pobije a zažene k pobřeží moře.¹¹²

Zatímco se v obou knihách Samuelových jen stručně sdělí, že David měl kolem sebe řadu stoupců z lidí, kteří byli na okraji společnosti stejně jako on sám, v 1 Pa se naopak nachází velmi podrobný výčet jak jmen konkrétních Davidových bohatýrů, tak i jejich přesné počty a příslušnost k jednotlivým kmenům. Zatímco tedy v předchozích knihách se celá skupina Davidových původních vojáků jeví jen jako jakási banda ozbrojenců, jejichž počty byly nejisté a ještě k tomu mnoho z nich ani možná nebylo vůbec z Izraele, v 1 Pa jsou jejich početní stavy velmi působivé a vytvářejí dojem velkoleposti jak Izraele samotného, tak krále.

Přenesení Boží schrány do Jeruzaléma

Ve chvíli, kdy je ustanoveno hlavní město království, je potřeba do něj přemístit schránu Hospodina, aby byl proces centralizace jak země, tak náboženského kultu¹¹³ dokončen a království bylo stabilní. Navíc si možná David uvědomoval, že význam Hospodinovy schrány byl založením královské instituce zatlačen trochu do pozadí, a tak se snaží nastolit určitou rovnováhu. Kult pak obstarávají kněží Sádok a Ebjátar a také synové Davida.

Schrána do té doby prodlévala u Abínádaba v Baalímu¹¹⁴. Při cestě potrestá Hospodin smrtí Abínádabova syna Uzu¹¹⁵, který zachytí schránu padající z povozu, na němž je

---

¹¹⁰ 2S 5,25 - David pobíjel Pelištejce od Geby, což je asi 15 km severně od Jeruzaléma, až po Gezer. Tedy blíže pelištejskému území. V 1Pa 14,16 se místo Geby objevuje Gibeón.

¹¹¹ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 173

¹¹² Dobytí Jeruzaléma se budu podrobněji věnovat v kapitole Vnitrostátní politika.

¹¹³ Hospodin dosud nebyl nijak vázán na žádnou lokalitu. *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 266.

¹¹⁴ Je zde jistá možnost, že to byl Davidův starší bratr (1S 17,13). Jednak byl Baalím na judském území (2S 6,2) a také je v 1Kr 4,11 řečeno, že syn Abínádaba byl správcem Dórské pahorkatiny a měl za ženu Táfatu, Šalamounovu dceru, což by poukazovalo na rodinnou spřízněnost.

převážena. Po tomto incidentu se David bojí umístit schránu do Jeruzaléma a nechá ji odvést do domu Obéd-edóma¹¹⁶ do Gatu, kde zůstane po tři měsíce. Když se David dozví, že po onu dobu Hospodin jeho domu žehnal, nechá ji konečně s klidem dopravit do Jeruzaléma. Přenášení schrány se děje velmi slavnostně. Lidé projevují radost tancem, trubením oslavují Hospodina jako vítězného válečníka. Oběti jsou výrazem pokory a prosby o smíření. Sám David má na sobě lněný efód a po umístění schrány do stanu obětuje Hospodinu, požehná lidu a rozdá chléb a koláče.¹¹⁷ Když však Míkal viděla z okna, jak David při přinášení schrány tancuje a raduje se jako potřeštěný, vytkla mu, že se tím ponižoval před otrokyněmi. David jí ale vysvětlí, že tím chtěl zdůraznit právě vyvýšenost Hospodina nad něj i nad lid. David se ponižuje, pokořuje před Hospodinem, což je chování kontrastní k chování Saula. Proto byl také Saul nahrazen.¹¹⁸ Za to, že Míkal pohrdla Davidem, byla podle textu potrestána neplodností.¹¹⁹

V První knize Paralipomenon je zpráva o přenesení schrány rozdělena na dvě části. První vypovídá o tom, co se dělo se schránou během přepravy a proč nakonec skončila v Gatu, místo v Jeruzalémě. Pak následuje 14. kapitola informující posluchače o stavbě Davidova domu, narození dalších synů a vítězství nad Pelištejci. Teprve v 15. kapitole je zpráva o přenesení a umístění Hospodinovy schrány dokončena. Opět se zde vyskytuje množství jmen předáků, kněžích a hudebníků. Navíc se v textu také vyskytuje vysvětlení, proč Bůh způsobil smrt Uzy, když zachránil schránu před pádem s vozu. „*Tedy David řekl: "Boží schránu nesmí nést nikdo kromě lévijců, protože je vyvolil Hospodin, aby nosili Hospodinovu schránu a vždycky u ní přisluhovali"*“ (1Pa 15,2). A dále dodává: „*Že jste při tom ponejprv nebyli, Hospodin, náš Bůh, se prudce na nás obořil, protože jsme se ho nedotázali podle řádu.*“ (1Pa 15,13). Tyto pasáže se v textu 2S 6 nikde nevyskytují. Podle textu První knihy Paralipomenon se tedy David více zabývá liturgickými řády, což je patrné i v následující 16. kapitole, která se týká ustanovení kněžích a zpěváků, a který se opět ve Druhé knize Samuelově nenachází.

---

¹¹⁵ Překlad „Silák“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 342.

¹¹⁶ Překlad „Sloužící/titel Edómu“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 340.

¹¹⁷ *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 265. David si zde počíná jako kněz, ačkoli do těchto funkcí neměl král zasahovat (připomínka Saula), nicméně Hospodin neprotestuje. Možná je to doklad o jeho mimořádném vztahu s Bohem, který mu ledacos promine. David se totiž stále chová pokorně a nesnaží se nijak vyvyšovat.

¹¹⁸ *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 266.

¹¹⁹ Míkal možná nebyla neplodná, jen David nechtěl, aby mu porodila syna, který by byl potomkem Saula a mohl by si dělat nároky na trůn. Ještě ke všemu potom, co bylo jasné, že nepochopila smysl jeho chování při přenášení schrány se dá soudit, že celkově její názor na království nekorespondoval s Davidovým přesvědčením.

Dům Hospodinův a dům Davidův

Potom, co se David usadil ve svém cedrovém domě, považuje za správné vybudovat podobný dům také Hospodinově schráně, která stojí pod stanem z obyčejných houní. Prorok Nátan ale dostane v noci sdělení od Hospodina, že o vlastní příbytek nestojí, naopak hodlá zbudovat „dům“ Davidovi. Chce upevnit jeho království, zbavit ho nepřátel a teprve potom, ať jeho syn dá Bohu zbudovat příbytek.

Stejný text se vyskytuje také v 1Pa 17,1-27, kde se dále v 1Pa 22,2-19 David rozhodne shromažďovat materiál na stavbu budoucího Chrámu. Zajímavé je, že David zde také zmiňuje důvod, proč on za svého života nemohl dům pro Hospodina vybudovat: „*Stalo se však ke mně slovo Hospodinovo: „Prolil jsi mnoho krve, vedl jsi velké války. Nebudeš budovat dům pro mé jméno, protože jsi na zemi přede mnou prolil mnoho krve“* (1Pa 22,7). Přičemž toto vysvětlení se v 2S 7 nevyskytuje. Hospodin prostě nechce vybudovat dům pro sebe, ale pro Davida a o prolité krvi není nikde řeč. Stejně tak se v První knize Paralipomenon David ještě za svého života angažuje v sečtení a rozdělní lévijců, ustanovení kněžích a zpěváků. Jmenuje také strážce skladů a zabývá se vojenskou i civilní správou.

V 1Pa 28 pak dává Šalamounovi dokonce plány celé stavby, včetně soupisů kněžích a lévijců a předává mu materiál na výrobu všech bohoslužebných předmětů. Dary pro samotný Chrám jak od krále, tak od samotného lidu, jsou vyčteny v kapitole 29.

V těchto textech lze vysledovat velmi zřetelně prochrámové argumentace – v 1Pa, a argumentace protichrámové – ve 2S.

Zásadním sdělením pro nás ovšem je, že Davidovi nebyla stavba povolena přímo Hospodinem. Podle Johnsona, uvádí Bible dva důvody. Jak jsem již viděli před chvílí, prvním důvodem je, že David byl válečník a zabil mnoho lidí, přestože byla schrána původně nošena na bojiště jako válečný emblém a navíc byly Davidovy války „požehnány“ božím souhlasem. A druhý důvod byl ten, že král byl příliš zaneprázdňený správou země a válkami, že na tak časově náročnou záležitost, jakou byla stavba chrámu, neměl čas. Johnson ale dodává, že David vládl v Jeruzalémě 30 let a mnohá léta byla poklidná, tudíž kdyby opravdu chtěl Chrám postavit, jistě by tak udělal. David ale možná nechtěl měnit vnitřní rovnováhu náboženství, která by byla chrámem narušena.¹²⁰ Nicméně pasáž vypovídající o prozatímním odmítnutí stavby Chrámu je formulovaná takovým způsobem, že Davidovo potvrzení za panovníka a Hospodinova náklonnost k němu je z ní více než patrná.¹²¹

---

¹²⁰ JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. S.64 – 65.

¹²¹ *Theological Dictionary of the Old Testament*. Vol 3, gill ulim – hâras. S.161.

Vítězství nad okolními národy

Davidovi se pak po vojenské stránce velmi daří. Porazí Pelištejce, Edómce, Moábce, Aramejce a Amónce. Ti všichni odváděli království tribut. V Aramu a v Edómu pak ustanovil správce. K tomu si od všech vzal to, co země nabízela, od zlata po měď.

David a Mefibóšet

Co se týče Davidova slibu, který dal kdysi Jonatánovi, hodlá ho dodržet. Nechá si zavolat Síbu, bývalého Saulova otroka. Ten mu sdělí, že ze Saulovy rodiny, respektive od jeho syna Jonatána, zůstal jen na nohy chromý Mefibóšet¹²², který sídlil v Lódebaru¹²³ u jistého Makíra. David si ho nechá zavolat a navrátí mu všechna pole po Saulovi¹²⁴, která do té doby spravoval zřejmě Síba. Je zajímavé, že vnuk bývalého krále neměl vlastní domov a pobýval se svou rodinou u Makíra. David pak ustanovil Síbovu rodinu Mefibóšetovými služebníky a jemu prokáže „poctu“ tím, že ho uvede do Jeruzaléma a zřejmě ho usadí ve svém paláci – „...budeš každodenně jíst u mého stolu“ (2S 9,7). Síba sice respektuje královo rozhodnutí, ale zdůrazňuje, že: „...Mefibóšet může jíst u mého stolu jako jeden z královských synů“ (2S 9, 11). Jako by tím naznačoval, že on sám je tak bohatý¹²⁵, že si může dovolit hostit zchudlého vnuka bývalého krále. Síbovi se zřejmě postupné zmenšování Saulova klanu hodilo a využíval pánovy pozemky k vlastnímu hospodaření. Nyní ale David ustanovil za jeho nového pána Mefibóšeta a Síba se stal opět jen otrokem. Síba se ovšem nevzdával naděje na opětovné získání majetku, jak uvidíme později¹²⁶.

Vypravěč v textu několikrát zdůrazňuje, že Mefibóšet byl chromý na nohy. Dává tak najevo, že pokud by se zbytky Saulovy větve chtěly opět dostat k moci, od Mefibóšeta by to rozhodně nebylo, neboť chromý člověk se těžko mohl stát králem.¹²⁷ Zároveň však vypravěč

¹²² Překlad „Z úst Hanebnosti“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 294.

Zajímavé je zde Mefibóšetovo kulhání, které je v hebrejštině odvozeno od kořene כוּחַ – přeskakovat, kulhat. V píleu toto sloveso znamená kultické poskakování a je užito například v příběhu Elijáše a jeho zápasu s Baalovými proroky, kteří, aby přivolali svého boha na připravenou oběť, poskakovali kolem oltáře (1Kr 18,26). כוּחַ také znamená kulhavý, ve smyslu nepoužitelný v kultu, což by mohlo odkazovat k textu o dobytí Jeruzaléma a zvláštní pasáži o „slepých a kulhavých“, kteří jsou vyčleněni z kultu Hospodina, tudíž nábožensky nepoužitelní (viz. kapitola o Vnitrostátní politice, str.xxx). Mefibóšetovo postižení by tak mohlo být znakem náboženské diskvalifikace. Tento dojem umocňuje i fakt, že druhá část Mefibóšetova jména מִשֵׁבַח – zostuzení, hanebnost, je také označení Baala.

¹²³ Severně od Jábeš-gileádu. *Biblické mapy*. 1. vyd. Praha: Česká biblická společnost. S. 16.

„Lódebar“ v překladu znamená Nestojí za řeč. *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 273.

¹²⁴¹²⁴ To, že David prokazuje Mefibóšetovi takové milosrdenství, svědčí o způsobu, jakým se David snažil řešit vnitřní rozpory. Jedná milosrdně, láskyplně a shovívavě, jako Hospodin. David se jakoby snaží být odrazem Boha na zemi. *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 273.

¹²⁵ Síba sám jako otrok měl dvacet svých vlastních otroků a patnáct synů (2S 9,10). Jeho majetek byl poměrně velký na to, že byl otrokem.

¹²⁶ Viz. s. 40.

¹²⁷ SEGERT, Stanislav. *Starověké dějiny Židů*. S. 87.

zmiňuje, že Mefibóšet měl syna jménem Míka. A zde už byla hrozba reálnější, byť to bylo zřejmě ještě dítě. David tak možná na jednu stranu opravdu plní svůj slib, na druhou stranu jeho čin vychází i z jisté opatrnosti před možnou vzpourou v budoucnu. Přivádí tedy rodinu Mefibóseta do paláce, kde by na její případné aktivity měl lepší dozor, než v dalekém Lódebaru.

Davidův pád - Davidovo pokání

Po všech úspěších, které David zažíval, se z textu dozvídáme také o jeho prvním selhání¹²⁸. Ačkoli žen ve svém harému má požehnaně, zatouží po Bat-šebě, manželce Urijáše Chetejského a zcizoloží s ní. Když se dozví, že otěhotněla, marně se snaží situaci zachránit, ale nakonec mu nezbude jiná možnost, než Urijáše nechat zemřít v bitvě s Amónci. Bat-šebu si pak vezme za manželku¹²⁹, ale první dítě které se jí narodí, nechá Hospodin zemřít. Jako druhé se Bat-šebě narodí syn, kterému dá Hospodin skrze Nátana jméno Jedidjáš, ale David ho pojmenuje Šalamoun. Hospodin také skrze Nátana sdělí, že z Davidovy rodiny povstane někdo, kdo bude usilovat o jeho trůn, a že ke vzpouře dojde veřejně před očima celého lidu.¹³⁰

Po bitvě s Amónci, kterou v podstatě vyhraje Jóab, ale konečné obléhání Raby zůstane na Davidovi, je město dobyto. Královská koruna je dána zřejmě Davidovi „nad hlavu“ (zavěšena nad králův trůn)¹³¹ a lid je dán na nucené práce. Tím se David šikovně vyhýbá tomu, aby musel jeho vlastní lid těžce pracovat v dolech, což by vedlo k nespokojenosti s královským úřadem a co se nakonec stane za vlády Davidova syna Šalamouna.

Amnón a Támar -Abšalóмова pomsta

Po těchto událostech dojde v Davidově královské rodině k tragédii.¹³² Prvorozený syn Amnón, syn Achíoam z Jizreelu, se zamiluje do své sestry Támar a místo aby požádal svého otce o její ruku, jí znásilní. Její bratr Abšalóm¹³³ se ale rozhodne její zneuctění pomstít a po dvou letech pozve Amnóna na slavnost stříže ovcí. Tam bratra opije a jeho družina ho na Abšalómův příkaz zabije. Abšalóm pak uteče do Gešúru, ke svým příbuzným.¹³⁴

¹²⁸ Toto Davidovo selhání První kniha Paralipomenon vůbec nezmiňuje.

¹²⁹ Což působí dojmem, že David je milosrdný a chce vypadat jako dobrodinec, když se ujímá těhotné vdovy.

¹³⁰ Příběhu o Davidovi a Bat-šebě se budu podrobněji věnovat ještě později.

¹³¹ Koruna byla zřejmě na hlavě Amónského božstva, protože dle textu musela vážit asi 60 kg. Po dobytí byla jako trofej umístěna nad Davidův trůn jako důkaz rozdrčení amónského kultu a doklad podřízenosti Amónu Davidovi. *Výklady ke Starému zákonu II.* S. 280.

¹³² Tyto příběhy budou podrobněji rozebrány později v kapitole Problémy následnictví.

¹³³ Je to Davidův třetí syn. Jeho matka je Maaka, dcera gešúrského krále Talmaje. Viz. příloha č. 2.

¹³⁴ Ačkoli je v Lv 18,9; 20,17 a Dt 27,22 přísně zakázáno brát si svou vlastní i nevlastní sestru, v této době to bylo něco ještě poměrně běžného. Původně tyto sňatky zakázány nebyly, například Abrahamova žena Sára byla jeho nevlastní sestra – Gn 20,12. Přesné lpění na zákonech z Lv a Dt se dělo až později. *Výklady ke Starému zákonu II.* S. 282.

Abšalóm omilostněn - spiknutí

Z textu 2Kr se pak dozvídáme, že Abšalóm byl po třech letech na popud Jóaba opět zavolán králem do Jeruzaléma. David mu odpustil, ale právě v Abšalómovi se později naplňuje proroctví Nátana, že z Davidovy rodiny vzejde někdo, kdo bude usilovat o jeho trůn. Abšalóm měl na první pohled poměrně dobré předpoklady být králem, jednak svým poměrně významným původem jakožto syn gešúrské princezny a také svým hezkým vzhledem. Po nějaké době si Abšalóm opatří válečné vozy a osobní stráž a doslova „krade srdce izraelských mužů“, kteří přicházejí ke králi ohledně právního sporu. Abšalóm zdůrazňuje, že král řeší jen významné spory, nikoli ty malé, ale kdyby on byl soudcem a tedy králem¹³⁵, zabýval by se vším a vyslechl by každého i toho nejnicotnějšího člověka v Izraeli. Se souhlasem krále pak odchází do Chebrónu splnit slib, který údajně dal Hospodinu. S ním jde dvě stě nic netušících prostých mužů, od nichž se nechává provolat v Chebrónu králem. A poté přebere Davidovi jeho rádce Achítofela Gíloského.¹³⁶ Volba Chebrónu nebyla samozřejmě náhodná. Ve stejném městě byl pomazaný za krále David a to hned dvakrát. Abšalóm tím chce patrně dodat svému zvolení patřičnou váhu.

Davidův útěk

Potom, co se k Davidovi donese zpráva o vzpouře, rozhodne se neprodleně opustit Jeruzalém. Ačkoli jeho vojsko pod vedením loajálního Jóaba by nad Abšalómem jistě zvítězilo, David se nehodlá stavět proti vůli Hospodina. Tak jako on sám byl kdysi vybrán Hospodinem, aby ještě za života svého předchůdce byl pomazán za krále, stejně tak nechává událostem ohledně dalšího fungování královské instituce relativně volný průběh. Navíc si je zřejmě dobře vědom trestu od Hospodina za přestupek s Bat-šebou a odstranění Urijáše. David tedy utíká z města a zanechává v paláci jen deset konkubín.¹³⁷

K davu Davidových služebníků se přidávají také muži s rodinami z podmaněných národů, Keretejci, Peletejci a Gat'ané, kteří se odmítnou vrátit do svých měst, ale putují

---

¹³⁵ Termín *וַעֲבָדָה* se vyskytuje také ve spojení s titulem krále jako jeden z aspektů královského úřadu.

Theological dictionary of the Old Testament. Volume 9, mārād-nāqā. Ed. by G. Johannes Botterweck, Helmer Ringgren, and Heinz-Josef Fabry. Cambridge : William B. Eerdmans, 1998. 563 s. ISBN 0-8028-2333-5. S. 357.

¹³⁶ Je možné, že Achítofel nenáviděl Davida kvůli zneuctění Bat-šeby a zavraždění Urijáše. Byl to možná její dědeček. Achítofel měl syna Eliama (2S 23,34) a jeho dcera byla Bat-šeba (2S 11,5). Eliam byl jeden z jeho bohatýrů, proto David při spatření Bat-šeby velmi dobře znal jak jejího manžela, tak jejího otce. Viz. příloha č.2. Překlad „Bratr bláhovosti“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen.* S.53.

¹³⁷ Důvod Davidova počínání je předmětem mnoha dohadů. Usuzuje se však, že tyto ženy jsou ty, které si David vzal po dobytí Jeruzaléma (2S 5,13), a že šlo ve skutečnosti o místní ženy Jebúsejců a sňatek byl politický. V textu 2S 5,13 je doslova uvedeno, že David si vzal ženy „z Jeruzaléma“. Tyto ženy byly zřejmě symbolem aliance nebo „smlouvy“ mezi Davidem jako novým vládcem ve městě, které bylo do té doby samostatné a mezi poraženým režimem města. Když tedy z města prchá, „smlouva“ se stává neplatnou a David na ženy nemá nárok. HILL, Andrew E. On David's „Taking“ and „Leaving“ Concubines (2 Samuel 5:13; 15:16). *Journal of Biblical Literature* 125, 2006, pp. 129 – 139. S. 130-135.

s Davidem, svým pánem. Z města také vyjdou kněží Sádok, Ebjátar a lévijci s Boží schránou. David jim ale nařídí, aby se vrátili. Opět je zde vidět, že si nechce Hospodinovu přízeň nijak „kupovat“. Schránu by si mohl vzít totiž s sebou, aby mu zajišťovala ochranu a Hospodin mu žehnal. Zároveň však ustanovuje kněze a jejich syny informátory, aby mu neuniklo nic, co se bude v Jeruzalémě dít v době jeho nepřítomnosti. Pak dostává zprávu, že jeho rádce Achítofel je s Abšalómem v Jeruzalémě a nařídí Chúšajovi, jednomu ze služebníků, aby se vrátil do města, vetřel se do Abšalómovy přízně a snažil se kazit Achítofelovu práci.

Síba a Šimeí

V 2S 16. kapitole se nachází zajímavá pasáž. Davidovi vyšel naproti Síba, služebník Mefibóšeta s dary pro královský dům. Překvapený David se ptá, kde je jeho pán. Síba mu sdělí, že je v Jeruzalémě a čeká, až mu Izrael vydá království po Saulovi. Jak uvidíme později, nebyla to zřejmě pravda. Síba jen využil nepohyblivosti svého nového pána a hodlal ho před králem očernit, aby mohl zpět získat Saulův majetek a zlepšit si tak svoje společenské postavení. Nicméně král mu uvěří, že Mefibóšet skutečně touží po královské koruně a plánuje spiknutí. Aby mu znemožnil spiknutí financovat, dá veškerý jeho matek Síbovi, přesně jak Síba předpokládal.

Z Davidova chování je vidět, že přestože se Abšalómovi vzdal a prchal ze svého vlastního města, nehodlá přijít o království tak snadno. Pokud by Mefibóšetovo spiknutí bylo skutečné, mohlo by to být Davidovi jedno. Starost by měl naopak Abšalóm. David ale hledí dopředu a nevzdává se naděje, a ačkoli je na útěku před uzurpátorem, stále své království spravuje.

Že v kmenu Benjamín stále přetrvávaly vzpurné nálady a že nebyl schopen připustit změnu ohledně panování nového krále a tudíž se podříditi vůli Boha, je vidět také v chování Šimeího z Bachurímu. Ten Davida označil za vraha, což se nelíbilo Abíšajovi, bratrovi Jóaba, a navrhuje Šimeího popraviti, neboť za zlořečení králi byl běžný trest smrti. David to ale Abíšajovi zakazuje. Sice by tím jen podpořil samotná Šimeího slova, na druhou stranu to bylo královo právo. David dostal království od Hospodina, byl pomazaný prorokem a tudíž byl Hospodinovým správcem jeho majetku, jímž byl jeho lid. Měl proto nárok na prokazování určité úcty. Zlořečit Hospodinovu pomazanému se téměř rovnalo urážce samotného Boha. Z Davidova přístupu se zdá, že si tuto zásadní věc přestával uvědomovat. Tak jako sám měl v úctě Saula a neváhal potrestat toho, kdo dopomohl Saulovi ke smrti a tudíž „vztáhl ruku na Hospodinova pomazaného“, totéž měl podle těchto pravidel vyžadovat pro sebe. Jeho nejvěrnější si dobře uvědomovali, na jaké zacházení má král právo a co si případní ničemníci

zasluhují David si přestává těchto zásad všímat. Jeho království se pomalu přesouvá do roviny více světské, se prvek náboženství z jeho vlády postupně jakoby vytrácí.

Abšalóm v Jeruzalémě

Mezitím do Jeruzaléma dorazil Abšalóm s Achítófelem a izraelskými muži. Tam se s nimi střetne Chúšaj Arkijský, vyslaný Davidem. Podaří se mu přesvědčit Abšalóma, že je na jeho straně a bude jeho služebníkem tak, jako byl služebníkem jeho otce. Abšalóm, který si evidentně není jistý, co by měl jako zvolený král vlastně udělat jako první, dává na radu Achítófela a „vejde“ veřejně k ženám, které v domě zanechal David a tím přebírá jeho moc.

Abšalóm důvěřoval Chúšajovi natolik, že nakonec dává na jeho radu, nikoli na radu Achítófela a nenechá ho táhnout do pouště za Davidem, aby ho zabil. Místo toho nechá shromáždit všechny izraelské muže¹³⁸ a táhne na severovýchod za králem. Jeho plány jsou však díky Chúšajovi vyraženy Davidovi a ten s lidem odchází za Jordán do Machanajimu¹³⁹. Abšalóm ustanoví velitelem nad armádou Amasu¹⁴⁰. Za Davidem pak do Machanajimu přijde Šobi, syn Náchašův z Raby Amónovců¹⁴¹, Makír Amielův¹⁴² z Lódebaru a Barzilaj Gileádský¹⁴³ z Rogelímu a přinesou pohoštění pro krále a pro lid.

Abšalómova smrt

Když mělo dojít ke střetu obou armád, David rozdělil svoje muže mezi velitele Jóaba, Abíšaje, druhého Jóabova bratra a Itaje Gatského a sám na naléhání lidu zůstal ve městě. Všem velitelům i celému lidu nařídil, že s Abšalómem mají zacházet šetrně. I přesto, když nakonec došlo k bitvě a Abšalóm při jízdě na mezku uvízl hlavou v husté koruně velkého stromu¹⁴⁴, to byl právě Jóab, který opět nedbal králova příkazu a Abšalóma zavraždil. Zde je opět vidět kontrast mezi postavou Davida, který jedná někdy až příliš mírně a Jóabem, jenž svou rázností usměřňuje některá Davidova nebezpečná rozhodnutí, která by mohla mít pro

¹³⁸ David měl pod sebou tedy jen Judejce a podmaněné národy, Keretejce, Peletejce a Gařany, zatímco s Abšalómem byl údajně zbytek kmenů, ale ve skutečnosti to mohl být jen kmen Benjamin.

¹³⁹ Ve stejném městě je Abnérem ustanoven za následníka po Saulovi jeho syn Íš-bóšet. Je zvláštní, že David odchází na území, které spadalo pod Saulův klan a v němž došlo k vytvoření opozice vůči jeho vládě. Ovšem možná zde žádná návaznost nebo hlubší smysl výběru města není.

¹⁴⁰ Jak text 2S 17,25, tak i 1Pa 2,13-17 zmiňují, že Amasa byl Davidovým synovcem. Byl synem jeho sestry Abígajl. Stejně jako byl i Jóab Davidovým synovcem, a to od jeho druhé sestry Serúji. Viz. příloha č. 2.

¹⁴¹ Zřejmě jde o jednoho ze synů Náchaše, krále Amónovců. Za tuto podporu pak David chce jeho nástupci prokázat milosrdenství - 2S 10,1-2.

¹⁴² U něj pobýval Mefibošet, dokud ho David nepovolal do Jeruzaléma – 2S 9,4; 2S 17,27. Viz. příloha č. 1.

¹⁴³ Byl to patrně otec Davidova švagra Adriela Mechólatského, za předpokladu, že Barzilaj Gileádský (2S 17,27-19,40) je tentýž člověk jako Barzilaj Mechólatský (2S 21,8), což je velmi pravděpodobné. Adriel si vzal Míkalinu sestru Méráb. Viz. příloha č. 1.

¹⁴⁴ Nebo jel ke stromu úmyslně v domnění, že ho nebudou moci zabít u posvátného stromu, o který se mohlo v tomto případě jednat. Podobně jako Adónijáš a Jóab, kteří hledali azyl v přítomnosti oltáře, když jim hrozila smrt (1Kr 1,50; 2,28). *Výklady ke Starému zákonu II.* S. 296.

království v budoucnu fatální následky. Když byl Abšalóm schopen přebrat svému otci trůn ještě za jeho života, kdo by zaručil, že by se o to nepokusil později znovu. Rizika bylo potřeba eliminovat, aby vláda nebyla ohrožena.

Král byl zprávou o synově smrti otřesen a velmi pro něj truchlil. Byl zřejmě tak psychicky zrcen, že si neuvědomoval, jak svých chováním uráží svůj lid a vojenské velitele. Hrozba byla zažehnána, Davidovi muži zvítězili a nepřítel v podobě Abšalóma byl nadobro poražen. Kterýkoli jiný král by ztrátu jednoho ze svých mnoha synů zřejmě oželel, ale David je až příliš milující otec. Dokonce mu rozhořčený Jóab, který vtrhne do jeho domu, vytkne: „*Miluješ ty, kdo tě nenávidí, a nenávidíš ty, kdo tě milují*“ (2S 19,7) a donutí ho vyjít mezi lid a přestat se skrývat ve smutku, aby lid viděl, že jejich král opět pevně sedí na trůnu a dal tím najevo, že si váží statečnosti a odhodlanosti svých poddaných. Zde Jóab funguje jako jakási morální podpora krále ve chvíli, kdy by jeho chování mohlo ohrozit jeho postavení. Pokud by král příliš dlouho setrval ve smutku, mohlo by to dělat dojem určité slabosti a jen by to podpořilo ve vzpourách další osoby toužící po trůnu. Země teď potřebovala silného krále více než kdy dříve, lid potřeboval autoritu, která opět nastaví určitá pravidla, což si David díky Jóabovi nakonec uvědomil. Nicméně se nedá příliš tvrdit, že by vládl opravdu tvrdou rukou, jak bylo v té době potřeba.

Když se král nakonec vrací zpět do Jeruzaléma, první věc, co udělá je, že pověří Amasu, svého druhého synovce, velitelem armády místo Jóaba. Není jasné, proč si David za nového vojevůdce vybírá člověka, který původně sloužil Abšalómovi, tedy konkurentovi, a který evidentně druhou stranu podporoval, když by měl daleko větší jistotu v Jóabovi, který za ním vždy věrně stál. Ovšem je možné, že se od Jóaba distancoval kvůli vraždě Abšalóma. Jak později uvidíme, touto svojí volbou král mohl opět ohrozit svoje postavení.

Při cestě k Jordánu jdou králi vstříc Judští obyvatelé a objeví se také Šimeí z Bachurímu, aby se králi za své dřívější zlořečení omluvil. Do situace se vkládá Abišaj a navrhuje trest smrti pro zrádce, David však nechce prolévat další krev, a tak nechá Šimeího žít. Kromě něj jde vstříc králi také značně zanedbaný Mefibóšet, který vysvětluje králi, jak došlo k omylu, když Síba, jeho otrok, ho podvedl, když šel ke králi a prohlásil o svém pánu, že si dělá nároky na trůn po vyhnaném králi. David dal tehdy všechnu Mefibóšetův majetek právě Síbovi, kterému uvěřil každé slovo. Teď vydává nové nařízení, aby si oba dva majetek rozdělili a uspokojil tak obě strany. Také přišel naproti Barzilaj Gileádský z Rogelímu, kterého král zval k sobě do Jeruzaléma, ale pro své stáří to Barzilaj odmítl. Král až později, když je zvolen za nového krále jeho syn Šalamoun, nařizuje, aby byla jeho rodina uvedena na královský dvůr a tím se jim odvděčil.

Spiknutí Šebovo

V 2S 20. kapitole je popis druhé vzpoury, která vzešla opět z nepřizpůsobivého kmene Benjamín, a to konkrétně v osobě Šeby, syna Bichrího. Ten prohlašuje, že Izraelské kmeny nemají u Davida žádný díl v dědictví, že mu nejsou podřízeny a dle textu se mu údajně daří dostat na svou stranu celý Izrael. Král pak udělá zvláštní věc. Deset konkubín, které nechal střežit dům při Abšalómově vzpouře, nechá zavřít do střeženého domu, kde žijí až do smrti jako vdovy¹⁴⁵. Král pak pověří Amasu, svého nového velitele, aby během deseti dnů shromáždil Judu. Ten ale zmešká termín a jako velitel se ukáže naprosto nevhodným stejně tak, jako se ukáže nevhodné právě Davidovo rozhodnutí o změně velitele. David se musí obrátit na Abíšaje. Novou vzpouru nehodlá nechat dozrát a zdá se, že se ani nehodlá vzdát, jako v případě Abšalóma. V Gibeónu se ovšem Davidovi muži, včetně Jóaba, který se náhle objevuje na scéně, setkávají s Amasou. Zavržený a ponížený Jóab, který tak dlouho sloužil Davidovi jako velitel, se nehodlá smířit se svým novým postavením a Amasu podle zavraždí.

Zlikviduje tak už v pořadí druhého člověka, který ohrožoval jeho místo nejvyššího vojenského velitele v Izraeli. Navíc zřejmě také pochyboval jednak o Amasových vojenských schopnostech a také možná o jeho loajalitě – Amasa nestihl svolat judské muže zřejmě proto, že mu nedůvěřovali, přišel od strany ohrožovatele Davidovy vlády a navíc je možné, že ani neměl pořádné vojenské zkušenosti. To Jóab měl pravou podporu armády a judských mužů, což je patrné v tom, s jakou lehkostí dokázal armádu opět svolat a zorganizovat a kdy jakoby mimochodem hodlá splnit králův rozkaz a vypořádat se s Šebou, který se ukryje ve městě Ábel-bét-maaka¹⁴⁶. Město oblehne, ale nezničí, protože obyvatelé mu vydají hlavu Šeby a Jóab tak může odtáhnout bez dalšího ničení a vraždění. Jóab tak opět urovnává to, co David svými někdy unáhlenými rozhodnutími rozvrátí.

Jóab se pak oficiálně stává opět velitelem Davidovy armády. Nad podmaněnými národy je ustanoven Benajáš, syn Jójadův¹⁴⁷, který se pak stane za Šalamounovy vlády oficiálním velitelem.

---

¹⁴⁵ David už není jejích manželem (בעל – manžel, majitel, vlastník. PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. S. 28.), protože poslední, kdo si je „vzal“ a k tomu veřejně, byl Abšalóm. Po jeho smrti se staly vdovami, ale David je po vypuknutí nové vzpoury dává raději pod dohled, aby si je nemohl nárokovat další případný uzurpátor.

¹⁴⁶ Nacházelo se asi 5 km severozápadně od města Dan, na severu Izraele. *Biblické mapy*. 1. vyd. Praha: Česká biblická společnost. S. 16.

¹⁴⁷ Syn nejvyššího kněze Jójady. Pocházel z kmene Levi. NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 1. díl, A-R. 2. vyd. Praha: Kalich, 1956. 816 s. ISBN neuvedeno. S. 58.

Poprava sedmi saulovců

Zřejmě po nějaké době přijde na Izrael tříletý hlad. Hospodin sdělí Davidovi, že je to kvůli krvi ulpívající na Saulově domě kvůli povraždění Gibeoňanů. Ti žili mezi Izraelci díky smlouvě uzavřené s Jozuem (Joz 9,17). Údajně to byli původem Emorejci (2S 21,2) a tato smlouva se týkala několika měst. Lidé pak byli přičleněni ke kmenu Benjamín (Joz 18,25), ale Saul smlouvy nedbal a chtěl je z Izraele vyvraždit. Ovšem je zajímavé, že v knihách Samuelových se nikde nevyskytuje příběh, který by o tom pojednával. Proto je možné, že tento příběh byl vytvořen uměle, aby posloužil k obhajobě Davidova vyvraždění Saulových mužských dědiců.¹⁴⁸ Přesně to by totiž udělal kterýkoli starověký vládce. Přirozeně by to pak na něj vrhalo špatné světlo a to zřejmě pisatel Druhé knihy Samuelovy nechtěl.

David tedy žádá zbylé Gibeoňany, aby si určili odškodnění za ztráty. Ti odmítnou zlato a stříbro, ale žádají sedm Saulových synů, aby je mohli zmrzačit. David vydá dva syny Saulovy konkubíny Risy, Armóna a Mefibóseta. Buď jde o chybu v textu nebo o shodu jmen, neboť v textu je výslovně psáno, že David Mefibóseta ušetřil kvůli smlouvě s Jonatánem. Vydá také pět synů Míkal, které porodila Adrielovi Mechólatskému. Zde je zřejmě opět chyba, neboť je známo, že Míkal děti neměla a navíc Adriel byl manžel její sestry Méráb [viz. příloha č. 1.]. Takže jsou míněni patrně její synové. Po vykonání pomsty Gibeoňany, nechal David přinést kosti Saula a Jonatána z Jábeše v Gileádu a spolu s kostmi zmrzačených a poté zabitých synů, je nechal pohřbít v Sele, na území kmene Benjamín.

Sčítání lidu

V poslední kapitole Druhé knihy Samuelovy dojde ke druhému známému prohřešku Davida. Dozvídáme se, že Hospodin vzplanul proti lidu hněvem, protože David nechal sečíst lid. Dokonce i Jóab se zdráhá vyplnit králův příkaz, ale nakonec po několika měsících je Izrael i Juda sečten. David si nakonec sám uvědomí chybu, označí se za „pomatence“ a prosí Hospodina o odpuštění. Hospodin mu skrze proroka Gáda dá na vybranou ze tří pohrom a David volí poslední možnost – třídení mor v celé zemi. Při pohromě zemře mnoho lidí a když má nákaza přijít na Jeruzalém, Bůh ji z lítosti zastaví. David pak koupil pole a dobytek muže, u jehož pozemku se nákaza zastavila a vystavěl zde oltář a obětoval Hospodinu.¹⁴⁹

V 2S se nám obraz Davida poněkud změnil oproti tomu, jak se jevil v 1S. Davidova velká zbožnost se sice přenáší i do dalších textů, ale postupem času do určité míry slábne, jak se naopak více rýsuje jeho pozice panovníka. Smysl královského úřadu je v podstatě naplněn poslední bitvou s Pelištejci, kteří teď už představují jen minimální hrozbu. Dá se říci, že od

¹⁴⁸ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 66.

¹⁴⁹ Tomuto textu se podrobněji věnuje kapitola o Davidově selhání.

této chvíli se Davidovo kralování stává poněkud více profánní. Hospodin nehraje tak zásadní roli jako v prvních kapitolách Davidova příběhu. David už s Hospodinem nekomunikuje před každým důležitým rozhodnutím. Spojení mezi nimi sice nebude přerušeno úplně, ale přesune se do trochu jiné roviny. David už Hospodina nevolá, ale sám Bůh k němu promlouvá v případech, kdy s Davidovým rozhodnutím nebo s jeho chováním nesouhlasí. Ať už jde o Davidův záměr postavit Chrám, nebo o cizoložství s Bat-šebou a vraždu Urijáše a nebo sčítání lidu. Mohlo by se možná zdát, že to, jak Davidovo spojení s Bohem slábne a omezuje se pouze na Hospodinovo napomínání, tak se David často uchyluje k nesprávným rozhodnutím.

Pro posluchače z toho vyplývá, že člověk by neměl Hospodina opouštět a zapomínat na něho, protože narušení vztahu s Bohem vede k určitému úpadku lidské osobnosti. Také si prostřednictvím postavy krále Davida neustále připomínat, že všechny úspěchy, kterých dosáhl, majetku který nabyt a rozšíření území, se mu dostalo právě od Hospodina, nikoli svým vlastním úsilím a že osud člověka je na Božím rozhodnutí závislý.

5.3 První kniha Královská 1-2

Davidův příběh pak pokračuje v První knize Královské a týká se především závěru Davidova kralování. V 1. kapitole je vypravěčem oznámeno, že král zestárl natolik, že již nebyl schopen se zahřát. Jeho poddaní mu tedy opatřili mladou pannu, která ho měla obsluhovat a zahřívát ho. Zároveň tímto způsobem mohli služebníci krále zjistit, zda je David schopen jako král ještě fungovat. Neboť zdravý a plodný král byl zárukou pro plodnost a úrodnost země a lidí a vzhledem k tomu, že toto již David nebyl schopen kvůli svému stáří zajistit,¹⁵⁰ byl nejvyšší čas najít nového krále.

Ve chvíli, kdy se o králově zdravotním stavu dozví rodinní příslušníci, začíná nelítostný boj o moc mezi Adónijášem a Šalamounem, respektive jeho matkou Bat-šebou a těmi, co stáli za Davidem. Vznikne další povstání a revolta ze strany Adónijáše, která je potlačena a na trůn nakonec dosedne Davidův syn Šalamoun a to ještě za Davidova života.

David dává ve 2. kapitole ještě poslední rady ohledně kralování a pak umírá. Starý král připomíná svému synovi, že pokud bude jednat podle nařízení Hospodina, podle Tóry, bude ve všem úspěšný a Hospodin bude stát za ním, což se ovšem nestane. Dále chce David vyřešit konečně záležitost s problematickým Jóabem. Chce, aby jeho syn pomstil smrt zavražděného velitele Abnéra a Amasy. Zmiňuje také Šimeiho, který mu zlořečil na cestě do Machanajimu.

---

¹⁵⁰ 1Kr 1,4 – „Byla to překrásná dívka; opatrovala krále a obsluhovala ho. Král ji však nepoznal“

David mu poté odpustil a slíbil, že ho nezabije. Teď, když se ale schylovalo ke konci jeho vlády, mohl jeho urážku pomstít nástupce. Kromě těchto věcí, nařizuje starý král, aby se Šalamoun vypořádal s Barzilajem Gileádkým, svým příbuzným, a to v kladném slova smyslu. David požaduje, aby synové tohoto muže byli přesídleni do královského paláce jako projev díky za jeho pohostinnost při návratu do Jeruzaléma.

Vzhledem k tomu, že knihy Královské vznikaly později než knihy Samuelovy, které jsou z hlediska informací o Davidovi nejméně pravděpodobnější, je docela možné si představit, že tyto dvě kapitoly o Davidovi neobsahují pravdivé informace a že byly vytvořeny záměrně. A to především ku prospěchu Šalamouna. V knihách Samuelových je otázka Davidova následnictví nedořešena, respektive se ani řešit ještě nezačala. Davidův příběh zde sice končí jeho druhým selháním, ovšem král se zdá být ještě v plné síle. Zatímco v následujících kapitolách 1Kr autor vynechal všechna léta mezi sčítáním lidu a Davidovým vysokým stářím a ihned se zde začíná řešit, kdo bude vládnout po Davidově smrti, respektive kvůli králově stavu ještě před ní. Popisované události boje o trůn sice určitým způsobem navazují na starší texty knih Samuelových, především na narození Šalamouna a na určitou náklonnost Hospodina, který mu určil skrze proroka jméno, ovšem je možné, že právě tato pasáž v 2S je záměrný dodatek. Je proto možné se domnívat, že to, co údajně David svému synovi nařídil při svých posledních slovech, se nezakládá na pravdě. Autoři tak mohli poměrně elegantně ospravedlnit Šalamounovu vraždu Jóaba, ke které by David zřejmě nikdy nesvolil, ač byl jeho názor na Jóabovo chování ne příliš pozitivní. Jóab byl pro něho příliš důležitý, a to zvláště po vojenské stránce, neboť právě za ním stál veškerý bojeschopný lid, základ královi moci.¹⁵¹ Protože se ovšem velitel přiklonil na stranu Adónijáše, stal se automaticky Šalamounovým nepřítelem. I kdyby se stal jeho vojevůdcem, nebyl by mu patrně tak věrný jako Davidovy. Šalamoun se ho potřeboval zbavit tak, aby to nezpůsobilo příliš velký rozruch a nebylo by nic jednoduššího, než vložit rozsudek smrti do úst umírajícího krále, ač to mohla být slova uměle vytvořená. Potrestání Šimeiho, který nakonec nebyl zavražděn ihned, ale až potom, co porušil královo nařízení o svém „domácím vězení“, bylo možná snahou nastolit určitý pořádek v zemi – králův rozkaz platí a odporovat mu, znamená urážet samotného Boha, jehož prostřednictvím se král vůbec může oficiálně dostat k moci. Šalamoun se tu snaží posílit královskou autoritu a tím upevnit svoje postavení tak, jak to měl dělat i David, ale často to opomíjel, což mělo negativní důsledky, jak už jsem zmiňovala výše.

---

¹⁵¹ VALENTA, Štěpán. *Postava Jóaba v Davidově příběhu*. S.32.

Poslední informací týkající se Davida je údaj o délce jeho kralování. Dle textu vládl nad Izraelem celkem čtyřicet let¹⁵² a pravděpodobně se dožil něco kolem sedmdesáti let¹⁵³. Odhadovaná doba jeho vlády je pak asi od roku 1010 do roku 970 př.n.l.¹⁵⁴

---

¹⁵² „David kraloval nad Izraelem po dobu čtyřiceti let. V Chebrónu David kraloval sedm let, v Jeruzalémě třiatřicet let.“ – 1Kr 2,11

¹⁵³ Ve 2S 5,4 je zmíněno, že David začal kralovat ve svých třiceti letech. Ovšem není jisté, zda je jako počátek kralování chápáno vládnutí nad všemi kmeny nebo Davidovo první pomazání Samuelem. V druhém případě by mu tedy v době smrti mohlo být kolem osmdesáti let.

¹⁵⁴ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 24.

6. Davidovo uvedení do úřadu krále

Úřad krále ve starověkém Izraeli měl zvláštní formu, na tehdejší dobu velmi netypickou. Izraelský král zůstával stále člověkem¹⁵⁵ zatímco v případě okolních národů byl král povýšen na boha. V tehdejší době nebylo možné oddělit od sebe sféru politickou a náboženskou.¹⁵⁶ Král byl často představitelem kultu, hlavním knězem nebo rovnou bohem.

U národů v okolí Izraele je možné spatřit tři typy království. Absolutistické velkokrálovství, které uznávalo krále jako syna boha – například Egypt. Druhým typem bylo městské království Kenaanců, kde král reprezentoval božstvo a měl důležité postavení v kultu a třetím typem bylo království konstituční v Moábu a Edómu, které nebylo zpočátku dědičné. A právě na tento poslední typ zřejmě Izrael navázal, když vytvářel svoji vlastní podobu královského úřadu.¹⁵⁷

Při volbě prvního krále Saula byla Samuelem vyhlášena lidu Královská práva (1S 8,11-18), podle kterých mohl král brát lidu jejich syny do armády a dcery jako služebné, zabavovat vinice a pole apod., ale měl být jen služebníkem Boha, nikoli jeho synem.¹⁵⁸

David byl za svého života pomazán za krále hned několikrát. Poprvé to bylo v době jeho mládí při návštěvě Samuela, kdy byl vyvolen Hospodinem za panovníka nad jeho lidem. Podruhé v Chebrónu, kam David vstoupil na doporučení Hospodina. Tam byl pomazán judskými obyvateli za krále Judska. Později, po smrti Íš-bóšeta, byl opět v Chebrónu pomazán zbylými Izraelskými kmeny za krále nad celým Izraelem.

Okolnosti prvního pomazání Davida za krále jsou více než zajímavé. Tímto úkolem byl od Hospodina pověřen prorok Samuel poté, co Hospodin zavrhl svého prvního pomazaného Saula. Samuel se nejprve zdráhal jít do Betléma, protože jeho cesta z Rámy vedla přes Saulovu Gibeu. Obával se, že ho Saul nechá zabít, protože mu ohlásil Hospodinovu nespokojenost s vykonáváním jeho úřadu. Samuel po příchodu do Betléma posvětil Jišaje a jeho syny, tedy oddělil je jako svaté od ostatních pro Hospodina. Prorok měl nejprve v úmyslu pomazat prvního Jišajova syna Eliába. Hospodin mu však vytkl: „*Nehleď na jeho vzhled ani na jeho vysokou postavu, neboť já jsem ho zamítl*“ (1S 16, 7). Zde je možné vidět souvislost se Saulem, králem, který zklamal. Saul byl taktéž „pěkného vzhledu“ a „*od ramen vzhůru převyšoval všechny lid*“ (1S 9,2). Eliáb tedy nebyl vhodný, příliš připomínal Saula. Ani ostatní bratři neuspěli, naopak Hospodin vyvolil toho nejmladšího, nejmenšího. Toho, kdo se zdál být pro úřad krále nejméně vhodným, což si zřejmě myslel

¹⁵⁵ WESTERMANN, Claus. *Tisíc let a jeden den: církev čte Starý zákon*. Přeložil Miloš Šourek. 1. vyd. Praha: Kalich, 1972. 209 s. ISBN neuvedeno. S. 86.

¹⁵⁶ WESTERMANN, Claus. *Tisíc let a jeden den*. S. 85-86.

¹⁵⁷ WESTERMANN, Claus. *Tisíc let a jeden den*. S. 96.

¹⁵⁸ BALABÁN, Milan. *Bojovníci a trpitelé*. 1. vyd. Heršpice: Eman, 1994. 142 s. ISBN 80-900696-6-5. S. 38.

Davidův otec, neboť ho před Samuela nezavolal. Dokonce ho zapřel, a to ještě k tomu před Božím mužem. Zajímavá je zmínka o Davidově vzhledu. „Byl ryšavý, s krásnýma očima a pěkného vzhledu.“ (1S 16,12). Výraz רִישָׁוֹן, překládaný většinou jako ryšavý, znamená spíše červenohnědý¹⁵⁹. Stejným výrazem je v Tanachu charakterizován už jen Ezau (Gn 25,25). Ostatní Davidovi bratři takto popsaní nejsou, proto se zdá, že se David od ostatních lidí zásadním způsobem odlišoval.

Zajímavé je, že volba a pomazání Davida za krále proběhla poněkud odlišně, než tomu bylo u Saula. Pomazání Saula předcházela ztráta oslic jeho otce, které ho nepřímo dovedly až k Samuelovi. V nejmenovaném městě pak následovala hostina konaná v rámci obětí Hospodinu, z níž dostane Saul kýtu, nejlepší část, která později náležela kněžím. Poté, co byl Saul pomazán za krále, setkává se na zpáteční cestě s řadou zvláštních osob konajících různá znamení. Potkává proroky ve vytržení na pahorku pelištejských výsostných znamení a vstupuje na něj duch Boží, který ho proměňuje v jiného člověka. Tato volba byla neveřejná, nikdo kromě Samuela a Saula o ní nic nevěděl. Veřejná volba se pak konala před celým lidem, kde byl Saul jako král vybrán znovu a tentokrát prostřednictvím losu. Tenkrát už někteří z lidí pochybovali o Saulových kvalitách a s volbou nesouhlasili.

Oproti tomu volba Davida se odehrávala jen v kruhu jeho rodiny a Davidovi nebylo řečeno, že byl vyvolen za krále. Podle biblického textu k němu Samuel vůbec nepromluvil, jen mu vylil olej na hlavu. Oproti Saulovi je ale celá jeho rodina posvěcena, očištěna, oddělena jako svatá. David není svědkem žádných znamení, nemusí pro dar Božího ducha nic udělat. Ten na něj vstupuje ihned po pomazání.

Odpověď na tuto odlišnost by bylo možné najít v Saulově rodokmenu, v jeho původu. Jména jeho předků, zvláště těch objevujících se v 1Pa 8,29-33, nesou většinou negativní rysy a některá mohou naznačovat neizraelský původ¹⁶⁰. Původ Saulovy rodiny je odvozován od Jeíela, jehož sídlem byl Gibeón. Podle významu jeho jména šlo o člověka „podlého“, „křivého charakteru“. Jméno jeho ženy Maaky je zase patrně arabského původu. Dalším předkem byl Baal – jméno kenaanského boha. V 1S 9,1 se objevuje jiný příbuzný jménem Afíach, jehož jméno může mít něco společného se slovem „zaklínač“.¹⁶¹ Možná právě proto bylo třeba Saula při volbě za krále nejdříve „obrátit“ a „proměnit“, možná právě proto bylo

¹⁵⁹ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. S. 14.

¹⁶⁰ Mohlo by být namítnuto, že i David měl předky z neizraelského prostředí – svou prababičku Rút z Moábu. Rozdíl je ovšem v tom, že Rút díky své velmi upřímné víře v Hospodina a přijetím všech nařízení a zvyklostí s tím souvisejících si získala v židovské tradici poměrně vysoce hodnocené postavení. Z toho je patrné, že i člověk pocházející z cizího pohanského prostředí nemusí být z hledáčku Hospodina vyčleněn, pokud je duší Hospodinu nějakým způsobem nakloněn. Z tohoto hlediska se tu objevuje tedy výrazný kontrast mezi původem Davida a Saula.

¹⁶¹ *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 175.

třeba všech znamení a proroctví, která ale zřejmě nezafungovala tak, jak měla a Saul nikdy plně nepochopil svůj vztah k Hospodinu a nebyl tudíž na správné duchovní vlně, jako byl později David. U něho postačovalo jen prorokovo gesto pomazání, nebylo třeba žádných znamení, žádných slov, vše se dělo jakoby samozřejmě.

Toto Davidovo vyvolení králem bylo sice vůbec nejdůležitější, ale zároveň plně nepostačovalo k tomu, aby se stal skutečným králem. Zvolení a uvedení do úřadu bylo čistě náboženské. K tomu, aby se stal skutečným králem, si musel nejprve získat na svou stranu lid, který by ho uvedl světským způsobem do úřadu. Mohlo by se zdát, že jedno pomazání za krále z popudu Hospodina by mohlo lidu stačit k tomu, aby nového vládce přijal tak, jako tomu bylo při uvedení Saula. Jelikož Saul ovšem příliš nedbal Božích příkazů a jednal tak, jak sám uznal za vhodné,¹⁶² šel lidem špatným příkladem. Modloslužba byla v zemi stále velmi živá a to vedlo k jisté roztržiténosti obyvatel. Náboženství, byť skvělý jednotící prvek pro národ, bylo v době Saula nevhodně prosazováno a pozbylo svého účinku. Víra v Hospodina byla zřejmě natolik vlažná, že nepostačovala k tomu, aby se lid obrátil hned k novému vyvolenému králi a stále podporoval Saula, případně se k problému vůbec nevyjadřoval. David měl proto velmi nelehký úděl. Dlouhou dobu byl králem-psancem a jen díky své inteligenci, mohli bychom říci až jisté vychytralosti a umění vyčkávat na vhodný okamžik, byl schopen si postupně získat náklonnost většiny lidí.

Problémem bylo i rozdělení kmenů. David byl schopen přesvědčit Judu, ke kterému náležel. Ačkoli to byl nejpočetnější kmen a tedy nejsilnější, byl to stále jen jeden kmen. Z biblického textu se prakticky nedozvídáme o aktivitách jiných kmenů než kmene Benjamín. Kmen nejmenší a zároveň nejvzpornější a nejnepřizpůsobivější. Protikladný k Judovi.

Při druhém pomazání v Chebrónu Judskými obyvateli hrálo zřejmě roli to, že na Davida přešel majetek a postavení Nábala, jak už bylo řečeno výše. A také to, že obyvatele zásoboval kořistí z vypleněných měst, když byl ještě ve službách Pelištejců. Tyto dvě věci se staly pro Davidovo postavení velmi důležité. Měl kam jít, byl pánem poměrně velké oblasti včetně právě města Chebrón a získal si náklonnost místního lidu. To byl velmi dobrý předpoklad, aby zde byl provolán králem.

Ještě předtím, než David začal dobývat Jeruzalém, tedy tehdejší pevnost Jebús, byl opět a naposledy pomazán za krále, tentokrát již celého Izraele. Když k němu lid přichází do Chebrónu, uznává, že to byl David, kdo byl skutečným králem i za života Saula. A že to byl on, koho si vyvolil Hospodin. Davidovi je nabídnut trůn formou konstituční smlouvy.

---

¹⁶² FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 76.

Smlouvy byly tedy dvě: s Judskem a se severními kmeny.¹⁶³ David se pak stává definitivním vládcem všech izraelských kmenů, ačkoli se patrně nejedná o sjednocení obou částí, ale spíš jakousi unii, v jejímž čele stojí David.¹⁶⁴

---

¹⁶³ JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. S.61.

¹⁶⁴ *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 258.

7. Armáda

Armáda a vojsko byla v dobách královských oporou vládce a možná byla vůbec nejdůležitějším prvkem království. V podstatě schopný velitel, jemuž byli vojáci naprosto věrní, mohl v některých případech zastoupit nebo přímo nahradit krále. Tak tomu bylo například v případě Abnéra, který sice ustanovil Saulova syna Íš-bóšeta za vládce nad Izraelem, ale ve skutečnosti vládl sám, neboť právě jemu bylo vojsko věrné. Navíc Íš-bóšet byl příliš slabý ke kralování a příliš zbabělý na to, aby se Abnérovi postavil.

V době Saulově se armáda skládala především z mužů izraelských kmenů. McKenzie hovoří o tom, že v té době byl zřejmě problém s nedostatkem obdělávatelné půdy. Počet obyvatel se od obsazení Kenaanu zněkolikanásobil a v rodinách o větším počtu synů neměli ti nejmladší co dědit (přihlédneme-li ještě k tomu, jak nepříznivé byly přírodní podmínky v Judsku). Tvrdí, že to byl i případ Davida.¹⁶⁵ Jako nejmladší syn neměl dobré vyhlídky na získání nějakého majetku po otci a založení rodiny, kterou byl povinen hmotně zabezpečit. Lidí, jako byl on sám, bylo zřejmě poměrně mnoho. Svědčí o tom i řeč Saula, když vyčítá svým mužům, že mu neoznámili uzavření smlouvy jeho syna Jónatána s Davidem. Saul jim říká: „*Tu řekl svým služebníkům, kteří před ním stáli: "Poslyšte, Benjamínovci! To vám všem dá Jišajův syn¹⁶⁶ pole a vinice? Všechny vás ustanoví za velitele nad tisíci a nad sty?"*“ (1S 22,7). Situace byla zřejmě taková, že v osobě Davida viděli lidé, kteří stáli na okraji společnosti, určitou jistotu. Jednak to byl člověk spravedlivý, inteligentní, který dovedl dobře odhadnout svoje možnosti a jednak byl vyvolen Hospodinem za vládce. Byla tu tedy možnost, že se tehdejší poměry mohou jeho vlivem změnit.

Víme, že při pronásledování Saulem, kdy se uchýlil do jeskyně Adulámu, za ním kromě jeho rodiny sestoupili i lidé v tísní, zklamaní a zdeptaní svou bezvýhodnou životní situací a také dlužníci.¹⁶⁷ David byl jedním z nich, velmi dobře chápal jejich postavení, a proto mu byli tak oddaní. S jeho pomocí mohli svoji situaci změnit a také situaci v celé zemi.

V případě Saula se zdá, že neměl žádnou stálou armádu.¹⁶⁸ Vždy, když bylo potřeba, vytáhl na královo nařízení všechen lid, kterému pak velel Abnér. Ve verši: „*Když Saul spatřil nějakého bohatýra a statečného muže, přibral ho k sobě*“ (1S 14,52) se dočítáme, že se samotný Saul snažil zajistit lepší vojenské úspěchy shromažďováním schopných mužů.

¹⁶⁵ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 38.

¹⁶⁶ Zajímavé je, že Saul označuje Davida za „syna Jišajova“, nenazývá ho jménem. Pro Saula je David nikým. *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 214.

¹⁶⁷ Podobná „banda“ se seskupuje také kolem Abimeleka (Sd 9,4) a Jiftácha (Sd 11,3). MAZAR, Benjamin. *The Military Élite of King David*. *Vetus Testamentum* 13, 1963. pp. 310-320. S. 311.

¹⁶⁸ SEGERT, Stanislav. *Starověké dějiny Židů*. S. 82.

Neměl patrně ani žádnou osobní stráž a také se v 1S 13,22 dozvídáme, že meč nebo kopí měl v době pelištejského područí jen Saul a Jónatán. Obyčejný lid, ač povoláný k boji, neměl prakticky žádné zbraně. Bojeschopná úroveň izraelských mužů musela být tedy v této době dosti žalostná. Neexistovalo ani žádné organizované zásobování vojska v době bitvy. Rodiny, jejichž příslušníci byli odvedeni do války, si musely svoje syny živit sami, což dokládá známý začátek příběhu o porážce Goliáše, kdy David odchází do Saulova tábora právě s potravou pro své starší odvedené bratry.¹⁶⁹

Systém Davidovy armády byl oproti tomu daleko propracovanější a právě v jeho případě lze hovořit o skutečné vojenské hierarchii. Navíc v době, kdy Izrael stále více ohrožovali Pelištejci, byla lepší a organizovanější armáda nutností.¹⁷⁰ A je dost dobře možné, že se David naučil o fungování a řízení armády právě od Pelištejců.

Počátky Davidova vojska lze najít ve skupině mužů, kteří k němu sestoupili do Adulámské jeskyně. Kromě nich přišla za Davidem celá jeho rodina, bratři a jeho příbuzní, zřejmě včetně Serújíných synů, tedy Davidových synovců. Právě ti byli jeho nejvěrnějšími. Údajně měl k dispozici na čtyři sta věrných lidí, o kterých není řeč, že by to byli zkušení bojovníci, ale postupně se jimi stali. David jako Saulův zbrojnoš a schopný velitel z nich zřejmě vycvičil velmi schopné vojsko, které za Saulova pronásledování nikdy nebylo poraženo. Naopak se těšilo velké úctě i u Gatského krále Akíše, u něhož se David a jeho muži stali jeho tělesnou stráží.

Postupně se Davidovo vojsko rozrostlo na šest set věrných bojovníků, což byla velikost stálého vojska u Izraele a Pelištejců. Tato skupina pak byla většinou členěna na tři oddíly. Dva šly do boje a jeden zůstával u výstroje.¹⁷¹ Kořist byla ale rozdělena mezi celou armádu, svůj díl tedy dostali i ti, kteří zůstávali v táboře, což David údajně zavedl jako platný zákon pro armádu (1S 30,24-25).

Velitelem armády byl David, alespoň do doby, než byl oficiálně pomazán judskými obyvateli za krále Judy. Pak se stal vůdcem armády Jóab. Oficiálně se ale o Jóabovi jako o vrchním veliteli hovoří až po dobytí Jeruzaléma, kdy David už plně zastává úřad Izraelského krále.

V Tanachu se nacházejí dva poměrně rozsáhlé soupisy Davidových nejvýznamnějších bojovníků. První je v 2S 23,8-39 a druhý v 1Pa 11,10-47. Pokud budeme považovat první soupis za historicky věrohodnější, Davidových nejjudatnějších mužů bylo třicet sedm s tím, že

---

¹⁶⁹ KING P. J., STAGER L. E. *Life in biblical Israel*. 1st edition. Louisville: Westminster John Knox Press, 2001. 440 s. ISBN 0-664-22148-3. S. 240.

¹⁷⁰ SEGERT, Stanislav. *Starověké dějiny Židů*. S. 79.

¹⁷¹ MAZAR, Benjamin. The Military Élite of King David. *Vetus Testamentum* 13, 1963. S. 314.

u prvních sedmi máme připojeny také informace o jejich hrdinských činech. U zbylých třiceti se nachází jen jméno a případně místo původu. Právě díky tomu lze zjistit, odkud tito muži původně pocházeli a není příliš překvapující, že byli z kmene Juda. Jen pár z nich bylo z kmene Benjamín, Efrajim a z kmene Dan. Tento soupis tedy ukazuje, že oblast Davidova království byla zaměřena především na Judsko.¹⁷²

Z různých míst v biblickém textu se dozvídáme, že součástí Davidova vojska byli i příslušníci jiných národů, jako například Chetejci¹⁷³, Keretejci a Peletejci¹⁷⁴, později Ga'ané¹⁷⁵ a ještě Kúšijci¹⁷⁶. Právě Keretejci a Peletejci byli Davidovou osobní stráží, které velel Benajáš, syn Jójadův. Je zajímavé, jak se zde historie opakuje. Stejně jako pelištejský král Akíš měl za svou osobní stráž Davida s jeho muži, tedy muže z nepřátelského národa, stejně tak i zde má David za své nejdůvěryhodnější muže osoby z cizích národů.¹⁷⁷

David během svého života vyhrál množství bitev, dobyl Jebús, zahnal Pelištejce k pobřeží a podmanil si okolní národy. Vládl tedy nad Izraelem, Moábem, Aramem, nad zemí Amónskou a nad Edómem.

---

¹⁷² MAZAR, Benjamin. *The Military Élite of King David*. *Vetus Testamentum* 13, 1963. S. 318.

¹⁷³ V 1S 26,6 se objevuje Chetejec Achímelek, kterého David vyzval, aby s ním sestoupil tajně do Saulova spícího tábora. Dalším (nejznámějším) Chetejcem byl Urijáš, manžel Bat-šeby, kterého nechal David zavraždit. Chetité mluvili indoevropským jazykem a jejich říše se rozkládala na území dnešního Turecka. Zničena byla nájezdem mořských národů kolem roku 1200 př. o. l. Určitá část národa se pak usadila v severní Sýrii.

¹⁷⁴ Keretejci a Peletejci se objevují pouze v Davidově příběhu. O Keretejcích je řečeno, že sídlili v oblasti Negebu (1S 30,14), a tak možná přišli do kontaktu s Davidem, který sídlil v Siklagu a na jih podnikal své výpravy. Jejich původ je ale nejistý. Někteří badatelé se domnívají, že jejich domovinou byla Kréta a že se dostali do Kenaanu jako egyptští žoldáci ještě před nájezdem mořských národů a později se usadili na jihu Negevu. Jiní tvrdí, že to byla podskupina Pelištejců. Peletejci bývají ztotožňováni s Pelištejci. EHRlich C. S. *Philistia in Transition: A History of the Philistines from ca. 1000-730 B.C.E.* S. 38 – 40.

¹⁷⁵ Ga'ané byli obyvatelé Gatu, který David zabral, když zatlačil Pelištejce dále k pobřeží – 2S 8,1; 1Pa 18,1

¹⁷⁶ Kúšijec se objevuje ve 2S 18, kde je jako posel vyslán k Davidovi oznámit mu zprávu o Abšalómově smrti. Pocházeli z Africké země Kúš (dnešní Súdán). *Výklady ke Starému zákonu II.* S. 297.

¹⁷⁷ JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. S.61.

8. Vnitrostátní politika

Dá se říci, že období kralování Saula je jakýmsi předstupněm a zároveň spojovacím mostem¹⁷⁸ mezi obdobím Soudců (kdy lid žil dle svých kmenových pravidel a až na výjimečné válečné situace neměl jednoho vůdce), a mezi obdobím vrcholného království v době Davida. Poněvadž hrozba se strany Pelištejců byla již příliš silná a systém obrany stále méně účinnější, bylo potřeba ustanovit jednoho vůdce.¹⁷⁹

Saul byl v kralování vlastně začátečník, který neměl s úřadem žádné zkušenosti. Nevěděl, jak by se takový král měl chovat a co by měl vlastně dělat, neboť neměl žádný vzor, byť okolní národy už královský úřad zavedly. Proto se za vlády Saula nesetkáváme ani s žádnými typickými prvky pro království. Saul měl sice velitele nad armádou, ale žádnou stálou armádou, neměl žádný palác a nebylo ustanoveno žádné hlavní královské město. Chyběli taktéž úředníci. Nevíme ani o tom, že by byly vybírány daně. Patrně nebyly ani potřeba. Saul se choval spíše jako další soudce a lid žil více méně stále podle starých kmenových pravidel.

Aby bylo Davidovo království pevně ukotveno, bylo potřeba mít nejprve pod kontrolou armádu. Což David zajistil ustanovením svého synovce Jóaba za velitele. A je to právě Jóab, velmi silná postava, který měl nemalý podíl na vnitřní stabilitě země, ačkoli dosti nevybíravým a krutým způsobem. Jóab vlastnoručně zlikviduje Saulova velitele Abnéra, který sice možná opravdu chtěl předat Davidovi severní kmeny, ale vzhledem k tomu, že se sám chová jako král, když si bere Saulovu konkubínu, není jisté, zda Jóabovy obavy, že Abnér touží po trůnu, nebyly oprávněné. Další hrozbu pro království zažehná zabitím Abšalóma, Davidova vzpurného syna, který si ještě za králova života nárokoval trůn a u kterého by se mohly tyto snahy vyskytnout znovu, pokud by byl podle Davidova příkazu ponechán naživu. Třetím zavražděným byl Amasa, velitel ustanovený místo Jóaba po návratu z Machanajimu. Když došlo k povstání Šeby, Amasa se ukázal jako neschopný velitel a Jóab bere vše do svých rukou, Amasu zabije, sám se opět ujme úřadu a situaci s povstáním vyřeší.

David si byl velmi dobře vědom, že ačkoli byl oficiálním králem celého Izraele, vztahy mezi Judou a ostatními kmeny, zvláště kmenem Benjamín, jsou stále poměrně napjaté. Nemohl si jako král dovolit sídlit ve městě žádného z kmenů, neboť by to vyvolalo jen nepokoje. Potřeboval místo zcela neutrální a pokud možno ve vnitrozemí na bezpečném místě a se strategickou polohou – na křižovatce cest ze severu na jih a z východu k moři.¹⁸⁰ K tomu

¹⁷⁸ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejská bible a dějiny*. S. 55.

¹⁷⁹ WESTERMANN, Claus. *Tisíc let a jeden den*. S. 90.

¹⁸⁰ SEGERT, Stanislav. *Starověké dějiny Židů*. S. 85.

účelu mu skvěle posloužila pevnost Jebús¹⁸¹, která byla obývána Jebúsejci. Ti k Izraeli nepatřili, ale žili v tomto městě vedle judských obyvatel, protože si je dle Joz 15,63 nedokázali podrobit. Pevnost se po 200 let nikomu nepodařilo dobýt¹⁸², až Davidovi. Jebúsejci měli vybudovaný tunel¹⁸³, který spojoval město s Gíchonským pramenem, aby měli přístup k vodě i v době obléhání. Tunel byl zřejmě tajný, proto bylo také město nedobytné, ale David o něm očividně věděl.¹⁸⁴ Král pak město pojmenoval Jeruzalém¹⁸⁵ a ustanovil ho svým sídelním městem. Byl to také v podstatě největší Davidův majetek, bylo to jeho vlastní město, ačkoli tehdy zabíralo jen východní hřeben dnešního starého Jeruzaléma.¹⁸⁶ David z města obyvatele nevyhnal ani je nevyhladil, naopak opravil hradby a obsadil skalní pevnost Sion, postavil kasárny a palác.¹⁸⁷

V textu o dobytí Jeruzaléma je zajímavá věta: „*Onoho dne David řekl: „Každý, kdo chce bít Jebúsejce, ať pronikne vodní štolou na ty kulhavé a slepé, které David z duše nenávidí...“*“ (2S 5,8). Výklady jsou různé, ale možná nejpravděpodobnější je, že „slepí a kulhaví“ je izraelské posměšné označení pro obrazy božstev, které Jebúsejci dali rozvěsit na městské hradby pro zajištění nedobytnosti města. To by totiž vysvětlovalo i předchozí verš, v němž Jebúsejci oznamují Davidovi: „*Sem nevstoupíš, leč bys odstranil slepé a kulhavé.*“ *Prohlásili: „Sem David nevstoupí“* (2S 5,6). Jebúsejci zkrátka věří, že dokud budou obrazy jejich božstev na hradbách, město nebude dobyto, protože bude v ochraně bohů. Stejně tak by dávala smysl i druhá část prvního verše: „*...Proto se říká: „Slepý a kulhavý nevstoupí do Božího domu“*“ (2S 5,8), čímž jsou vyznavači těchto božstev vyčleněni z návštěvy Chrámu – zřejmě jde o pozdější doplněk v textu.¹⁸⁸

Ustanovením královského města a přenesením schrány Hospodinovy se Davidovi podaří centralizovat jak náboženský kult v zemi¹⁸⁹, tak upevnit svoje království po vzoru okolních národů. Jeruzalém se stává centrem celé země, kde sídlí král, který zastává i úřad soudce a je zde i centrum kultu s fungujícím úřadem kněžích.

---

¹⁸¹ Překlad „Rozšlapání“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 208.

¹⁸² JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. S.62.

¹⁸³ Tyto vodní štoly se nacházely ve městech, která nebyla zničena pelištejskými ani izraelskými přistěhovalci, ale udržela si vlastní samostatnost, jako bylo například Megido, Gibeón, Gezer a Jeruzalém. Kromě mohutných hradeb měla i neomezený přístup k vodnímu prameni a nebyla závislá na zásobování z vodních cisteren. JEPSEN, Alfred. *Královská tažení ve starém Orientu*. Přeložil Jiří Prosecký. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1987. 240 s. ISBN neuvedeno. S. 121.

¹⁸⁴ JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. S.63

¹⁸⁵ Překlad „Město pokoje“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 241.

¹⁸⁶ JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. S.62.

¹⁸⁷ JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. S.62 – 63.

¹⁸⁸ *Výklady ke Starému zákonu II*. S. 259 – 260.

¹⁸⁹ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejská bible a dějiny*. S. 58.

K tomu, aby království mohlo efektivně fungovat, bylo potřeba vytvořit v podstatě novou vrstvu obyvatel – úředníky.¹⁹⁰ Počátek úřednické vrstvy je už zde za Davida, ačkoli největšího rozmachu se dočkala až za Šalamouna. Ve Druhé knize Samuelově se nacházejí celkem dva soupisy Davidových služebníků, ve kterých jsou jen drobné odlišnosti. Dozvídáme se, že kromě úřadu velitele fungoval i úřad kancléře, písaře a velitele osobní stráže, jímž byl Benajáš, pozdější hlavní velitel Šalamouna. Hlavními kněžími byl Sádok a Achímelek a v druhém pozdějším soupisu k nim přibyl také Íra Jaírský. Po porážce Amónovců, kdy byl lid odveden na nucené práce, vznikl i úřad správce nad nucenými pracemi, který zastával Adorám. Nebyla to nikterak rozsáhlá správa, ale evidentně plně postačovala pro fungování království.

Pokud jde o financování královského úřadu, počínal si David vsutku elegantně. Ačkoli podle Královského práva popsaného v 1S 8,11-18 bylo právem krále vybírat desátky, odvést muže k armádě a ženy jako služebné do královského paláce, zabavování nejlepšího dobytka a nejlepších polí a vinic, zdá se, že David nic z toho neučinil úplně. Armáda byla sice tvořena i z Izraelců, ale větší část byli žoldnéři z obsazených okolních národů, nemluvě o králově osobní stráž. Pokud David chtěl něco postavit na cizím poli, řádně ho vykoupil, stejně jako případný dobytek. Nevíme o tom, že by lid platil za Davidovy vlády daně. Pravděpodobně nikoli, neboť okolní království, která David zabral, a která mu platila tribut, byla hlavními zdroji financování. Nemusel tedy zatěžovat vlastní lid daněmi a poplatky, když některé okolní národy ještě ochotně platily.

Stejně tak nemusel David využívat pracovní síly svých poddaných, protože jednoduše zaměstnal lid podrobený. Tímto způsobem velmi rafinovaně obešel to, před čím Samuel nejvíce varoval a naopak učinil lid spokojeným a relativně bezstarostným.

---

¹⁹⁰ SEGERT, Stanislav. *Starověké dějiny Židů*. S. 86.

9. Zahraniční politika

Nelze si nevšimnout, že se David dostal k moci ve velmi vhodné době. Okolní národy měly totiž většinou svých problémů tolik, že se vzestupem Izraelského království neměly šanci příliš zabývat nebo byly zkrátka tak slabé, že by se stejně Davidovi nemohly postavit. Dá se tedy říci, že úspěch vytvoření izraelského království a jeho rozkvět byl umožněn úpadkem tehdejších velmocí.¹⁹¹

V období Davidova kralování se například Egypt potýkal s krizí. Vládla slabá a bezvýznamná 21. dynastie, pokračoval hospodářský úpadek a nastávaly vnitřní konflikty. Stejně tak i říše Chetitů měla problémy a v podstatě se rozpadla. Ani Asýrie nemohla Davida nijak ohrozit, neboť nedosáhla ještě svého nejvrcholnějšího období. Izrael se tedy mohl v poklidu vyhoupnout na výsluní, neohrožován žádnými mocnými národy.

Jedinou vážnou a dlouhotrvající hrozbou byli pro Izrael Pelištejci. Nejloupeživější rasa pozdní doby bronzové patřící k mořským národům.¹⁹² Oproti původním obyvatelům byli na vyšší úrovni jednak dobrou vojenskou organizací a také uměním zpracovávat železo. Pelištejci nepatřili ke kočovným nájezdníkům, ale usilovali o trvalé usazení v zemi a podmanění obyvatel.¹⁹³ Pelištejci tedy představovali reálnou hrozbu pro izraelský lid od dob Soudců až po vládu Davida.

Protože jistou dobu David pobýval u Pelištejců, měl velmi dobrou příležitost poznat jejich vojenskou strategii a tyto vědomosti byl pak schopen využít proti nim. Po dobytí Jeruzaléma, kdy se David stává oficiálním králem celé země a má již sídelní město, se konečně zatím vlašní Pelištejci začínají bouřit a vytáhnou do boje. Do té doby je David příliš nerozrušoval, protože nevládl celé zemi, ale jen jedné části. Obyvatelé nebyli jednotní a to patrně Pelištejcům vyhovovalo, chtěli je mít roztržštěné, aby se proti nim nemohli postavit. David jim ale plány překazil, když se stal králem celého Izraele. Pelištejci se pak snažili říši znovu rozbít, ale David je v dolině Refájců porazil,¹⁹⁴ zahnal k pobřeží a tím získal původní rozlohu izraelské země před bitvou u Afeku r. 1050 př.n.l. a k tomu město Gat.

V té době se objevuje v Davidově příběhu týrský král Chíram, který dobrovolně posílá k Davidovi do dobytého Jeruzaléma tesaře a zedníky spolu s darem cedrového dřeva na stavbu královského domu. Tímto velkorysým činem si chtěl Chíram krále naklonit, neboť jeho vlastní království mohlo z takového spojení jen těžit. Dostal tedy na svou stranu velmi silného krále, nejsilnějšího a nejmocnějšího v tehdejší době. Davidova říše mu pak

¹⁹¹ SEGERT, Stanislav. *Starověké dějiny Židů*. S. 86.

¹⁹² JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. S. 57.

¹⁹³ SEGERT, Stanislav. *Starověké dějiny Židů*. S. 79.

¹⁹⁴ LEMAIRE, André. *Dějiny hebrejského národa*. Přeložil Josef Mlejnek. 1. vyd. Praha: ERM, 1994. 111 s. ISBN 80-901477-6-3. S. 24.

poskytovala ochranu před možnými nepřáteli, kteří by si na jeho vlastní menší království mohli troufnout.

Davidovi se podařilo porazit v podstatě všechny krále v okolí Izraele. Přestože Davidova prababička byla Moábka a Moábcí poskytli jeho rodině azyl v době, kdy byl pronásledován Saulem, král proti nim dosti tvrdě zakročil, neboť jejich náboženství bylo pro Izrael velmi přitažlivé a tím nebezpečné.¹⁹⁵ David je tedy zlikvidoval, stali se jeho otroky a platili tribut. Porazil také Hadad-ezera, aramejského krále ze Sóby¹⁹⁶ a tím si rozšířil území na sever, ovšem nevíme jak daleko, neboť biblický text neoznačuje jmenovitě řeku, k níž území sahalo. Většinou se za ni považuje Eufkrat¹⁹⁷, ale jsou i další kandidáti, jako například řeka Orontes (dnešní Nahr al-Ásí, pramenící v Libanonu). Pokud by byla myšlena tato řeka, Davidovo území by nebylo zase tak veliké.¹⁹⁸ Do aramejského Damašku pak povolal vojenskou posádku.¹⁹⁹ Tu ustanovil také v Edómu. Dále se zmocnil amónského území a vytvořil tak první rozsáhlý mocenský útvar na kenaanském území.²⁰⁰ Jeho království dosáhlo zřejmě dvojnásobné velikosti, ačkoli opravdový rozsah Davidovy říše je stále předmětem diskusí.²⁰¹ Všechna Davidova vítězství jsou ovšem podle biblického podání chápána jako doklad o Hospodinově přízni, nikoli jako snaha krále o rozšíření území a dobovačné tendence.²⁰²

Po porážce Hadad-ezera získal také spojence Toiho, krále Chámatu, vděčného, že ho David zbavil jeho největšího nepřítele, krále Sóby. Dalším spojencem mu byl i gešúrský král Talmaj, neboť dal Davidovi za ženu svou dceru, princeznu Maaku.

Rozšíření území mělo také důsledek pro vnitřní uspořádání království. Na nových územích musel David zřejmě ustanovit místodržící, kteří na území dohlíželi a právě ti se stali novým typem vlastníků půdy. Do doby vyhlášení království se půda rozdělovala v rámci kmenové organizace, ale s nástupem krále byl on tím, kdo půdu přiděluje. Noví vlastníci půdy byli podřízeni rovnou králi a nebyli už závislí na svém rodu.²⁰³

---

¹⁹⁵ *Výklady ke Starému zákonu II.* S. 270.

¹⁹⁶ Severně od Damašku. *Výklady ke Starému zákonu II.* S. 270.

¹⁹⁷ Zřejmě z důvodu návaznosti na Hospodinův slib daný Abramovi v Gn 15:18: „...*Tvému potomstvu dávám tuto zemi od řeky Egyptské až k řece veliké, řece Eufratu...*“.

¹⁹⁸ HALPERN, Baruch. *David's Secret Demons: Messiah, Murderer, Traitor, King.* S.165.

¹⁹⁹ Výraz *מַחֲנֵה* je většinou překládán jako výsostná znamení, nebo sloupy. Vyskytuje se ale i ve významu posádka, tedy zřejmě vojenská. Je pravděpodobnější, že David na tak velkém a poměrně divokém území jako byl Aram a Edóm, povolal vojenskou posádku, která by na území dohlížela, než že by zde rozestavěl sloupy označující hranice země.

²⁰⁰ BALABÁN, Milan. *Bojovníci a trpitelé.* S. 42.

²⁰¹ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *Objevování Bible: Svatá Písma Izraele ve světě moderní archeologie.* S. 117.

²⁰² *Výklady ke Starému zákonu II.* S. 277.

²⁰³ MASTER, Daniel M. State Formation Theory and the Kingdom of Ancient Israel. *Journal of Near Eastern Studies* 60, 2001, pp. 117 – 131. S. 125.

10. Davidova selhání

Až do 2S 11 je postava Davida popisována poměrně velmi pozitivně. Příběh budí dojem, že David je bezúhonný, absolutně oddaný Hospodinu, bez kterého neudělá ani krok, a že je to téměř dokonalý člověk. Zatím se Davidovi nepodařilo způsobit si na své pověsti žádnou závažnou skvrnu. Proto je až úsměvné, že největší izraelský král, který kdy vládl, zaškobrtnul zrovna tím, že si vzal ženu, která mu nepatřila²⁰⁴. Na druhou stranu to není úplně překvapující, neboť víme, že David byl zřejmě velmi citově založený člověk, který mnohdy jednal více emotivně než racionálně a jen díky duchapřítomnosti svých poddaných se žádná negativní situace příliš nevyhrotila.

Než se dostaneme k samotnému příběhu o svedení Bat-šeby, začnu trochu obšírněji, neboť jsou zde zajímavé souvislosti.

Příběh o Davidově pádu je situován do doby války s Amónci, kterou vedl Jóab, zatímco David se zdržoval v Jeruzalémě. Tato 11. kapitola tvoří spolu s 10. kapitolou a závěrem 12. kapitoly (12,26-31) jeden celek. Na začátku 10. kapitoly se dočítáme, že David chtěl patrně vyjádřit soustrast novému králi Amónu po smrti starého krále, ale místní velitelé v tom viděli snahu obhlédnout si město a zjistit jeho slabiny, aby mohlo být dobyto. Zahanbili Davidovy posly, což krále rozzuřilo a povolal Jóaba, aby zaútočil. Amónci byli zahnáni a jejich spojenci Aramejci uzavřeli s Davidem příměří.

Na začátku této kapitoly se hovoří o tom, že starý amónský král Náchaš, prokázal jakési milosrdenství Davidovi, a proto se teď David chce novému králi odvděčit právě vyjádřením smutku nad smrtí jeho otce. Nikde jinde, než na tomto místě, se o takovém milosrdenství nehovoří. McKenzie tvrdí, že šlo o hmotnou podporu (potravin, vodu), kterou amónský král poskytl Davidovi, když utíkal před Abšalómem do Machanajimu. Tam se totiž objevuje postava jménem Šóbi, syn Náchašův z Raby Amónovců. Zřejmě šlo o jednoho z mladších synů tohoto krále (2S 17,27). McKenzie z toho usuzuje, že celý příběh o svedení Bat-šeby je výsledkem pozdější redakce, a že byl záměrně zasazen před Abšalómovu

---

²⁰⁴ Zde je zajímavá určitá analogie s osudem Abímeleka, který byl těžce zraněn při obléhání města Tebes, když na něj jakási žena shodila z hradeb mlýnský kámen (Sd 9,53) a Abímelek z obavy před hanbou, kterou by mu tato potupná smrt „z rukou ženy“ způsobila, se raději nechal probodnout mečem svého zbrojnoše. Jeho pád přivodila žena, stejně tak jako ho do určité míry přivodila jiná žena i v případě Davida. Oběma mužům byla společná neopatrnost pramenící z chťiče. Jeden chtěl dobýt město, druhý místo toho, aby se účastnil války a konal své královské povinnosti, dobýval cizí ženu. Oběma se také nepodařilo svou potupu zahladit a naopak vešla veřejně ve známost. Zmínku o Abímelekovi pronášá sám Jóab, když má podat zprávu o Urijášově smrti (2S 11,20-22). Těžko rozeznat, zda Jóabova nářezka byla pronesena nevinně nebo se v ní skrývá vypravěčova kritika Davidovy osoby. VALENTA, Štěpán. *Postava Jóaba v Davidově příběhu*. S.20-22.

vzpoureu,²⁰⁵ aby tak vysvětlil jeho jednání. Tedy, že to vše je trest od Hospodina, nikoli zkaženost syna Davidova, který evidentně selhal ve výchově.

Jak už bylo řečeno výše, David měl mnoho žen, z nichž nejdůležitější byly podle mého názoru první čtyři: Míkal – legitimizovala Davidův nárok na trůn, Abígajil – po jejím bohatém manželovi získal David značný majetek a vliv v oblasti Chebrónu, Achínoam – porodila Davidova prvorozeného syna Amnóna (navíc to možná byla bývalá manželka Saula), Maaka – gešúrská princezna, matka Abšalóma a Tamar. Zpočátku si tedy David své ženy poměrně pečlivě vybíral tak, aby ze sňatků něco vytěžil. Pozdější ženy byly spíše jistou nutností – mnoho žen a mnoho dětí, to byla záruka plodnosti země, lidí a stabilního a prosperujícího království.

V případě Bat-šeby se zdá, že šlo o prostý Davidův momentální rozmar, jakési povyražení, kterého ovšem později musel velmi litovat, a které ho dostalo do velmi nepříjemné situace.

Podle textu David jednoho večera, kdy jeho muži s Jóbem dobývali amónskou Rabu, si vyšel na střechu královského domu a spatřil atraktivní ženu, která se koupe na střeše svého domu.²⁰⁶ David už tehdy ví, že jde o Bat-šebu, ženu jednoho z jeho nejvěrnějších a nejschopnějších bojovníků, Urijáše Chetejského. Zná dokonce jméno jejího otce. Není pro něj tedy neznámá. Protože Urijáš je daleko v bitvě o Rabu, nechá si David ženu zavolat a zcizoloží s ní. A to právě v období, které je pro případné těhotenství Bat-šeby nejvýhodnější, což si autor textu velmi dobře uvědomoval a nehodlal to opomenout.²⁰⁷

Potom, co se David dozví o jejím těhotenství, snaží se situaci nějak zachránit, aby jeho hřích nevyšel najevo. Ačkoli mezi ním a Jóbem u Raby musela nutně probíhat komunikace přes posly, kteří zpravovali krále o situaci, nechává si David zavolat z bitvy Urijáše a pokládá mu zbytečné otázky, jejichž odpovědi už musel předem vědět. Nařídí pak Urijášovi, aby si šel domů odpočinout a dokonce mu dá královský dar. Urijáš musel být chováním krále poněkud zmaten, zřejmě se domníval, že král testuje jeho loajalitu²⁰⁸, a tak na sebe byl možná ještě přísnější, než by byl jindy. David spoléhá na to, že po dlouhé vyčerpávající bitvě a odloučení od ženy se bude Urijáš jistě věnovat manželským povinnostem. Nad těhotenstvím Bat-šeby

---

²⁰⁵ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 202

²⁰⁶ V jednom midraši k Samuelovým knihám se objevuje rabínský názor, že Bat-šeba byla částečně odpovědná za Davidovo cizoložství, neboť se záměrně koupala na místě a v čase, ve kterém ji David musel vidět. FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 201.

²⁰⁷ 2S 11,4 „David pak pro ni poslal posly. Ona k němu přišla a on s ní spal; očistila se totiž od své nečistoty. Potom se vrátila do svého domu.“ Rituální nečistota po menstruaci trvala týden (Lv 15,19-30), dohromady tedy 14 dní, poté byla po vykoupání žena rituálně opět čistá. Zároveň tak začalo vůbec nejplodnější období ženy, ovulace. To, že Bat-šeba otěhotněla, není tedy vůbec překvapující. McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 204

²⁰⁸ McKENZIE, Steven L. *Král David*. S. 205

by se pak nikdo nepozastavoval. David ho ale podcení, Urijáš²⁰⁹ jako vyznavač Hospodina se nehodlá před bitvou rituálně znečistit stykem se ženou (Ex 19,15; 1S 21,5) a zůstane v paláci. David to tedy zkouší podruhé. Urijáše další den opije a doufá, že pookřeje a přeci jen se odebere domů. Opět se tak nestane.

Davidovi pak nezůstane jiná možnost, než poslat Urijáše zpět do bitvy a nařídít Jóabovi, aby byl jej postavil do čela vojska a zvýšila se tak pravděpodobnost, že v bitvě zahyne. Jóab zřejmě netušil, z jakého důvodu se král potřebuje Urijáše zbavit, nicméně jeho příkaz vykoná. Urijáš je zabit a po období smutku si král bere Bat-šebu za ženu.

Davidovi se evidentně nepodařilo hřích zakrýt. V době, kdy si odvádí Bat-šebu, muselo být její těhotenství už patrné a služebníci z paláce museli vědět, že tehdy Urijáš domů ke své ženě skutečně nešel. Davidův „přešlap“ se tak stal zřejmě veřejným tajemstvím. Jako králi by mu mohl jeho hřích projít, protože vyšší pozemská instituce, která by proti němu mohla zakročit, neexistovala. Pokud by se tak ale stalo, přehouplo by se království do orientálního typu absolutismu, který by naprosto zastínil hlavního vládce nad lidem, Hospodina.²¹⁰ Ten se ovšem hlásí o slovo prostřednictvím proroka Nátana a dochází k nastolení rovnováhy.

Důsledky Davidova pádu byly dva. Jednak syn, který se Bat-šebě narodil, záhy zemřel, a jednak prorok Nátan Davidovi sdělil, že jako trest mu bude veřejně vzato království před očima celého lidu, čímž naráží na pozdější vzpouru Abšalóma.

Druhým Davidovým prohřeškem bylo sečtení lidu v 2S 24.

Je zajímavé, že podle textu to byl Hospodin, který Davida navedl na myšlenku spočítat lid Izraele. Možná to byla určitá zkouška Davidovy oddanosti Hospodinu, když už jednou selhal.

O sčítání lidu se v Tanachu dozvídáme na dvou místech. V Gn 13,16 se nachází varování, že pokud se někdo někdy pokusí sečíst Izrael, bude sečten i osud lidu. - „*A učiním, že tvého potomstva bude jako prachu země. Bude-li kdo moci sečíst prach země, pak bude i tvé potomstvo sečteno.*“ Důležitá informace se také nachází v Ex 30,12 - „*Když budeš pořizovat soupis Izraelců povolanych do služby, dá každý při sčítání výkupné Hospodinu za svůj život, aby je při sčítání nestihla nenadálá pohroma.*“ Z těchto dvou nařízení vyplývá, že žádný člověk nemá nikdy právo sám od sebe, z vlastní vůle a rozhodnutí počítat lid Izraelského Boha, neboť lid je plně podřízen Bohu a je jeho majetkem. Podnět k součtu musí přijít jen od Hospodina, nikoli od lidské bytosti. A pokud Bůh pověří někoho sečtením

---

²⁰⁹ Překlad „Záře (je) Hospodin“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 44.

²¹⁰ WESTERMANN, Claus. *Tisíc let a jeden den*. S. 100.

bojeschopného obyvatelstva, pak každý započtený člověk musí přinést Hospodinu oběť pozdvihování, jakousi daň za zachování života.

Sečtením bojeschopného lidu navíc hrozí nebezpečí, že Izrael přestane být zvláštním Božím lidem žijícím z Hospodinova milosrdenství, a že se stane státem, který spoléhá jen na svou vojenskou sílu a boj se tak stane profánním.²¹¹

V příběhu se dokonce i Jóab, jindy velmi vlažný k náboženským záležitostem, staví králi na odpor a s jeho rozhodnutím nesouhlasí. Nicméně jeho rozkaz vykoná a lid po několika měsících opravdu sečte. V té chvíli si David konečně uvědomí, že udělal chybu.

Hospodin ho už tedy nekárá jako v případě Bat-šeby, nýbrž mu skrze proroka Gáda dá rovnou na výběr z možných trestů. Ty jsou dosti zajímavé. První možností je mít v zemi po sedm let hladomor, který by se dotkl jak lidu, tak i krále. Druhou možností je tříměsíční pronásledování Davida jeho nepřáteli, které by se pochopitelně dotklo jen samotného krále. A poslední nabídkou je třídní mor v zemi, který by se zřejmě týkal jen obyvatel (Hospodin Davida po prohřešku nezahubí, nemá to v úmyslu, tudíž by se ho morová nákaza patrně nedotkla). David místo toho, aby pokorně přijal druhou možnost trestu, tedy pronásledování, si vybere třídní mor, a tak nechá Hospodinův lid pykat za své vlastní chyby a sám vyvázne bez újmy. Možná, že i výběr trestů je jakousi Hospodinovou demonstrací Davidova charakteru.

Morová nákaza, která se pak nad zemí rozpoutá, je nakonec zastavena samotným Hospodinem, který utrpení svého lidu už déle nesnese. David si opět pozdě uvědomí, že pykat by měl jen on sám, ne nevinný lid.

David pak dostane nařizeno postavit na poli jistého Aravny Jebúsejského oltář a obětovat Bohu jako projev díky za zastavení pohromy. Aravna mu nabízí darem pole a dobytek spolu s dřevem na oběti, ale David se tentokrát zachová správně a nepřijme to, nýbrž vše odkoupí. Je možné, že toto byla jakási třetí, poslední zkouška Davida, ve které nakonec uspěl.

Dá se tedy říci, že v případě těchto dvou prohřešků selhal David jak morálně, tak nábožensky. Dopustil se hříchu, po kterém následovala vražda nic netušícího nevinného člověka a pak pozapomněl na to, že on byl vyvolen za krále z vůle Hospodina a že je pouhý správce Božího lidu, který ale patří jen Hospodinu.

---

²¹¹ *Výklady ke Starému zákonu II.* S. 318.

11. Problémy následnictví

Příčinou bojů o Davidův trůn byla nevyřešená otázka následnictví. David měl sice mnoho synů, ale žádného neurčil za svého nástupce. Naopak nechává nastávající situaci poměrně volný průběh.

Je možné, že tato zdánlivá laxnost ohledně budoucnosti království pramenila spíše z vědomí, že krále si vybírá pouze Hospodin a není tudíž moudré se snažit založit královskou dynastii, jak se o to zřejmě snažil Saul.²¹² Tak jako si Bůh vyvolil Davida za krále nad lidem, tak David očekává, že si Hospodin sám vyhlédne toho pravého nástupce. Všechny problémy, které se pak začaly objevovat v souvislosti s královským úřadem tak David připisoval vůli Hospodina, navíc si neustále nesl určité stigma z cizoložství s Bat-šebou a zabití Urijáše. Na druhou stranu, když vidíme, jak nakonec vše dopadlo a jak proběhla volba nového krále, a že situace zřejmě nebyla řízena Bohem, je možné, že David selhal ve výchově svých synů.

Základem celého konfliktu byla touha Davidova prvorozeného syna Amnána (syn Achínoam) po své sestře Támar (dcera Maaky), kterou nakonec znásilnil a pak ji vyhnal z domu.²¹³ Támar se pak uchýlila do domu svého bratra Abšalóma (syn Maaky), který za to Amnána samozřejmě nenáviděl. Co se týče krále, ten byl po tom, co se o incidentu dozvěděl, sice velmi rozlícen, nicméně svého syna nepotrestal. Proto Abšalóm, který se tak nedočkal trestu pro svého bratra od krále a otce, byl nucen vzít spravedlnost do svých rukou.²¹⁴ Navíc v té chvíli Abšalóm zřejmě pochopil, že David je až příliš mírný a milující otec, čehož později zneužije.

Dva roky po Amónově prohrěšku Abšalóm pořádá hostinu ku příležitosti stříže ovcí a zve všechny své bratry včetně krále. David odmítne jít, ale nakonec posílá všechny své syny včetně Amnána. Abšalóm pak nechá bratra zabít a utíká k Talmajovi do Gešúru.

Po třech letech se z podivných důvodů²¹⁵ Jóab angažuje v návratu Abšalóma z Gešúru. Král ho přijme a odpustí mu i vraždu. Abšalóm po nějaké době, kdy se opět usadí v Jeruzalémě, si začne dělat nároky na trůn a prohlašuje, že by byl lepším soudcem než jeho otec. Je možné, že se David v té době už odklonil od svých prvotních ideálů, totiž aby se

---

²¹² 1S 20,31 - „Po všechny dny života Jišajova syna na zemi neobstojíš ty, ani tvé království. Hned pro něho pošli a dej ho přivést ke mně, protože je synem smrti.“

²¹³ Aby Amnón k sobě svou sestru Támar přilákal, předstírá nemoc a nechá se od ní léčit. Za zmínku zde jistě stojí to, že strůjce tohoto plánu je Jónadab, syn Davidova bratra Šimey (2S 13,3). Viz. příloha č. 2.

²¹⁴ SMITH, J. M. P. The Character of King David. *Journal of Biblical Literature* 52, 1933, pp. 1 – 11. S. 8.

²¹⁵ Jóab neměl z Abšalómovu návratu žádný osobní prospěch. Dokonce o něj nejevilo pak žádný zájem a když s ním chtěl Abšalóm promluvit a Jóab nereagoval, musel mu vypálit pole, aby ho donutil přijít. Je možné, že Jóab měl větší pochopení pro Abšalómovu pomstu, protože on sám se po smrti svého bratra Aseála zachoval stejně a jeho vraha zabil. Jóab je k Davidovi velmi loajální a také velmi dobře ví o králově citu k rodině a uvědomuje si, jak král synovou nepřítomností trpí. Proto se možná rozhodne k jeho návratu přispět.

spravedlnosti od krále dostalo všem.²¹⁶ Vytvoří si jakousi osobní stráž, opatří si vůz s koněm a v Chebrónu²¹⁷ se za přítomnosti nic netušících lidí nechá provolat králem. David na to reaguje nikoli jako král, nýbrž jako člověk hluboce oddaný Hospodinu. Pokorně s celou rodinou a služebnictvem utíká z Jeruzalém do Machanajimu a uvolňuje Abšalómovi cestu k trůnu. Nicméně přece jen se Davidovi nechce zbavovat své moci tak lehce a nechává se o situaci ve městě informovat. Nakonec se ale rozhodne bojovat, neboť Abšalóm má v úmyslu starého krále, svého otce a k tomu Hospodinova pomazaného, nechat klidě zabít²¹⁸. Sám David ale do boje netáhne, protože osud Judy a těch lidí, kteří byli s ním na útěku, závisel na tom, zda bude král žít, či nikoli. David nařídí všem, aby případně lapeného Abšalóma ušetřili, ale Jóab se k situaci v království staví velmi střízlivě, králova příkazu nedbá a Abšalóma zabije.

Velmi podobně se zachoval i Adónijáš (syn Chagíty) v době, kdy byl král už velmi starý a bylo evidentní, že už není schopen zajistit zemi prosperitu. A poněvadž se David stále nevyjadřoval ohledně svého nástupce a stále čekal na vůli Hospodina, vzal Adónijáš, čtvrtý Davidův syn, osud země do svých rukou. Také si opatřil osobní stráž, koně a vůz a získal si i podporu Jóaba a armády, a také kněze Ebjátara, představitele kultického personálu tzn. po armádě druhou nejvlivnější skupinu v království. Ti evidentně smýšleli podobně jako Adónijáš a byli přesvědčeni o tom, že nový král je zkrátka již potřeba. Proti nim však stála Davidova osobní stráž v čele s Benajášem, kněz Sádok a prorok Nátan.

Po chaotické situaci, kdy proti sobě stály tyto dvě zneprátelené strany, byl nakonec prohlášen za krále Davidův mladší syn Šalamoun (syn Bat-šeby). Adónijášovo povstání bylo zmařeno, ale Adónijáš byl ponechán naživu z příkazu Šalamouna.

Ani jeden ze zmíněných Davidových synů nebyl vhodný pro královský úřad a je možné, že král si to uvědomoval a že to byl také jeden z důvodů, proč nejmenoval svého nástupce. Jeho první tři synové²¹⁹, kteří v příběhu o následnictví sehráli největší roli, se narodili ještě v Chebrónu, kdy měl David stále mnoho starostí s udržením země a na výchovu svých synů neměl čas. Zatímco v případě Saulových synů víme, že se spolu s otcem starali o královské záležitosti a hlavně, účastnili se po jeho boku prakticky všech bitev. O Davidových

---

²¹⁶ BALABÁN, Milan. *Bojovníci a trpitelé*. S. 41.

²¹⁷ Překlad „Místo spolčení“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 172. Abšalóm si vybral stejné město, ve kterém byl pomazán za krále jeho otec. Zřejmě ze snahy dodat svému ustanovení za krále dostatečnou váhu.

²¹⁸ 2S 17,2-4 „...dostihnu ho, až bude zemdlený a skleslý, a překvapím ho. Všechnen lid, který je s ním, uteče a já osamoceného krále zabiji.... Abšalómovi i všem izraelským starším se to líbilo.“ (jijšar bejnei – pokládat za správné, vhodné. PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. S. 70.)

²¹⁹ Druhým Davidovým synem byl Kileab, syn Abígajil. Poněvadž je o něm zmínka jen v soupisu Davidových synů narozených v Chebrónu (2S 3,3) a dále už ne, je možné, že se nedožil dospělosti nebo se zkrátka tahanic o trůn neúčastnil.

synech nic takového řečeno není. Patrně trávili veškerý čas v paláci nebo později se svými rodinami a žádných státnických záležitostí se neúčastnili. Je také možné, že David, který si byl jistý tím, že dalšího následníka vybere Hospodin, prostě neměl důvod svoje syny v těchto věcech vzdělávat. Nebyli to tudíž žádní bojovníci a neměli ani žádné předpoklady být úspěšnými vládci. Podobně na tom byl ovšem i nový pomazaný král Šalamoun²²⁰.

---

²²⁰ Překlad „Pokoj jeho“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. S. 451.

12. David jako vzor

Postava Davida se stala v průběhu doby určitým vzorem pro následující krále, kteří byli s jeho osobou neustále srovnáváni. Přestože Davidovy skutky nebyly vždy a jednoznačně pozitivní, hlavním důvodem k vytvoření vzoru pro další krále byl fakt, že se David nikdy neodklonil od Hospodina nebo alespoň ne do té míry, aby to uškodilo jeho kladnému hodnocení.

David byl král vyvolený Bohem a pomazaný z jeho vůle, byl velmi zbožný a snažil se dodržovat Boží příkazy a vedl k tomu i svůj lid. To byla hlavní kritéria, podle kterých jsou judští králové v knihách Královských hodnoceni. To, že byl David také úspěšný bojovník, nehraje téměř žádnou roli. Nejdůležitějším kritériem je králova zbožnost. Autor ovšem neopomíná texty z knih Samuelových, např. v případě hodnocení judského krále Abijáma v 1Kr 15,5: *„To proto, že David činil to, co je správné v Hospodinových očích, a po celý svůj život se neodchýlil od ničeho, co mu on přikázal, kromě té věci s Chetejcem Urijášem“*. Byl si zřejmě dobře vědom, že Davidův obraz není stoprocentně pozitivní, ale přesto využívá jeho osoby k porovnávání a hodnocení jeho nástupců. David se stává vzorem zřejmě jednak díky své zbožnosti a možná i pro rozsah textů, které jsou mu věnovány. Jeho království bylo také zřejmě nejrozsáhlejší, jaké kdy Izrael měl a říše byla za jeho vlády velmi stabilní.

Na některé judské krále je v knihách Královských nahlíženo v dobrém světle, na jiné nikoli. Nejpozitivněji je ovšem hodnocen Chizkijáš pro odstranění cizích kultů v 2Kr 18,5 *„Doufal v Hospodina, Boha Izraele. Po něm už nebyl mezi všemi judskými králi žádný jemu podobný, ani mezi těmi, kteří byli před ním“* a především Jóšijáš pro jeho náboženskou reformu a opravu Chrámu, u něhož je napsáno v 2Kr 23,25 že: *„Nebyl mu podoben žádný král před ním, který by se obrátil k Hospodinu celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou a činil vše podle zákona Mojžíšova. A ani po něm nepovstal žádný jemu podobný“*.

Při porovnání s texty Druhé knihy Paralipomenon je nejvýznamnější rozdíl ve zdůrazňování Davidovy úlohy coby přípravitel stavby Chrámu a věcí s tím souvisejících. Přesně ve stejném stylu, v jakém je David popisován v První knize Paralipomenon, v kapitolách, které jsou mu věnovány.

To, že se z Davida stal vzor pro další krále, přispěl zřejmě i fakt, že vše, co se dostávalo Davidovi, nedostávalo se následujícím králům. Po rozdělení na judské a izraelské království byly obě části pod velkým politickým tlakem okolních národů, země tedy postrádala stabilitu, rozpadala se. Nejhorším problémem byl ale úpadek Hospodinova kultu, s tím související rozmach modloslužby a ztráta významnosti královského úřadu. Všechna tato negativa patrně přispěla k velmi kladnému a téměř idealistickému pohledu na Davidovo kralování. Jelikož také o Davidovi měli autoři knih Královských nejvíce informací a žili

několik set let po jeho smrti, navíc v nelehkých časech, nebyl takový problém vytvořit kolem Davida jakousi auru určité dokonalosti.

Vláda posledního kladně hodnoceného judského krále Jóšijáše z rodu Davida zřejmě v jeho době vyvolávala u lidí určité naděje na pozitivní vývoj politické situace. O to větším zklamáním byla jeho smrt při střetu s egyptským faraónem Nékem u Megida, které se později jako Armageddon stalo místem očekávané bitvy dobra se zlem, při které se rozhodne o osudu světa a kdy se vrátí spravedlivý král z Davidova rodu. Jóšijáš zemřel roku 609 př. o. l. a dá se říci, že od té doby se začala vytvářet židovsko-křesťanská eschatologie a davidovský mesianismus. Vláda davidovské dynastie pak definitivně skončila vypleněním Chrámu, zničením Jeruzaléma roku 586 př. o. l. a odvečením obyvatel do exilu. Přestože historická návaznost na dynastii Davida byla ukončena, duchovní rozměr legendy o jeho sobě se přenášel dál a umožnil vytvořit specifickou tradici o Davidovi a také Šalamounovi.²²¹

V helénistickém období se David se Šalamounem stali starověkými symboly pravé víry a zvěstovateli budoucí spásy. V různých etapách politického vývoje úcta k Davidovi sílila nebo se měnila. Za vlády Hasmonejců se např. David stává vzorem zbožného jednání. Asi nejvýznamnější jsou v tomto ohledu esejské texty Svitků od Mrtvého moře, které obsahují řadu pasáží nahlížejících na Davida jako na vzor zbožnosti a na vůdce, se kterým Bůh uzavřel smlouvu a z jehož kmene povstane mesiáš²²² - vládce, jenž zničí cizí nadvládu. Další výrazné oživení mesianistických nadějí přišlo v době Bar Kochbova povstání.²²³

Po pádu Druhého Chrámu pak začíná mít legenda o Davidovi nový rozměr v souvislosti s postavou Ježíše Krista jako mesiáše, jenž se autoři evangelií a další křesťanské literatury snažili upevnit, ovšem v jiném směru, než se pohybovala tradice židovská. U té došlo k posunu od Davida jako vzoru náboženských ctností k určitému archetypu zbožného rabínského učence v důsledku neexistence Chrámu a nutnosti zaměřit se na jiný typ bohoslužby. David je pak chápán jako moudrý učenec věnující se pilnému studiu Tóry, který k tomu nabádá i své současníky.²²⁴

---

²²¹ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 170.

²²² מָשִׁיחַ - „pomazaný“. Titul je spojen s vývojem královské instituce a byl zřejmě ovlivněn egyptskou tradicí, v níž byli pomazáváni vysocí úředníci a vazalové při uvádění do úřadu. Postupně byl pak přijat do Izraelské tradice. Titul „pomazaný“ má několik rovin významu. Jednak označuje zvláštní vztah člověka k Hospodinu; v původním egyptském duchu také zároveň vyjadřuje určitou podřízenost Bohu – král je Božím vazalem, ale je také zplnomocněn ke správě jeho majetku, lidu. Postupně se význam také přesunul do roviny představy univerzálního království Boha, ve kterém má pomazaný zvláštní postavení a jeho titul se stává ztělesněním eschatologických očekávání. *Theological dictionary of the Old Testament. Volume 9, mārad-nāqā*. S. 50-51.

²²³ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 191-196.

²²⁴ FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. S. 198-201.

13. Závěr

V této práci jsem se pokusila představit osobu Davida tak, jak ji prezentuje biblický text, zaměřila jsem se i na postavy zdánlivě vedlejší, které Davida v jeho příběhu doprovázejí a nějakým způsobem jej ovlivňují a formují. K tomu jsem vzala v úvahu názory a komentáře různých badatelů a snažila jsem se do textu proniknout trochu hlouběji, jak to jen moje schopnosti umožňovaly a vytáhnout z něho některé zajímavé souvislosti a detaily, které bývají často opomíjeny.

O Davidově osobě lze říci, že to byl obecně člověk velmi zbožný, který svou úlohu správce Hospodinova lidu bral zpočátku velmi vážně a odpovědně. Později si ovšem přestane uvědomovat zvláštnost a výjimečnost svého postavení v izraelském společenství a jeho kralování začne získávat jiné rysy. Nicméně se Davidovi podařilo s Boží pomocí splnit svou povinnost a úlohu, pro kterou byl vůbec královský úřad zaveden a zbavil zemi Pelištejců tak, že přestali být hrozbou. Jeho úspěch spočíval jednak v Hospodinově náklonnosti a jednak v určité Davidově vychytralosti či diplomatickém taktu a inteligenci, kterou dokázal vhodně využít především při vytváření své první armády, která se v jeho době stala prakticky neporazitelnou.

Pokud jde o vojsko, domnívám se, že právě armáda stála za Davidovým postupem do čela izraelského lidu, což se zmiňuje například v 1Pa 11,10: „*Toto byli vůdci Davidových bohatýrů, kteří byli při něm jako mocná opora jeho království spolu s celým Izraelem; ustanovili jej králem podle Hospodinova slova o Izraeli.*“ Armáda byla pilířem celého jeho království. Především však za stabilitou země stál jeden člověk, který se v biblickém textu vyskytuje téměř vždy jako strůjce neospravedlnitelných vražd – Jóab. Ačkoli se na první pohled zdá, že byl Jóab příliš temperamentní a neochotný vykonávat Davidovy příkazy tak, jak si král přál, a že možná až podrýval jeho autoritu, ve skutečnosti byl Jóab, něco na způsob jakéhosi spoluvladaře, a to velice schopného. Tam, kde by následky Davidova rozhodnutí mohly být pro krále a království fatální, zasahuje rychle, byť s jistou dávkou chladnokrevnosti. Nicméně tak efektivně řeší situaci. Je třeba také vyzdvihnout to, že Jóab, přestože jedná podle vlastního úsudku a porušuje v mnoha případech králův rozkaz, zůstává k Davidovi naprosto loajální.²²⁵ Neusiluje o moc jako například Abnér a mnohdy krále i morálně podporuje. Nevíme sice, zda vraždy, které Jóab provedl, nebyly nařizeny samotným Davidem a v rámci apologie Davidovy osoby byl text upraven tak, aby z něj vyšel nevinný. Nicméně se domnívám, že Jóab tyto vraždy vykonal na základě vlastního rozhodnutí, podle

---

²²⁵ VALENTA, Štěpán. *Postava Jóaba v Davidově příběhu*. S.49.

svých nejlepších úmyslů. V textech, kde je David s Jóabovými činy nespokojen, nikdy neslyšíme Jóabovu obhajobu. Jako celoživotní bojovník a válečný stratég si bez jakýchkoli projevů emocí vyslechne Davidovy nářky, ale v duchu si o situaci myslí své a pevně si stojí za svým rozhodnutím.

Jóab v podstatě funguje v Davidově království jako jakési stavidlo, když svým občasným přívalem temperamentu a prudkosti dorovná hladinu královny autority, a tak posiluje nebo spíše podpírá Davidovo postavení, což ovšem král mnohdy není schopen ocenit.

Kromě Jóaba se v textu vyskytuje velké množství postav, z nichž některé se objeví pouze jednou a záhy ze scény mizí, jiné jsou s Davidem spojeny silnějším poutem a objevují se v několika epizodách. Obecně lze říci, že se David obklopoval především lidmi ze své rodiny, příbuzenstva nebo kmene, jak je ostatně možné vidět v příloze. Vztahy mezi jednotlivými postavami jsou někdy až obdivuhodně komplikované, ale často vysvětlují jednání Davida nebo jiných postav, které se zdá být na první pohled nesmyslné a nelogické.

Davidův vztah k Hospodinu se postupně v biblickém textu mění stejně tak, jak se proměňuje jeho charakter. Ze správce Hospodinova lidu se pozvolna stává z Davida spíše skutečný orientální vládce, který se nezdráhá využít a někdy i zneužít své moci k dosažení vlastních cílů. Specifické náboženské rysy Izraelského království zde ustupují do pozadí a objevuje se profánní způsob vlády, což sebou nese i důsledek v pomalém úpadku království, který vyvrcholí za Šalamouna. Král také postupně zapomíná na své zvláštní postavení Hospodinova pomazaného a jeho úřad pozbývá svého náboženského postavení.

To, že je zejména v textech 2S David představen v ne tak zbožném světle jako v 1S, je možné spatřovat určitou kritiku královské instituce ze strany vypravěče. Zatímco v textech 1S je názor na království spíše pozitivní a je zde kladen důraz na konečnou správnou volbu krále a určité vykreslení charakterových vlastností, jaké by měl král mít, v 2S se určité idealistické tendence proměňují v kritiku Davidovy vlačnosti k náboženským záležitostem po tom, co začal dosahovat velkých úspěchů, a k jeho osobním nedostatkům pramenícím zřejmě právě ze zatlačení Hospodinova kultu do pozadí.

Přesto všechno se lze domnívat, že se vypravěč pokusil zachytit základní a charakteristické rysy jak Davidovy osoby, tak jeho království co nejvěrohodněji a nejrealističtěji. A proto se dá říci, že se David svou vládou vlastně příliš nevymyká v tehdejší době běžnému typu orientálního vladaře, který se ovšem i přes některé své nezdary snažil držet v určité rovnováze rovinu ryze královskou a rovinu náboženskou a uchovat tak specifický rys izraelské teokracie.

Summary

Davidův profil v biblickém textu

David's Profile in the Biblical Text

Klára Verzichová

This thesis introduces the person of David as it presents the biblical text. I have focused to the secondary characters because these characters accompany and form David person in his story. This essay draw primarily from the biblical text, commentary of some scholars and I tried to go through the biblical text little more deeper as I could, mentioned some interesting connections and details which are usually neglected.

The King David was very religious man who took his function of administrator God's people very responsibly. But he stopped to realize his special status in Israeli society. His reign will get other features. However, David fulfilled his duty and rid the kingdom of the Philistines. That was a reason for the introduction of the Royal office. Israel's first king Saul failed in his function and therefore he had to be replaced. David was successful because of God's favor, diplomatic tact and intelligent which he was able to use when creating his first invincible army.

I believe that the army was the cornerstone of David's kingdom. Particularly one man supported the country's stability – Joab. At the first glance he was very temperament and unwilling to perform king's orders. In fact Joab was nearly co-regent. Joab's decisions help to save the position of King David very often.

Except Joab there are other characters in the David's story. In analysis of the text there is clear that David is surrounded mostly by their relatives on their own tribe or family, as it is shown in the appendix. Behavior of the characters often explains David negotiations.

David's relationship with the God is gradually changing in the biblical text as well as the change of his character. David, the administrator of God's people is slowly becoming a real oriental ruler who does not hesitate to use and even abuse their power to reach their own goals sometimes. Specific features of religious kingdom of Israel recede into the background and appears secular form of government, the consequence is a slow decline in the kingdom, which will culminate in a Salomon reign.

David decline in religiosity in the Second Book of Samuel what can be seen as a criticism of the Royal Institution of the narrator.

It is possible to believe that the narrator tried to capture the essential and characteristic feature of David and his kingdom as the most reliable and realistic. Therefore we can say that David's government actually do not distance of regular type of the Oriental monarch. Despite of some mistakes David tries to keep the balance between the pure royal and religious level and preserves a specific feature of Israel's theocracy.

Seznam použité literatury

Prameny

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Ediderunt K. Elliger, W. Rudolph. 5. Auflage. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. 1574 s. ISBN 978-3-438-05222-3.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: Český ekumenický překlad. Přeložily Ekumenické komise pro Starý a Nový zákon. Praha: Česká biblická společnost, 1985. 287 s. ISBN neuvedeno.

Sekundární literatura

BALABÁN, Milan. *Bojovníci a trpitelé*. 1. vyd. Heršpice: Eman, 1994. 142 s. ISBN 80-900696-6-5.

DILLARD, Raymond B., LONGMAN III., Tremper. *Úvod do Starého zákona*. Přeložili Vilém D. Schneeberger, Pavel Jartym, Pavel Štíčka. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 2003. 450 s. ISBN 80-7255-078-0.

EHRlich Carl S. *Philistia in Transition: A History of the Philistines from ca.1000-730 B.C.E.* Brill Academic Publisher, 1996. 235 s. ISBN 90-04-10426-7.

FINKELSTEIN I., SILBERMAN N. A. *Objevování Bible: svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. Přeložila Marie Čapková. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2007. 329 s. ISBN 978-80-7021-869-3.

FINKELSTEIN, Israel, SILBERMAN Neil Asher. *David a Šalamoun: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. Přeložila Marie Čapková. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2010. 272 s. ISBN 978-80-7429-016-9.

HALPERN, Baruch. *David's Secret Demons: Messiah, Murderer, Traitor, King*. Michigan/Cambridge, U.K: William B. Eerdmans Publishing Company, 2001. 492 s. ISBN 0-8028-2797-7.

HILL, Andrew E. On David's „Taking“ and „Leaving“ Concubines (2 Samuel 5:13; 15:16). *Journal of Biblical Literature* 125, 2006, pp. 129–139.

JEPSEN, Alfred. *Královská tažení ve starém Orientu*. Přeložil Jiří Prosecký. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1987. 240 s. ISBN neuvedeno.

JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. Přeložili Věra a Jan Lamperovi. 1. vyd. Praha: Rozmluvy, 1996. 591 s. ISBN 80-58336-31-6.

KARMON, Y. The Geography of Israel: Ancient and Modern. *Journal of Educational Sociology* 36, 1963, pp. 363–370.

KING, Philip J., STAGER, Lawrence E. *Life in biblical Israel*. 1st edition. Louisville: Westminster John Knox Press, 2001. 440 s. ISBN 0-664-22148-3.

LEMAIRE, André. *Dějiny hebrejského národa*. Přeložil Josef Mlejnek. 1.vyd. Praha: ERM, 1994. 111 s. ISBN 80-901477-6-3.

LEVENSON, Jon D., HALPERN, Baruch. The Political Import of David's Marriages. *Journal of Biblical Literature* 99, 1980, pp. 507-518.

MASTER, Daniel M. State Formation Theory and the Kingdom of Ancient Israel. *Journal of Near Eastern Studies* 60, 2001, pp. 117–131.

MAZAR, Benjamin. The Military Élite of King David. *Vetus Testamentum* 13, 1963, pp. 310-320.

McKENZIE, Steven L. *Král David*. Přeložila Markéta Ernesová. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2004. 299 s. ISBN 80-7207-473-3.

RENDTORFF, Rolf. *Hebrejská bible a dějin*. Přeložil Jiří Hoblík. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. 375 s. ISBN 80-7021-369-8.

SEGERT, Stanislav. *Starověké dějiny Židů*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1995. 311 s. ISBN 80-205-0304-8.

SMITH, J. M. P. The Character of King David. *Journal of Biblical Literature* 52, 1933, pp. 1–11.

VALENTA, Štěpán. *Postava Jóaaba v Davidově příběhu*. Praha, 2010. 52 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta, katedra biblistiky.

Výklady ke Starému zákonu II. :Jozue – Ester. 2. vyd. Připravila Starozákonní překladatelská komise. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. 735 s. ISBN 80-7192-150-5.

WESTERMANN, Claus. *Tisíc let a jeden den: církev čte Starý zákon*. Přeložil Miloš Šourek. 1. vyd. Praha: Kalich, 1972. 209 s. ISBN neuvedeno.

Slovníky a mapy

Biblické mapy. 1. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1998. 17 s. ISBN 80-85810-20-4.

PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8.

HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. 1. vyd. Praha: Advent-Orion, 2003. 630 s. ISBN 80-7172-865-9.

NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 1. díl, A-R. 2. vyd. Praha: Kalich, 1956. 816 s. ISBN neuvedeno.

LURKER, Manfred. *Slovník biblických obrazů a symbolů*. Přeložila Růžena Dostálová. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1999. 365 s. ISBN 80-7021-254-3.

Theological Dictionary of the Old Testament. Volume 3, gill ulím – hâras. Ed. by G. Johannes Botterweck and Helmer Ringgren. 2nd edition. Michigan: William B. Eerdmans, 1978. 463 s. ISBN 0-8028-2327-0.

Theological dictionary of the Old Testament. Volume 9, mārād-nāqâ. Ed. by G. Johannes Botterweck, Helmer Ringgren, and Heinz-Josef Fabry. Cambridge : William B. Eerdmans, 1998. 563 s. ISBN 0-8028-2333-5

Seznam příloh

Genealogie Saulovy rodiny

Genealogie Davidovy rodiny